

THE AIRE CENTRE

Advice on Individual Rights in Europe

USTAVNI SUD BOSNE I HERCEGOVINE
УСТАВНИ СУД БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ
CONSTITUTIONAL COURT OF BOSNIA AND HERZEGOVINA

Praksa sudova u Bosni i Hercegovini u pogledu prava na slobodu i sigurnost ličnosti

Sarajevo, 2020.

Praksa sudova u Bosni i Hercegovini u pogledu prava na slobodu i sigurnost ličnosti

Пракса судова у Босни и Херцеговини у погледу права на слободу и сигурност личности

Izdavač:

USTAVNI SUD BOSNE I HERCEGOVINE
THE AIRE CENTAR

Za izdavače:

ZLATKO M. KNEŽEVIĆ
BILJANA BRAITHWAITE

Urednik i rukovodilac stručnog tima:

ZLATKO M. KNEŽEVIĆ

Stručni tim:

ZLATKO M. KNEŽEVIĆ
ZVONKO MIJAN
SEVIMA SALI-TERZIĆ
ERMINA DUMANJIĆ

Konsultanti:

DAVORIN JUKIĆ
EMIRA HODŽIĆ
BOŽIDARKA DODIK
SENAD TIĆA
SILVANA BRKOVIĆ-MUJAGIĆ
BILJANA MAJKIĆ-MARINKOVIĆ
ZLATAN KAVAZOVIĆ

Lektura:

KRISTINA FILIPOVIĆ-ANDRIĆ
LJILJANA KRSMANOVIĆ-ŠEŠUM

Koordinator projekta:

VESNA MIJIĆ

DTP:

MARKO MILIČEVIĆ, KLIKER DIZAJN

Štampa:

SAVART M, SARAJEVO

Tiraž: 800

ISBN 978-9926-464-09-7 (Ustavni sud Bosne i Hercegovine)

ISBN 978-1-9999891-6-3 (The Aire Centre)

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu Nacionalne i univerzitetske biblioteke Bosne i Hercegovine pod brojem COBISS.BH-ID 40248838.

British Embassy
Sarajevo

Izradu publikacije podržala je Vlada Velike Britanije. Stajališta iznesena u publikaciji ne predstavljaju nužno stavove Vlade Velike Britanije.

Sadržaj

Riječ urednika	5
Predgovor.....	7
Metodologija rada	9
Relevantno zakonodavstvo	14
I. Pritvor	23
I.1. Osnovana sumnja	23
I.2. Razmatranje alternativnih mjera kao prvi korak.....	30
I.3. Određivanje pritvora	38
I.4. Produženje pritvora	61
I.5. Preispitivanje pritvora.....	79
II. Mjere zabrane	83
II.1. Mjere zabrane u odnosu na poštovanje ljudskih prava	83
II.2. Kontrola opravdanosti daljnjih mjera zabrane	84
II.3. Kršenje mjera zabrane.....	91
Statistički podaci o odlukama Ustavnog suda BiH 2015-2019. godine	98

Poštovani čitaoci,

Pred vama se nalazi još jedno izdanje iz obimne izdavačke djelatnosti koja za Ustavni sud Bosne i Hercegovine predstavlja ispunjenje obaveze javnosti rada u saradnji sa AIRE centrom. Ovo izdanje nudi ozbiljan pregled dvije izuzetno važne oblasti iz Evropske konvencije, a to su zaštita prava iz člana 5. i zaštita prava iz člana 10.

Mnogobrojni su razlozi zbog kojih je naglasak na ova dva prava/slobode i svaki od njih bi mogao biti odlučujući, ali nas je za ovo konkretno izdanje najviše obavezalo postojanje jednog. Prije nego što progovorimo o njemu, moramo naglasiti da su zakonski osnovi za oba ova prava/slobode identični u cijeloj Bosni i Hercegovini, i odredbe Zakona o krivičnom postupku kada se radi o pravu na slobodu, odnosno odredbe o pritvoru i uskraćivanju slobode (član 5. Evropske konvencije), kao i odredbe Zakona o zaštiti od klevete, koji je zakonski osnov za zaštitu prava iz člana 10. Evropske konvencije. Stoga bi bilo osnovano očekivati da se u primjeni ovih propisa redovni sudovi u Bosni i Hercegovini ne razlikuju u tumačenju i primjeni standarda kako Evropskog suda za ljudska prava tako i standarda Ustavnog suda Bosne i Hercegovine koji su našoj stručnoj javnosti daleko poznatiji i bliži.

Međutim, tu dolazimo do objašnjenja osnovnog razloga zašto smo se upustili u pregled prakse za ova dva prava/slobode.

Nažalost, redovni sudovi u Bosni i Hercegovini, ne često, ali dovoljno za pojavu **pravne nesigurnosti**, na različite načine tumače zakonsku normu. Naravno da je svaki konkretni predmet sa svojom činjeničnom i pravnom **diferentia specifica svijet za sebe**, zbog čega redovni sudovi različito odlučuju, ali naš naglasak nije na različitom odlučanju i presuđenju, već na različitom tumačenju iste pravne norme.

Problem harmonizacije pravne prakse, ili tačnije rečeno harmonizacije sudske prakse, u ovoj oblasti se postavlja kao problem primjene Evropske konvencije koja je jedna od ustavnih obaveza, ali i kao problem poznavanja standarda **tumačenja** ovih prava/sloboda u relevantnoj praksi Evropskog suda, ali i Ustavnog suda.

Stoga je izuzetno važno naglasiti učešće u ovom projektu sjajnih sudija redovnih sudova koji su svoje slobodno vrijeme odvojili kako bi uložili velik trud u prikaz prakse sudova u kojima sude, kao i redovnih sudova s njima bliskog područja. Uvjeren sam da ćete prepoznati i stil izlaganja koji s punim pravom koriste sudije redovnih sudova, a čime se obogaćuje ovo izdanje, ali takođe i stil koji mi u Ustavnom sudu koristimo prateći standarde Evropskog suda. Time smo, prema našem dubokom uvjerenju, ukazali da se **standard tumačenja** ne razlikuje bez obzira na različitu potrebu implementacije norme, odnosno implementacija norme je obaveza zaštite prava/slobode, a njen **tehnički aspekt** je vrsta suda koji je implementira.

Na ovom mjestu još jedanput bih zahvalio koleginicama i kolegama iz redovnih sudova koji se pojavljuju kao autori, koautori ili saradnici čiji rad i visok profesionalni nivo izlaganja zaslužuju duboko poštovanje, koje im ja ovom prilikom i ukazujem.

Svima njima, a posebno kolegini Biljani Braithwaite iz AIRE centra, bez čije posvećenosti i podrške ovog izdanja ne bi bilo, još jedanput, u ime Ustavnog suda, u svoje ime kao urednika, ali uvjeren sam i u ime svih vas, stručne javnosti u najširem smislu riječi, zahvaljujem na još jednom doprinosu pravnoj misli u Bosni i Hercegovini.

Sarajevo, mart 2020.

**Predsjednik Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Zlatko M. Knežević**

PREDGOVOR

Poštovani čitaoci,

Obraćam vam se u ime AIRE centra (The AIRE Centre – Advice on Individual Rights in Europe) koji je podržao pripremu izvještaja „Praksa sudova u Bosni i Hercegovini u pogledu prava na slobodu i sigurnost i prava na slobodu izražavanja“. Ova publikacija je dio širih aktivnosti koje AIRE centar provodi u Bosni i Hercegovini usmjerenih ka jačanju implementacije Evropske konvencije za ljudska prava i njenih standarda u BiH.

Aktuelnost i značaj usaglašavanja sudske prakse u BiH, prvenstveno s odlukama Ustavnog suda BiH i Evropskog suda za ljudska prava, sa svim specifičnostima sudskog sistema u BiH, jasno su naglašeni u Mišljenju Evropske komisije iz 2019. godine. Kada govorimo o tematici usaglašavanja sudske prakse u okviru BiH i postizanju višeg stepena pravne sigurnosti, moramo spomenuti potrebu dostupnosti sudske prakse i foruma za razmjenu stavova o rješavanju pojedinih pravnih pitanja. Dostupnost pravosnažnih odluka najviših sudskih instanci je neophodan preduvjet za harmonizaciju prakse i stoga AIRE centar, u partnerstvu s Visokim sudskim i tužilačkim vijećem, radi na projektu izrade baze pravosnažnih odluka i stavova Suda BiH, vrhovnih sudova Federacije BiH i Republike Srpske i Apelacionog suda Distrikta Brčko.

Ovaj izvještaj je još jedna u nizu aktivnosti koje realiziramo kroz izuzetno dobru saradnju sa Ustavnim sudom BiH. AIRE centar je zajedno sa Ustavnim sudom BiH jedan od osnivača Pravosudnog foruma za BiH i ove godine zajedno organiziramo Četvrtu godišnju konferenciju. Pored ovoga, realizirali smo niz konferencija, seminara i edukacija, te pripremili i objavili više izvještaja. Cilj Pravosudnog foruma za BiH i niza drugih aktivnosti je unapređenje sudskog dijaloga među najvišim sudskim instancama i usaglašavanje sudske prakse. Izvještaj koji je pred vama će pomoći donosiocima budućih sudskih odluka jer na jednostavan i pristupačan način prikazuje kako relevantne odluke sudova tako i načela tumačenja normi.

I na kraju, želim zahvaliti svima koji su omogućili objavljivanje izvještaja, prije svega, radnoj grupi u sastavu: Zlatko M. Knežević, predsjednik Ustavnog suda BiH, Zvonko Mijan, registrar Ustavnog suda BiH, Sevima Sali-Terzić, viša pravna savjetnica u Ustavnom sudu BiH, i Ermina Dumanjić, šefica Odjeljenja za ustavno-sudsku praksu Ustavnog suda BiH, te svima koji su doprinijeli, i to: Davorinu Jukiću i Emiri Hodžić (Sud BiH), Senadu Tici (Vrhovni sud RS), Božidarki Dodik (Vrhovni sud FBiH), Silvani Brković-Mujagić (Kantonalni sud u Sarajevu), Biljani Majkić-Marinković (Okružni sud Banjaluka) i Zlatanu Kavazoviću (Apelacioni sud Distrikta Brčko). Zahvaljujem i Vladi Velike Britanije što je prepoznala značaj ovog projekta i pružila svoju podršku.

Biljana Braithwaite
Menadžerka Programa za Zapadni Balkan
AIRE centra u Londonu

Metodologija rada

U izradi ovog izvještaja imali smo u vidu različite pristupe. Prvi (uobičajeni) pristup Ustavnog suda kada izdaje publikacije jeste da navede pregled prakse Ustavnog suda i djelimično prakse Evropskog suda, te da na primjerima **odbijenih/usvojenih** apelacija određene primjere kvalificira kao **dobre/loše** za praksu. Takođe, kao što se desilo i u nekim drugim publikacijama, takav pristup može biti dopunjen i zaključnim razmatranjima u kojima se ukazuje na ključne razloge za jednu ili drugu kvalifikaciju. Drugi pristup bi bio da se uvrsti praksa najviših redovnih sudova koja je prošla proces preispitivanja pred Ustavnim sudom i da se time prošire tekstovi, ali da se opet sve svede na konačnu odluku Ustavnog suda.

Na početku svog rada, radna grupa koja je odlučivala o metodologiji izrade ovog izvještaja trebala je definisati tri ključna pitanja. Prvo pitanje je koji je cilj izvještaja, drugo pitanje je koja se svrha želi postići i treće je definisanje ciljne grupe u odnosu na koju se ostvaruju cilj i svrha.

Cilj izvještaja

Prvobitni cilj je bio pregled prakse Ustavnog suda, a kasnije i pregled prakse u Bosni i Hercegovini. Konačnoj odluci je presudio projekt čiji je cilj **harmonizacija sudske prakse** u ovim pravnim oblastima u Bosni i Hercegovini, u sklopu kojeg se ovaj izvještaj objavljuje. Ta konačna odluka je donijela i potrebu za drugačijim pristupom kada je riječ o **izvoru prakse** koja se koristi. Naime, u dokumentaciji Ustavnog suda postoje samo odluke koje su osporene apelacijama, bez obzira na to da li su osporene odluke donesene u prvom ili drugom stepenu (izuzetno rijetko i u trećestepenom postupku), ali tada nedostaje širina pristupa jer se, naravno, sve odluke u ovoj oblasti i ne osporavaju apelacijama.

Takođe se postavilo pitanje prakse ne samo vrhovnih sudova već i prakse okružnih/kantonalnih sudova i njihovog harmoniziranja od vrhovnih sudova, ali jednako važno i pitanje međusobne harmonizacije **tumačenja norme** između vrhovnih sudova. Pokazalo se da neki sudovi imaju vrlo bogatu praksu u primjeni člana 5, a istovremeno vrlo siromašnu ili nikakvu u primjeni člana 10. Evropske konvencije.

Dakle, mogli smo navesti pregled prakse **svih okružnih/kantonalnih** sudova u Bosni i Hercegovini, te shodno tome i pregled prakse vrhovnih sudova, Apelacionog suda Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine i apelacionog vijeća Suda Bosne i Hercegovine, uključujući i relevantnu praksu Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, ali i Evropskog suda. Međutim, takvo rješenje ne samo da je sporo, obimno i traži dug rad već se postavlja vrlo osnovano pitanje šta je svrha takvog pristupa. Ako je svrha da se uradi publikacija koja će biti **samo konstatacija** zatečenog stanja, onda se takav pristup može prihvatiti.

Međutim, kako je utvrdila radna grupa, svrha ove publikacije i cijelog rada nije **konstatacija** odluka koje su donesene kao statične kategorije i služe samo kao jedan oblik **istorijskog pregleda** toga šta je gdje urađeno i kako. Takav pristup, uz sukob sa **svrhom** koju je utvrdila radna grupa, sudara se i s **ciljnom grupom** kojoj je upućena ova publikacija.

Dakle, ovaj statični pristup se sukobljava s ciljem, svrhom publikacije i ciljnom grupom kojoj je upućena.

Svrha izvještaja

Svršishodnost izvještaja se, prema uvjerenju radne grupe, ostvaruje u ispunjenju cilja – **harmonizaciji sudske prakse**, ali tako što se unose **novi alati** kao pomoćna sredstva u pregledu prakse. Znači, pored **statičnog dijela**/pregleda prakse, unosimo i **aktivni dio**/način na koji se prilazi tumačenju norme putem **ispunjenja testova**, kao npr. test da li je ispunjen uslov postojanja osnovane sumnje ili postupanja u „dobroj namjeri“ (za član 5. i član 10). Kada kažemo test mi ne „propisujemo“ listu pitanja čiji odgovori sa „da ili ne“ predstavljaju nekakav rezultat čiji je zbir „pozitivan ili negativan“, već, naprotiv, ukazujemo na **put tumačenja** kojim će svaki sudija samostalno s punim profesionalnim kapacitetom u konkretnoj činjeničnoj i pravnoj situaciji doći do svog zaključka. Uporedni pregled prakse Ustavnog suda i standarda Evropskog suda ne predstavlja **konačan odgovor**, već osvjetljen put kojim se već prolazilo i time će se znatno olakšati dobijanje odgovora na pitanja postavljena u konkretnom predmetu. Naravno da su za većinu pripadnika **ciljne grupe** poznati i put i metod, ali zbog onih koji se rijetko susreću s ovim pitanjima, ali i zbog svih onih koji su svjesni da se norma uvijek iznova proučava, dobrodošlo je ponoviti i već poznate stvari.

Ciljna grupa

Ovaj izvještaj prvenstveno je namijenjen **sudijama** svih redovnih sudova, ali, kada je riječ o članu 5. Evropske konvencije, i tužiocima. Naravno, u dijelu koji se odnosi na član 10. gajimo nadu da će osim sudija ovu publikaciju sa zanimanjem čitati i novinari koji su svakako na granici slobode informiranja i povrede prava ličnosti.

Stoga smo i sve bitne dijelove razdvojili, označili pojedine elemente o kojima pišemo, naznačili standarde na koje se pozivamo i ukazali na to čiju praksu navodimo, ali i komentiramo. Naročito naglašavamo da smo namjerno uvrstili praksu dva suda (osim redovnog pozivanja na praksu vrhovnih sudova, Suda Bosne i Hercegovine i Apelacionog suda Distrikta Brčko): Okružnog suda u Banjaluci i Kantonalnog suda u Sarajevu.

Ne samo zbog toga što se, u pravilu, radi o dva najveća drugostepena suda, a u najtežim oblicima krivičnih djela i prvostepenim sudovima, već zbog toga što oni imaju i najveću praksu u ovoj oblasti i s punim pravom mogu iznositi svoj rad, ali i dileme s kojima se susreću pri tumačenju normi. Time smo postigli dva cilja: prvi, obogatili smo pregled prakse i u predmetima koji ne stignu do Ustavnog suda, i drugi, omogućili smo da se stručna javnost upozna s radom sudova u ovim oblastima koji zbog broja predmeta koji se pojavljuju pred njima imaju i najčešću potrebu da tumače norme koje su osnov ove publikacije.

Svakako će vašu pažnju privući i metod kojim navodimo relevantne odredbe zakona i ukazivanje na njihovu primjenu u konkretnim predmetima koji su u pregledu prakse.

Ovaj izvještaj je pripremljen na osnovu pregleda oko 150 odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine i 120 odluka redovnih sudova koje su donesene u periodu od 2015. do 2019. godine.

Radna grupa u sastavu: Zlatko M. Knežević, predsjednik Ustavnog suda BiH, Zvonko Mijan, registrar Ustavnog suda BiH, Sevima Sali-Terzić, viša pravna savjetnica u Ustavnom sudu BiH i Ermina Dumanjić, šefica Odjeljenja za ustavno-sudsku praksu Ustavnog suda BiH, radila je na izradi izvještaja od jula 2019. do marta 2020. godine. Također, svoj veliki doprinos izradi ovog

izuzetno korisnog izvještaja dali su: Davorin Jukić, sudija Suda BiH, Emira Hodžić, registrar Suda BiH, Senad Tica, sudija Vrhovnog suda RS, Božidarka Dodik, sutkinja Vrhovnog suda FBiH, Silvana Brković-Mujagić, sutkinja Kantonalnog suda u Sarajevu, Biljana Majkić-Marinković, sutkinja Okružnog suda Banjaluka i Zlatan Kavazović, stručni saradnik u Apelacionom sudu Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine. Ustavni sud Bosne i Hercegovine naredne godine namjerava raditi isti izvještaj za proteklu godinu. Ustavni sud Bosne i Hercegovine naredne godine namjerava raditi isti izvještaj za proteklu godinu.

I na kraju, ova metodologija rada omogućila je svim autorima da daju izuzetan doprinos svojim, naglašavamo, **autorskim mišljenjem** kojim su omogućili svima vama koji pred sobom imate publikaciju da uporedite svoj rad s njihovim mišljenjem, ali i ukazivanjem na standarde odlučivanja i u drugim sudovima.

ZAŠTITA PRAVA IZ ČLANA 5. EVROPSKE KONVENCIJE

PRAVO NA SLOBODU I SIGURNOST LIČNOSTI

Relevantno zakonodavstvo

Zakon o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine¹

GLAVA X - MJERE ZA OBEZBJEĐENJE PRISUSTVA OSUMNJIČENOG, ODNOSNO OPTUŽENOG I USPJEŠNO VOĐENJE KRIVIČNOG POSTUPKA

Odjeljak 1 - Zajedničke odredbe

Član 123.

Vrste mjera

- (1) Mjere koje se mogu poduzeti prema optuženom za osiguranje njegove prisutnosti i za uspješno vođenje krivičnog postupka jesu poziv, dovođenje, "mjere zabrane", jamstvo i pritvor.
- (2) Prilikom odlučivanja koju će od navedenih mjera primijeniti, nadležni organ pridržavat će se uvjeta određenih za primjenu pojedinih mjera, vodeći računa da se ne primjenjuje teža mjera ako se ista svrha može postići blažom mjerom.
- (3) Ove mjere ukinut će se i po službenoj dužnosti odmah kad prestanu razlozi koji su ih izazvali, odnosno zamijenit će se drugom blažom mjerom kad za to nastupe uvjeti.
- (4) Odredbe ove glave shodno se primjenjuju i na osumnjičenog.

Odjeljak 4 - Mjere zabrane

Član 126.

Zabrana napuštanja boravišta i zabrana putovanja

- (1) Ako postoje okolnosti koje ukazuju da bi osumnjičeni ili optuženi mogao pobjeći, sakriti se, otići u nepoznato mjesto ili u inostranstvo, Sud može, obrazloženim rješenjem, zabraniti osumnjičenom ili optuženom da napusti boravište.
- (2) U okolnostima iz stava (1) ovog člana, Sud također može, bilo kao dodatnu mjeru uz zabranu napuštanja boravišta bilo kao zasebnu mjeru, narediti privremeno oduzimanje putnih isprava uz zabranu izdavanja novih putnih isprava, kao i zabranu korištenja lične karte za prelazak državne granice Bosne i Hercegovine (zabrana putovanja)."

Član 126.a

Ostale mjere zabrane

- (1) Kada okolnosti slučaja na to ukazuju, Sud može izreći jednu ili više sljedećih mjera zabrane:
 - a) zabranu preduzimanja određenih poslovnih aktivnosti ili službenih dužnosti,
 - b) zabranu posjećivanja određenih mjesta ili područja,
 - c) zabranu sastajanja s određenim osobama,

¹ Službeni glasnik BiH" br. 3/03, 32/03, 36/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06, 76/06, 29/07, 32/07, 53/07, 76/07, 15/08, 58/08, 12/09, 16/09, 93/09, 72/13, 49/17 – odluka USBiH i 42/18 – rješenje USBiH, 65/18; za potrebe ove publikacije autori su uradili nezvanični prečišćeni tekst relevantnih odredbi Zakona.

- d) naredbu da se povremeno javlja određenom državnom organu, i
 - e) privremeno oduzimanje vozačke dozvole.
- (2) Ostale mjere zabrane iz stava (1) ovog člana mogu biti izrečene uz zabranu napuštanja boravišta kao i uz zabranu putovanja iz člana 126. ovog Zakona, ili kao zasebne mjere.

Član 126.b

Izricanje mjera zabrane

- (1) Sud može izreći zabranu napuštanja boravišta, zabranu putovanja i ostale mjere zabrane obrazloženim rješenjem na prijedlog stranke ili branitelja.
- (2) Kada odlučuje o pritvoru, Sud može izreći zabranu napuštanja boravišta, zabranu putovanja i ostale mjere zabrane po službenoj dužnosti, umjesto određivanja ili produžavanja pritvora.
- (3) Osumnjičeni ili optuženi će se u rješenju o izricanju mjera zabrane upozoriti da mu se može odrediti pritvor ako prekrši obavezu iz izrečene mjere.
- (4) U toku istrage mjere zabrane određuje i ukida sudija za prethodni postupak, nakon podizanja optužnice - sudija za prethodno saslušanje, a nakon dostavljanja predmeta sudiji, odnosno vijeću u svrhu zakazivanja glavnog pretresa - taj sudija, odnosno predsjednik vijeća.
- (5) Mjere zabrane mogu trajati dok za to postoji potreba, a najduže do pravomoćnosti presude ako toj osobi nije izrečena kazna zatvora i najkasnije do upućivanja na izdržavanje kazne ako je toj osobi izrečena kazna zatvora. Zabrana putovanja može također trajati dok izrečena novčana kazna nije plaćena u potpunosti i/ili dok se u potpunosti ne izvrši odluka o imovinskopravnom zahtjevu i/ili o oduzimanju imovinske koristi.
- (6) Sudija za prethodni postupak, sudija za prethodno saslušanje ili sudija, odnosno predsjednik vijeća dužan je da svaka dva mjeseca ispita da li je primijenjena mjera još potrebna.
- (7) Protiv rješenja kojim se određuju, produžavaju ili ukidaju mjere zabrane stranka odnosno branitelj može podnijeti žalbu, a Tužilac i protiv rješenja kojim je njegov prijedlog za primjenu mjere odbijen. O žalbi odlučuje vijeće iz člana 24. stav (7) ovog Zakona u roku od tri dana od dana prijema žalbe. Žalba ne zadržava izvršenje rješenja.

Član 126.c

Sadržaj mjera zabrane

- (1) U rješenju kojim izriče mjeru zabrane napuštanja boravišta za osumnjičenog ili optuženog Sud će odrediti mjesto u kojem osumnjičeni ili optuženi mora boraviti dok traje ova mjera, kao i granice van kojih se osumnjičeni ili optuženi ne smije udaljavati. To mjesto može biti ograničeno na dom osumnjičenog ili optuženog.
- (2) U rješenju kojim izriče mjeru zabrane putovanja Sud će narediti privremeno oduzimanje putnih isprava uz zabranu izdavanja novih putnih isprava, kao i izvršenje zabrane korištenja lične karte za prelazak državne granice Bosne i Hercegovine. Rješenje će sadržavati lične podatke osumnjičenog ili optuženog, a po potrebi može sadržavati i ostale podatke.
- (3) U rješenju kojim izriče mjeru zabrane posjećivanja određenih mjesta ili područja Sud će odrediti mjesto i područje te udaljenost ispod koje im se osumnjičeni ili optuženi ne smije približiti.

- (4) U rješenju kojim izriče mjeru zabrane sastajanja sa određenim licima Sud će odrediti razdaljinu ispod koje se osumnjičeni ili optuženi ne smije približiti određenom licu.
- (5) U rješenju kojim izriče mjeru povremenog javljanja određenom organu Sud će odrediti službeno lice kojem se osumnjičeni ili optuženi mora javljati, rok u kojem se mora javljati i način vođenja evidencije o javljanju osumnjičenog ili optuženog.
- (6) U rješenju kojim izriče mjeru privremenog oduzimanja vozačke dozvole Sud će navesti kategorije za koje će vozačka dozvola biti suspendovana. Rješenje će sadržavati lične podatke osumnjičenog ili optuženog, a po potrebi može sadržavati i ostale podatke.

Član 126.d

Ograničenja u pogledu sadržaja mjera zabrane

- (1) Mjerama zabrane ne može se ograničiti pravo osumnjičenog ili optuženog da komunicira sa svojim braniteljem u Bosni i Hercegovini.
- (2) Mjerama zabrane ne može se ograničiti pravo osumnjičenog ili optuženog da živi u svom domu u Bosni i Hercegovini, da se nesmetano viđa sa članovima porodice i bliskim srodnicima ili samo u Bosni i Hercegovini ili samo na mjestu određenom u zabrani napuštanja boravišta, osim kada se postupak vodi zbog krivičnog djela učinjenog na štetu člana porodice ili bliskih srodnika, niti se može ograničiti pravo osumnjičenog ili optuženog da obavlja svoju profesionalnu djelatnost, osim ako se postupak vodi zbog krivičnog djela učinjenog u vezi sa obavljanjem te djelatnosti.

Član 126.e

Izvršenje mjera zabrane

- (1) Rješenje kojim se izriče mjera zabrane napuštanja boravišta dostavlja se i organu koji izvršava mjeru.
- (2) Rješenje kojim se izriče mjera zabrane putovanja dostavlja se i graničnoj policiji, a privremeno oduzimanje putnih isprava uz zabranu izdavanja novih putnih isprava, kao i izvršenje zabrane korištenja lične karte za prelazak državne granice unijet će se u Glavni centar za obradu podataka.
- (3) Mjere zabrane napuštanja boravišta, zabrane putovanja, zabrane posjećivanja određenog mjesta ili područja, zabrane sastajanja sa određenim licima i privremenog oduzimanja vozačke dozvole izvršava policijski organ.
- (4) Mjeru obaveze osumnjičenog ili optuženog da se povremeno javlja određenom organu izvršava policijski organ ili organ kojem se osumnjičeni ili optuženi mora javljati.

Član 126.f

Provjera mjera zabrane i obaveza izvještavanja

- (1) Sud može u svako doba naložiti provjeru mjera zabrane i zatražiti izvještaj od organa nadležnog za njihovo izvršenje. Taj organ je dužan da izvještaj bez odlaganja dostavi Sudu.
- (2) Ako osumnjičeni ili optuženi ne ispunjava obaveze naložene izrečenom mjerom, organ koji izvršava mjeru o tome obavještava Sud, a Sud mu zbog toga može izreći dodatnu mjeru zabrane ili odrediti pritvor.

Član 126.g

Posebna odredba o zabrani putovanja

- (1) Izuzetno, u hitnim slučajevima, a naročito u slučajevima u kojima se radi o krivičnom djelu za koje se može izreći kazna zatvora od deset godina ili teža kazna, Tužilac može izdati naredbu o privremenom oduzimanju putnih isprava i lične karte uz zabranu izdavanja novih dokumenata koji se mogu koristiti za prelazak državne granice.
- (2) Tužilac može izdati naredbu iz stava (1) ovog člana kada izdaje naredbu o sprovođenju istrage, kada saslušava osumnjičenog ili kada izdaje naredbu za dovođenje prema članu 125. stavu (2) ovog Zakona, ili kad god je potrebno hitno postupanje za efikasno vođenje postupka do početka glavnog pretresa.
- (3) U toku istrage Tužilac odmah obavještava sudiju za prethodni postupak, a nakon podizanja optužnice - sudiju za prethodno saslušanje, a nakon što se predmet uputi sudiji ili vijeću u svrhu zakazivanja glavnog pretresa - tog sudiju ili predsjedavajućeg sudiju, koji će odlučiti o naredbi u roku od 72 sata. U slučaju da sudija ne izda naredbu, putne isprave i lična karta će biti vraćeni.
- (4) Naredbu o privremenom oduzimanju putnih isprava i lične karte uz zabranu izdavanja novih dokumenata koji se mogu koristiti za prelazak državne granice izvršava policijski organ, a može je izvršiti i sudska policija. Ako osumnjičeni ili optuženi odbije da preda putne isprave i ličnu kartu, naredba će se prisilno izvršiti.
- (5) Osumnjičenom ili optuženom će biti izdata potvrda o oduzetim dokumentima. Za ličnu kartu osumnjičenom ili optuženom će biti izdata posebna potvrda ili karta koja zamjenjuje ličnu kartu u svakom pogledu, ali koja se ne može koristiti za prelazak državne granice."

Odjeljak 6 - Pritvor

Član 131.

Opće odredbe

- (1) Pritvor se može odrediti ili produžiti samo pod uslovima propisanim u ovom zakonu i samo ako se isti cilj ne može ostvariti drugom mjerom.
- (2) Pritvor određuje ili produžava rješenjem Sud na prijedlog tužioca a nakon što Sud prethodno saslušava osumnjičenog, odnosno optuženog na okolnosti razloga zbog kojih se pritvor predlaže, osim u slučaju iz člana 132. stav (1) tačka a) ovog zakona.
- (3) Tužilac je dužan podnijeti obrazložen prijedlog za produženje pritvora Sudu najkasnije pet dana prije isteka roka iz rješenja o pritvoru. Sud odmah dostavlja prijedlog osumnjičenom, odnosno optuženom i njegovom braniocu.
- (4) Trajanje pritvora mora biti svedeno na najkraće nužno vrijeme. Ako se osumnjičeni ili optuženi nalazi u pritvoru, dužnost je svih organa koji učestvuju u krivičnom postupku i organa koji im pružaju pravnu pomoć da postupaju s posebnom hitnošću.
- (5) U toku cijelog postupka pritvor će se ukinuti čim prestanu razlozi na osnovu kojih je određen, a pritvoreni će odmah biti pušten na slobodu. Po prijedlogu optuženog ili branioca za ukidanje pritvora koji je zasnovan na novim činjenicama, Sud će održati ročište, odnosno sjednicu vijeća o čemu će obavijestiti stranke i branioca. Nedolazak stranaka i branioca koji su uredno obaviješteni ne sprečava održavanje ročišta, odnosno sjednice vijeća. Protiv rješenja o odbijanju prijedloga za ukidanje pritvora žalba je dozvoljena. Ako prijedlog nije zasnovan na novim činjenicama koje su značajne za ukidanje pritvora, Sud neće donijeti posebno rješenje.

Član 132.

Razlozi za pritvor

- (1) Ako postoji osnovana sumnja da je određena osoba učinila krivično djelo, pritvor joj se može odrediti:
 - a) ako se krije ili ako postoje druge okolnosti koje ukazuju na opasnost od bjekstva,
 - b) ako postoji osnovana bojazan da će uništiti, sakriti, izmijeniti ili krivotvoriti dokaze ili tragove važne za krivični postupak ili ako naročite okolnosti ukazuju da će ometati krivični postupak utjecajem na svjedoke, saučesnike ili prikrivače,
 - c) ako naročite okolnosti opravdavaju bojazan da će ponoviti krivično djelo ili da će dovršiti pokušano krivično djelo ili da će učiniti krivično djelo kojim prijeti, a za ta krivična djela može se izreći kazna zatvora tri godina ili teža kazna,
 - d) u vanrednim okolnostima, ako se radi o krivičnom djelu za koje se može izreći kazna zatvora deset godina ili teža kazna a koje je posebno teško s obzirom na način izvršenja ili posljedice krivičnog djela, ako bi puštanje na slobodu rezultiralo stvarnom prijetnjom narušavanja javnog reda.
- (2) U slučaju iz stava 1. tačke b. ovog člana, pritvor će se ukinuti čim se osiguraju dokazi zbog kojih je pritvor određen.

Član 133.

Opće pravo zadržavanja

Osobu zatečenu na učinjenju krivičnog djela svako može zadržati. Osoba koja je zadržana mora se odmah predati Sudu, Tužitelju ili najbližem policijskom organu, a ako se to ne može učiniti, mora se odmah obavijestiti jedan od tih organa.

Član 134.

Nadležnost za određivanje pritvora

- (1) Pritvor se određuje rješenjem Suda, a na prijedlog Tužitelja.
- (2) Rješenje o pritvoru sadrži: ime i prezime osobe koja se lišava slobode, krivično djelo koje joj se stavlja na teret, zakonski osnov za pritvor, obrazloženje, pouku o pravu na žalbu, službeni pečat i potpis sudije koji određuje pritvor.
- (3) Rješenje o pritvoru predaje se osobi na koju se odnosi u času pritvaranja. U spisima se mora naznačiti sat lišenja slobode i sat predaje rješenja.
- (4) Protiv rješenja o pritvoru pritvorena osoba može podnijeti žalbu vijeću (član 24. stav (7)) u roku od 24 sata od prijema rješenja. Ako se pritvorena osoba prvi put ispituje po isteku ovog roka, može podnijeti žalbu prilikom tog ispitivanja. Žalba s prijepisom zapisnika o ispitivanju, ako je pritvorena osoba ispitana i dokazima na kojima se zasniva rješenje o pritvoru kao i rješenje o pritvoru dostavljaju se odmah vijeću. Žalba ne zadržava izvršenje rješenja.
- (5) U slučaju iz st. 4. ovog člana, vijeće koje odlučuje o žalbi dužno je donijeti odluku u roku od 48 sati.

Član 135.

Trajanje pritvora u istrazi

- (1) Prije donošenja rješenja o određivanju pritvora sudija za prethodni postupak će preispitati osnovanost zahtjeva za određivanje pritvora. Po rješenju sudije za prethodni postupak, pritvor može trajati najduže mjesec dana od dana lišenja slobode. Poslije tog roka osumnjičeni se može zadržati u pritvoru samo na osnovu rješenja o produženju pritvora.
- (2) Pritvor se odlukom vijeća (član 24. stav (7)), po obrazloženom prijedlogu Tužitelja, može produžiti za najviše dva mjeseca. Protiv rješenja vijeća dopuštena je žalba o kojoj odlučuje vijeće apelacionog odjeljenja Suda. Žalba ne zadržava izvršenje rješenja.
- (3) Ako se postupak vodi za krivično djelo za koje se može izreći kazna zatvora deset godina ili teža kazna i ako postoje naročito važni razlozi, pritvor se može produžiti, po obrazloženom prijedlogu Tužitelja, za još najviše tri mjeseca. Protiv rješenja vijeća dopuštena je žalba o kojoj odlučuje vijeće apelacionog odjeljenja Suda. Žalba ne zadržava izvršenje rješenja.
- (4) Izuzetno i u izrazito složenom predmetu vezano za krivično djelo za koje je propisana kazna dugotrajnog zatvora, pritvor se može ponovo produžiti za još najviše tri (3) mjeseca nakon produžetka pritvora iz stava 3. ovog člana. Pritvor se može produžiti dva puta uzastopno, po obrazloženom prijedlogu tužioca za svako produženje, koji treba da sadrži izjavu kolegija Tužilaštva o potrebnim mjerama da bi se istraga okončala (član 225. stav 3.). O žalbi protiv rješenja vijeća o produženju pritvora odlučuje vijeće Apelacionog odjeljenja. Žalba ne zadržava izvršenje rješenja.
- (5) Ako se do isteka rokova iz stava 1. do 4. ovog člana ne potvrdi optužnica, osumnjičeni će se pustiti na slobodu.

Član 136.

Ukidanje pritvora

U toku istrage, a prije isteka roka trajanja pritvora, sudija za prethodni postupak može rješenjem ukinuti pritvor po prethodnom saslušanju Tužitelja. Protiv tog rješenja Tužitelj može podnijeti žalbu vijeću iz člana 24. stav (7) ovog zakona koje je dužno donijeti odluku u roku od 48 sati.

Član 137.

Pritvor nakon potvrđivanja optužnice

- (1) Pritvor se može odrediti, produžiti ili ukinuti i nakon potvrđivanja optužnice. Kontrola opravdanosti pritvora se vrši po isteku svaka dva mjeseca od dana donošenja posljednjeg rješenja o pritvoru. Žalba protiv ovog rješenja ne zadržava njegovo izvršenje.
- (2) Nakon potvrđivanja optužnice i prije izricanja prvostepene presude, pritvor može trajati najduže:
 - a) jednu godinu u slučaju krivičnog djela za koje je propisana kazna zatvora do pet godina;
 - b) jednu godinu i šest mjeseci u slučaju krivičnog djela za koje je propisana kazna zatvora do deset godina;
 - c) dvije godine u slučaju krivičnog djela za koje je propisana kazna zatvora preko deset godina, ali ne i kazna dugotrajnog zatvora;
 - d) tri godine u slučaju krivičnog djela za koje je propisana kazna dugotrajnog zatvora.
- (3) Ako za vrijeme iz stava 2. ovog člana ne bude izrečena prvostepena presuda, pritvor će se ukinuti i optuženi pustiti na slobodu.

Član 138.

Određivanje pritvora nakon izricanja presude

- (1) Kada izrekne presudu na kaznu zatvora, Sud može optuženom odrediti, odnosno produžiti pritvor, uzimajući u obzir sve okolnosti povezane sa izvršenjem krivičnog djela, odnosno ličnošću počinioca. U ovom slučaju donosi se posebno rješenje, a žalba protiv rješenja ne zadržava njegovo izvršenje.
- (2) Pritvor će se ukinuti ako je optuženi oslobođen od optužbe ili je optužba odbijena "osim iz razloga nenadležnosti Suda" ili ako je oglašen krivim, a oslobođen od kazne ili je osuđen samo na novčanu kaznu ili je uvjetno osuđen ili je zbog uračunavanja pritvora kaznu već izdržao.
- (3) Poslije izricanja prvostepene presude, pritvor može trajati najduže još devet mjeseci. Izuzetno, u složenim predmetima i iz važnih razloga Apelaciono vijeće pritvor može produžiti za još najduže šest mjeseci. Ako za to vrijeme ne bude izrečena drugostepena presuda kojom se prvostepena presuda preinačuje ili potvrđuje, pritvor će se ukinuti i optuženi pustiti na slobodu. Ako u propisanim rokovima bude izrečena drugostepena odluka kojom se prvostepena odluka ukida, pritvor može trajati najduže još jednu godinu od izricanja drugostepene odluke."
- (4) Na zahtjev optuženog, koji se poslije izricanja kazne zatvora nalazi u pritvoru, sudija, odnosno predsjednik vijeća može optuženog rješenjem uputiti u ustanovu za izdržavanje kazne i prije pravomoćnosti presude.
- (5) Pritvor se uvijek ukida istekom izrečene kazne.
- (6) Optuženi koji se nalazi u pritvoru, a presuda kojom mu je izrečena kazna zatvora je postala pravosnažna, ostat će u pritvoru do upućivanja na izdržavanje kazne a najduže do isteka trajanja izrečene kazne.

Član 139.

Lišavanje slobode i zadržavanje

- (1) Policijski organ može lice lišiti slobode ako postoje osnovi sumnje da je to lice počinilo krivično djelo i ako postoji bilo koji razlog predviđen u članu 132. ovog zakona, ali je policijski organ dužan da takvo lice bez odgađanja, a najkasnije u roku od 24 sata, sprovede tužiocu. Prilikom dovođenja, policijski organ obavijestit će tužioca o razlozima i o vremenu lišavanja slobode. Upotreba sile prilikom dovođenja dozvoljena je u skladu sa zakonom.
- (2) Izuzetno od stava (1) ovog člana, kada se radi o krivičnim djelima terorizma, lice se mora sprovesti tužiocu najkasnije u roku od 72 sata.
- (3) Lice lišeno slobode mora biti poučeno u skladu s članom 5. ovog zakona.
- (4) Ako lice lišeno slobode ne bude sprovedeno tužiocu u roku iz st. (1) i (2) ovog člana, pustit će se na slobodu.
- (5) Tužilac je dužan lice lišeno slobode ispitati bez odgađanja, a najkasnije u roku od 24 sata i u tom roku odlučiti da li će lice lišeno slobode pustiti na slobodu ili će postaviti obrazloženi prijedlog za određivanje pritvora osiguravajući izvođenje lica pred sudiju za prethodni postupak.
- (6) Sudija za prethodni postupak će odmah, a najkasnije u roku od 24 sata, donijeti odluku o prijedlogu za određivanje pritvora.
- (7) Ako sudija za prethodni postupak ne prihvati prijedlog za određivanje pritvora, donijet će rješenje kojim se prijedlog odbija i lice odmah pušta na slobodu. Tužilac može uložiti

- žalbu na rješenje sudije za prethodni postupak, ali žalba ne zadržava izvršenje rješenja.
- (8) Protiv rješenja kojim se određuje pritvor pritvoreno lice može podnijeti žalbu koja ne zadržava izvršenje rješenja.
- (9) U slučaju iz st. (7) i (8) ovog člana, o žalbi odlučuje vijeće iz člana 24. stav (7) ovog zakona koje je dužno donijeti odluku u roku od 48 sati od prijema žalbe u Sud.

U tekstovima odredbi Zakona o krivičnom postupku Republike Srpske, Zakona o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine i Zakona o krivičnom postupku Brčko Distrikta koje se odnose na vrste mjera, mjere zabrane i pritvor nema značajnijih razlika u odnosu na Zakon o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine.

U Zakonu o krivičnom postupku Republike Srpske upućujemo na sljedeće odredbe: Vrste mjera – član 181., Mjere zabrane čl. 184. do 191. i Pritvor – čl. 196. do 204.

U Zakonu o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine upućujemo na sljedeće odredbe: Vrste mjera – član 137., Mjere zabrane čl. 140. do 140g. i Pritvor – čl. 145. do 153.

U Zakonu o krivičnom postupku Brčko Distrikta upućujemo na sljedeće odredbe: Vrste mjera – član 123., Mjere zabrane čl. 126. do 126g i Pritvor – čl. 131. do 139.

Član 5. Evropske konvencije Pravo na slobodu i sigurnost

1. Svako ima pravo na slobodu i sigurnost ličnosti. Niko ne može biti lišen slobode osim u sljedećim slučajevima i u skladu sa zakonom propisanim postupkom:
 - a) u slučaju zakonitog pritvora na osnovu presude nadležnog suda;
 - b) u slučaju zakonitog hapšenja ili pritvaranja zbog nepoštovanja zakonitog sudskog naloga ili radi osiguranja ispunjenja bilo koje obaveze propisane zakonom;
 - c) u slučaju zakonitog hapšenja ili pritvaranja osobe u svrhu njezinog dovođenja pred nadležnu zakonitu vlast zbog razumne sumnje da je počinila krivično djelo, ili kada se to razumno smatra potrebnim kako bi se spriječilo počinjenje krivičnog djela ili bjekstvo nakon počinjenja krivičnog djela;
 - d) u slučaju pritvaranja maloljetne osobe na osnovu zakonitog naloga u svrhu odgojnog nadzora ili zakonitog pritvaranja u svrhu njenog dovođenja pred nadležnu zakonitu vlast;
 - e) u slučaju zakonitog pritvaranja osobe da bi se spriječilo širenje zaraznih bolesti, kao i zakonitog pritvaranja duševno poremećenih osoba, alkoholičara ili ovisnika o drogama ili skitnica;
 - f) u slučaju zakonitog hapšenja ili pritvaranja osobe da bi se spriječio njezin neovlašteni ulazak u zemlju, ili osobe protiv koje se preduzima radnja radi deportacije ili ekstradicije.
2. Svako ko je uhapšen obavještava se bez odgađanja i na jeziku koji razumije o razlozima svog hapšenja i o svakoj optužbi protiv njega.
3. Svako ko je uhapšen ili pritvoren u skladu s odredbama iz stava 1. tačka c) ovog člana izvodi se bez odgađanja pred sudiju ili drugu službenu osobu ovlaštenu zakonom da vrši sudsku vlast, te ima pravo da mu se sudi u razumnom roku ili da bude pušten na slobodu do suđenja. Puštanje na slobodu može biti uvjetovano jamstvima da će se osoba pojaviti na suđenju.
4. Svako ko je lišen slobode hapšenjem ili pritvaranjem ima pravo pokrenuti postupak u kome će sud brzo odlučiti o zakonitosti njegovog pritvaranja i naložiti puštanje na slobodu ako je pritvaranje bilo nezakonito.
5. Svako ko je bio žrtva hapšenja ili pritvaranja u suprotnosti s odredbama ovog člana ima izvršno pravo na odštetu.

I. Pritvor

I.1. Osnovana sumnja

I.1.a Standardi

Postojanje „osnovane sumnje“ na kojoj se zasniva lišavanje slobode čini suštinski dio garancija protiv proizvoljnog hapšenja i predstavlja *conditio sine qua non* za određivanje ili produženje pritvora.

Osnovana sumnja da je počinjeno krivično djelo zahtijeva postojanje nekih činjenica ili informacija koje bi objektivnog posmatrača uvjerile da je moguće da je lice koje je u pitanju počinilo krivično djelo.²

Ne može se usvojiti da je prihvatljivo proširivanje značenja pojma osnovane sumnje na način kojim bi se narušila sama suština garancija koje pruža član 5. stav 1. Evropske konvencije, čak ni kada se države suočavaju s teškoćama u suprotstavljanju i otkrivanju krivičnih djela terorizma. Čak i u takvim slučajevima javna vlast mora pružiti bar neke činjenice ili informacije iz kojih bi se vidjelo da je postojala osnovana sumnja da je lice lišeno slobode počinilo krivično djelo za koje se tereti.³

Član 5. stav 1. tačka c) Evropske konvencije zahtijeva da postoji „osnovana“, a ne „iskrena“ ili *bona fide* sumnja.⁴

I.1.b Primjeri iz prakse redovnih sudova

Primjer 1.

Rješenje Suda BiH broj S1 1 K 016706 14 Krl od 16. septembra 2015. godine

Vijeće najprije napominje da je sudija za prethodno saslušanje optuženom odredio i produžio pritvor zbog postojanja osnovane sumnje da je počinio krivično djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva iz člana 142. KZSRJ u vezi sa članom 22. istog zakona. Postojanje osnovane sumnje Sud je zasnivao imajući u vidu prevažodno iskaze svjedoka koji su decidirano opisali optuženog u kritičnim događajima, njegovo ponašanje i postupke kritične prilike, pri čemu su od odlučujućeg značaja bile činjenice da su ga prethodno dobro poznavali. Postojanje osnovane sumnje kao osnovnog pritvorskog osnova utvrđeno je i uvidom u materijalne dokaze dostavljene uz optužnicu.

U dotadašnjem toku postupka prilikom kontrole opravdanosti daljnijeg trajanja mjere pritvora optuženom vijeće je utvrđivalo postojanje osnovane sumnje na osnovu činjenice da je sudija za prethodno saslušanje, nakon razmatranja optužnice i dokaza dostavljenih uz optužnicu, utvrdio njeno postojanje, a taj zaključak sudije za prethodno saslušanje nije bio doveden u pitanje do tada provedenim dokazima na glavnom pretresu.

² Vidi Evropski sud, *Monnell i Morris protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, 2. mart 1987. godine.

³ Vidi Evropski sud, *Fox, Campbell i Hartley*, 30. august 1990. godine.

⁴ *Ibid.*

Međutim, odbrana trećeoptuženog je provela svoje dokaze, i to saslušanjem svjedoka i uvođenjem materijalne dokumentacije na okolnost alibija optuženog. Nakon okončanja provođenja dokaza odbrane optuženog, vijeće je uvidom u provedene dokaze, i to prvenstveno uvidom u materijalnu dokumentaciju, utvrdilo da se stepen osnovane sumnje u odnosu na tog osumnjičenog bitno promijenio u odnosu na onaj koji je utvrdio sudija za prethodno saslušanje prilikom razmatranja optužnice kada je cijenio samo dokaze dostavljene uz optužnicu. Dakle, iz pobrojanih dokaza koje Tužilaštvo nije osporilo, niti je njihov sadržaj bilo kojim dokazima materijalne prirode doveden u sumnju, proizlazi da se optuženi u inkriminiranom periodu uopće nije nalazio na teritoriji BiH. Te okolnosti ne sprečavaju tužioca da i dalje predlaže dokaze koji bi pobijali navode odbrane, ali u datom trenutku tužilac nije predložio takve dokaze, osim iskaza pojedinih svjedoka na okolnosti samog događaja i eventualnih počinitelaca. Očigledno je da tužilac u datom trenutku nije imao konkretne dokaze kojima bi osporio priloženu materijalnu dokumentaciju koju je odbrana prezentirala u pogledu alibija optuženog.

Komentar

Prilikom odlučivanja o produženju pritvora Sud je vodio računa o obavezi da u svakom trenutku po službenoj dužnosti ispita da li i dalje egzistiraju uvjeti zbog kojih je pritvor određen. Vijeće je utvrdilo da u odnosu na optuženog ne egzistira osnovana sumnja kao opći uvjet za određivanje mjere pritvora, odnosno ne postoji u onoj mjeri neophodnoj da se osumnjičenom ograniči sloboda.

Primjer 2.

Rješenje Suda BiH broj S1 1 K 029228 19 Krž 8 od 10. septembra 2019. godine

S obzirom na to da je odbrana optuženog žalbom problematizirala postojanje osnovane sumnje kao *conditio sine qua non* uvjeta za opstojnost mjere pritvora, to je apelaciono vijeće ispitalo osnovanost takvog prigovora i našlo da se u pobijanom rješenju pravilno zaključuje da ona jasno proizlazi iz dokaza koji su dostavljeni uz optužnicu, te da do tada izvedeni dokazi na glavnom pretresu nisu doveli u sumnju takav zaključak vijeća. Naime, apelaciono vijeće napominje da trenutno potreban stepen osnovanosti sumnje povodom kontrole mjere pritvora svoju podlogu nesumnjivo može pronaći u tome što je optužnica potvrđena, kao i na osnovu dokaza priloženih uz nju, s tim da do tada provedeni dokazi takav stepen sumnje nisu umanjili, dok će se sljedeći stepen takve sumnje cijeliti u sklopu odluke o meritumu i odlučivanju o krivici optuženog van razumne sumnje nakon okončanog glavnog pretresa. Vijeće cijeni da se prilikom preispitivanja osnovane sumnje prije meritornog rješavanja krivične stvari vodi računa i o principu pretpostavke nevinosti. Međutim, njeno postojanje nije dovoljan razlog za puštanje osumnjičenih/optuženih lica na slobodu, te, u tom smislu, zakonito i osnovano održavanje na snazi mjere pritvora, uz utvrđenu osnovanu sumnju i neki od posebnih pritvorskih razloga, kako je to u konkretnom primjeru slučaj, nikako ne znači povredu navedenog principa.

Komentar

Iako je optužnica potvrđena, Sud je cijenio stepen osnovanosti sumnje povodom kontrole mjere pritvora.

Primjer 3.

Rješenje Apelacionog suda Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine broj 96 0 K 108834 18 Kž od 20. februara 2018. godine

Tužilaštvo je sudiji za prethodni postupak Osnovnog suda uputilo prijedlog za izdavanje naredbe za raspisivanje međunarodne potjernice i određivanje mjere pritvora osumnjičenim, trenutno nepoznatog mjesta prebivališta, odnosno boravišta, a pritvor se tražio zbog osnovane sumnje da su osumnjičeni kao saizvršiooci, radnjama pobliže činjenično opisanim u prijedlogu Tužilaštva, počinili krivično djelo teške krađe iz člana 281. stav 1. tačka 2) u vezi sa članom 31. Krivičnog zakona Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: KZDBBiH) i zbog sumnje da su u bjekstvu i da se kriju s ciljem izbjegavanja organa gonjenja, odnosno pritvor se tražio zbog razloga propisanih u članu 132. stav 1. tačka a) Zakona o krivičnom postupku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine.

Ocjenjujući osnovanim prijedlog Tužilaštva za određivanje mjere pritvora, Osnovni sud je, na osnovu člana 132. stav 1. tačka a), a u vezi sa čl. 131. i 135. stav 1. ZKPDBBiH, rješenjem odredio pritvor osumnjičenim navodeći da pritvor po tom rješenju može trajati jedan mjesec, s tim da će se računati od momenta lišavanja slobode osumnjičenih.

Sud u obrazloženju rješenja navodi da je to utvrdio na osnovu uvida u izvještaj, dopunu izvještaja, iskaz svjedoka, izvještaj Granične policije u vezi s registarskim oznakama vozila u kojem su se osumnjičena lica kritične prilike dovezla do benzinske pumpe, službene zabilješke policije i video-snimak koji se nalazi na CD nosaču. Međutim, Sud uopće ne iznosi u bitnom sadržaj navedenih dokaza, niti navodi da li se tim dokazima potkrepljuju činjenice opisane u aktu Tužilaštva kojim se predlaže određivanje mjere pritvora osumnjičenim i izdavanje naredbe za raspisivanje međunarodne potjernice, a te činjenice, navodno, navode na osnovanu sumnju da je osumnjičeni kao saizvršilac počinio krivično djelo teške krađe iz člana 281. stav 1. tačka 2), a u vezi sa članom 31. KZDBBiH.

Apelacioni sud smatra da je prvostepeni sud povrijedio krivični zakon kada je u pitanju to da li je djelo za koje se lice goni, odnosno sumnjiči krivično djelo, pa je, shodno tome, pogrešno utvrdio da je ispunjen opći uvjet za određivanje mjere pritvora propisan u članu 132. stav 1. ZKPDBBiH, tj. da postoji osnovana sumnja da je osumnjičena počinila krivično djelo. Činjenice opisane u aktu Tužilaštva kojim se predlaže određivanje mjere pritvora nemaju obilježja nijednog krivičnog djela za čije bi se izvršenje navedeno lice moglo sumnjičiti, a dokazi na koje se Sud poziva u obrazloženju pobijanog rješenja ne utvrđuju da postoji osnovana sumnja da je osumnjičena počinila neko krivično djelo. S obzirom na navedeno, prvostepeni sud je trebao odbiti prijedlog Tužilaštva za određivanje mjere pritvora jer nije ispunjen opći uvjet za pritvor, tj. da postoji osnovana sumnja da je osumnjičena počinila neko krivično djelo.

Komentar

Apelacioni sud je ispitao sve činjenice opisane u aktu Tužilaštva kojim se traži određivanje pritvora i zaključio da ne postoji osnovana sumnja da je počinjeno bilo koje krivično djelo.

I.1.c Primjeri predmeta iz prakse redovnih sudova nakon kojih je uslijedio apelacioni postupak pred Ustavnim sudom Bosne i Hercegovine

Primjer 1.

Rješenje Suda BiH broj S1 2 K 012709 13 Krn3 od 27. aprila 2013. godine

Rješenje Suda BiH broj S1 2 K 012709 13 Kv od 3. maja 2013. godine

Apelantu su na teret stavljena ozbiljna krivična djela organiziranog kriminala u vezi sa zloupotrebom položaja i korupcijom, te mu je rješenjima Suda BiH određen pritvor. Sud BiH je, odlučujući na dvije instance, zaključio da iz dokaza koje je Tužilaštvo BiH prezentiralo Sudu proizlazi da postoji osnovana sumnja da je apelant počinio navedena krivična djela.

Sud BiH je zaključak o postojanju osnovane sumnje obrazložio sljedećim argumentima, koje je ocijenio ključnim, i to: 1) da je apelant u kratkom periodu donio 142 (ili 147) odluke o pomilovanju lica koja su pravosnažnim sudskim presudama osuđena za razna krivična djela; 2) da su u istom periodu na nivou države BiH i Republike Srpske donesene samo po jedna odluka o pomilovanju; 3) da se prilikom donošenja tih odluka apelant nije konsultirao s potpredsjednicima Federacije BiH, kako je to propisano članom 2. Zakona o pomilovanju; 4) da je svjedok izjavio da je „u pokušaju da izdejstvuje pomilovanje za svog brata [...] pokušao da dođe do apelanta“, za kojeg je izjavio da je „čuo da je u nekim slučajevima pomogao ljudima da dobiju pomilovanja“, te da je „iz razgovora s jednim od pomilovanih [...] saznao da je on svoje pomilovanje platio 48.000 KM“, te da je i taj svjedok „uputio molbu [apelantu]“; 5) da je osumnjičeni izjavio da je „29. marta 2013. godine razgovarao s jednim od osumnjičenih [...] i da mu je on rekao da je [A.] završen i da je [apelant] trebao završiti to za [A.]“; 6) da su svjedoci izjavili da je „osumnjičeni [...] bio kontakt-osoba za [apelanta]“ i 7) da je prilikom pretresa kod apelanta pronađen iznos od 5.900 KM.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine, Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 1885/13 od 24. maja 2013. godine

Ustavni sud je istakao da Sud BiH ni na koji način nije obrazložio i argumentirao zašto bi navodni izostanak konsultacija s potpredsjednicima FBiH uopće bio jedan od ključnih razloga za postojanje osnovane sumnje da je apelant počinio krivična djela organiziranog kriminala u vezi sa zloupotrebom položaja i korupcijom. Sud BiH, takođe, u obrazloženjima osporenih

PODSJETIMO SE ...

Postojanje „osnovane sumnje“ na kojoj se zasniva lišavanje slobode čini suštinski dio garancija protiv proizvoljnog hapšenja i predstavlja *conditio sine qua non* za određivanje ili produženje pritvora.

rješenja nije dao bilo kakve argumente iz kojih bi, na osnovu navodnog izostanka apelantovih konsultacija s potpredsjednicima Federacije BiH, „objektivni posmatrač“ mogao zaključiti da je apelant mogao počinuti navedena krivična djela, a prema članu 5. stav 1. tačka c) Evropske konvencije bio je dužan dati takve argumente. Ustavni sud je takođe naveo da su izjave na koje se Sud BiH pozvao uopćene i da spadaju u kategoriju rekla-kazala dokaza. Takve izjave svjedoka nisu potkrijepljene drugim, objektivnim dokazima, kako to traže standardi u odnosu na postojanje osnovane sumnje. Dalje, iz takvih izjava se ni na koji način ne vidi zbog čega je Sud BiH zaključio da te izjave zajedno s drugim dokazima „ukazuju da se vršenje krivičnog djela odvijalo na način da su osumnjičeni uspostavili mrežu posrednika koji su stupali u kontakt s osuđivanim licima ili članovima njihovih porodica koje su podnijele molbe za pomilovanje“, kao i da su „uloge pojedinih članova organizirane kriminalne grupe bile jasno razgraničene s definiranim i podijeljenim ulogama u dogovaranju oko podjele dobiti, a što je sve jasno vidljivo iz iskaza saslušanih svjedoka, kao i transkripta presretnutih telefonskih razgovora“. Ustavni sud je smatrao da je takva tvrdnja Suda BiH proizvoljna jer se tako nešto ne može zaključiti iz činjenica na kojima je Sud BiH zasnovao svoj zaključak o tome da postoji osnovana sumnja. U pogledu pronalaženja izvjesnog iznosa kod apelanta kao jednog od razloga za postojanje osnovane sumnje kao uvjeta za određivanje pritvora, Ustavni sud je istakao da je Sud BiH u cijelosti propustio da obrazloži taj razlog i dovede ga u vezu s počinjenjem krivičnih djela koja se apelantu stavljaju na teret. Isto se odnosi i na to da je apelant donio 142 (ili 147) odluke o pomilovanju u periodu u kojem je na nivou države BiH i Republike Srpske donesena samo po jedna takva odluka. Ustavni sud je zaključio da, prema definiciji iz ZKPBiH i zahtjevu iz člana 132. stav 1. ZKPBiH, takva obrazloženja u osporenim rješenjima ne zadovoljavaju uvjet za postojanje osnovane sumnje, kao ni minimalne standarde člana 5. stav 1. tačka c) Evropske konvencije u odnosu na taj uvjet, bez čijeg se postojanja pritvor ne može smatrati zakonitim.

Komentar

Redovni sud nije istinski i uvjerljivo verificirao sve činjenice i informacije na kojima je zasnovao svoj zaključak o tome da postoji osnovana sumnja da je apelant počinio krivična djela koja su mu stavljena na teret. Razlozi na koje se Sud pozvao u obrazloženjima osporenih rješenja nisu *per se* bili dovoljni da se donese zaključak o tome da postoji osnovana sumnja u smislu ZKPBiH i člana 5. stav 1. tačka c) Evropske konvencije.

Za razliku od navedenog predmeta, u predmetu Ustavnog suda broj **AP 4446/16** Ustavni sud je utvrdio da zaključak Kantonalnog suda u Sarajevu o postojanju osnovane sumnje da je apelant počinio krivično djelo organiziranog kriminala u vezi s krivičnim djelom zloupotrebe službenog položaja ne ostavlja utisak proizvoljnosti, te da odluke sadrže argumentirano obrazloženje o postojanju osnovane sumnje da je apelant počinio krivična djela za koja se sumnjiči (**Rješenje Kantonalnog suda u Sarajevu broj 09 0 K 026508 16 Kpp 91 od 17. novembra 2016. godine i Rješenje Kantonalnog suda u Sarajevu broj 09 0 K 026508 16 Kv 3 od 23. novembra 2016.**)

Primjer 2.

Rješenje Kantonalnog suda u Sarajevu broj 65 0 K 619376 17 Kž 7 od 5. septembra 2017. godine

Rješenjem Kantonalnog suda odbijena je kao neosnovana apelantova žalba protiv prvostepenog rješenja o određivanju pritvora. Apelant je u žalbi, između ostalog, osporavao postojanje osnovane sumnje kao neophodnog uvjeta za određivanje pritvora. U odgovoru na taj žalbeni navod Kantonalni sud je naveo da sadržaj žalbe jasno i nesporno ukazuje da je apelant osporio postojanje osnovane sumnje, ali da tu tvrdnju nije elaborirao niti argumentirao, te da se stoga Sud neće upuštati u ocjenu tog žalbenog prigovora.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine, Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 3321/17 od 11. oktobra 2017. godine

Ustavni sud je utvrdio da je Kantonalni sud potpuno ignorirao apelantove žalbene navode kojima je osporavao postojanje osnovane sumnje, odnosno da je propustio ispitati osnovni uvjet za određivanje ili produžavanje mjere pritvora. Ustavni sud je ocijenio da je u situaciji kada nisu dati razlozi koji se tiču ključnog pitanja, a to je postojanje osnovane sumnje, samo ispitivanje zakonitosti pritvora iluzorno. Stoga je, ne ulazeći u pitanje da li u konkretnom slučaju postoji osnovana sumnja ili ne, Ustavni sud utvrdio da su povrijeđena apelantova prava zaštićena članom II/3.d) Ustava Bosne i Hercegovine i članom 5. stav 1. tačka c) i st. 3. i 4. Evropske konvencije.

Komentar

Postoji povreda prava iz člana 5. Evropske konvencije kada sud koji je pravosnažno odlučio o mjeri pritvora nije obrazložio razloge zbog kojih je zaključio da postoji osnovana sumnja, odnosno nije odgovorio na apelantove žalbene prigovore u odnosu na postojanje osnovane sumnje kao *sine qua non* uvjeta za određivanje ili produženje pritvora.

Situacija u kojoj apelant u drugostepenom rješenju nije dobio odgovor na pitanje o postojanju osnovane sumnje desila se i u predmetu Ustavnog suda broj **AP 5511/17** u kojem je Kantonalni sud u Zenici u osporenom rješenju potpuno ignorirao apelantičine žalbene navode o postojanju osnovane sumnje (**Rješenje Kantonalnog suda u Zenici broj 43 0 K 142914 17 Kž od 13. decembra 2017. godine**).

Primjer 3.

Rješenje Osnovnog suda u Banjaluci broj 71 0 K 292290 18 Kpp od 20. septembra 2018. godine

Rješenje Osnovnog suda u Banjaluci broj 71 0 K 292290 18 Kb od 25. septembra 2018. godine

Apelantu je rješenjima redovnog suda određen pritvor zbog postojanja osnovane sumnje da je počinio krivično djelo pomoći počiniocu poslije izvršenog krivičnog djela. Iz rješenja redovnih sudova je proizlazilo da je Tužilaštvo vodilo istragu protiv nepoznatih izvršilaca zbog osnova sumnje da su jedno lice lišili života, a da je apelant, navodno, izbrisao video-sadržaj postavljenih video-kamera MK servisa, što bi moglo biti od značaja za rasvjetljavanje slučaja spomenutog ubistva. Osim što je utvrdio da je apelant nešto „brisao“, redovni sud nije dao niti jedan drugi konkretan razlog koji bi upućivao na postojanje osnovane sumnje da je apelant počinio navedeno krivično djelo. U obrazloženju prvostepenog rješenja kao dokazi navedeni su zapisnici o saslušanju određenih svjedoka (iz kojih proizlazi osnovana sumnja). Međutim, sadržaj zapisnika o saslušanju navedenih svjedoka je potpuno nepoznat.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine, Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 5509/18 od 27. februara 2019. godine

Ustavni sud je istakao da je nekoliko pitanja bitnih za postojanje osnovane sumnje da je apelant počinio krivično djelo koje mu je stavljeno na teret ostalo nerazjašnjeno u osporenim rješenjima ili su doneseni kontradiktorni stavovi o postojanju osnovane sumnje. Između ostalog, Ustavni sud je ukazao da Sud nije dao jasne razloge o tome na osnovu čega je zaključio da je apelant izbrisao sporni video-sadržaj i da je pritom bio svjestan da će time manipulirati dokazima koji mogu biti od značaja za rasvjetljavanje ubistva koje je Tužilaštvo istraživalo. Dalje, Ustavni sud je primijetio da je ostalo potpuno nejasno kada je apelant, navodno, izbrisao sadržaj video-snimaka jer nigdje u osporenim rješenjima nije naveden datum izvršenja navedene radnje, kao ni datum kada je otvorena istraga u vezi sa slučajem krivičnog djela ubistva. Ustavni sud je dalje naveo da je apelant isticao da je određene radnje (koje je Sud okarakterizirao kao brisanje) preduzeo s ciljem pomoći u rasvjetljavanju jednog drugog krivičnog djela koje je policija istraživala, te da je te radnje preduzimao upravo na službeni zahtjev policije.

Analizirajući razloge koje je redovni sud naveo u osporenim rješenjima i na kojima je zasnovao razloge o postojanju osnovane sumnje kao uvjeta za pritvor, Ustavni sud je zaključio da se ne može uočiti jasna veza između navedenih razloga i zaključka o postojanju osnovane sumnje da je apelant počinio krivično djelo koje mu se stavlja na teret.

Komentar

Iz obrazloženja odluka redovnih sudova o određivanju pritvora ne može se zaključiti da je zadovoljen standard postojanja osnovane sumnje na način kako je to definirano odredbama ZKP-a, niti da postoje činjenice ili informacije na osnovu kojih će objektivni posmatrač zaključiti da je lice u pitanju moglo počinuti krivično djelo za koje se tereti, a kako to zahtijevaju standardi člana 5. stav 1. tačka c) Evropske konvencije.

I.2. Razmatranje alternativnih mjera kao prvi korak

I.2.a Standardi

Države ugovornice Evropske konvencije trebaju najprije razmotriti mogućnost izricanja blažih mjera prilikom odlučivanja o tome da li će licu odrediti mjeru pritvora.⁵ Sudski organ prilikom odlučivanja mora biti svjestan da je lišavanje slobode nasuprot pravu na bezbjednost kao osnovnom ljudskom pravu *ultima ratio*, te da, ako se može postići cilj, moraju biti upotrijebljene alternative.⁶

Prije donošenja rješenja o pritvoru po jednom od dopuštenih osnova prvo se mora utvrditi da li postoji mogućnost primjene bilo koje blaže mjere kojom bi se spriječila bojazan od bjekstva, bojazan od ponovnog činjjenja krivičnog djela, bojazan od uticaja na krivični postupak ili bojazan od narušavanja javnog reda.⁷

Svako rješenje kojim se određuju alternativne mjere ili pritvor mora biti obrazloženo.⁸

I.2.b Primjeri iz prakse redovnih sudova

Primjer 1.

Rješenje Suda BiH broj S1 1 K 029228 19 Krž 8 od 10. septembra 2019. godine

Optuženi je pobijanim rješenjem ograničen u svojim pravima i slobodama na osnovu zakonom ispunjenih uvjeta. Imajući u vidu interese postupka, Sud će voditi računa i o daljnjoj potrebi za najstrožom mjerom obezbjeđenja uspješnog vođenja postupka. Dakle, radi se o zakonitim i legitimnim ograničenjima, proporcionalnim konkretnim opasnostima koje treba otkloniti primjenom mjere pritvora, pri čemu vijeće podsjeća na to da se radi o strogo individualnim procjenama okolnosti kod optuženog lica, zbog čega nije vezano odlukama u drugim predmetima. Zbog toga su neosnovani prijedlozi odbrane za primjenu blažih mjera, a u kojem smislu se žalbom ukazuje da su se takve mjere pokazale kao adekvatne u drugim predmetima tog suda.

Komentar

Sud je opširnije obrazložio mogućnost izricanja mjera zabrane i naglasio da je vršio individualnu procjenu relevantnih okolnosti.

⁵ Vidi Evropski sud, *Smirnova protiv Rusije*, 24. juli 2003. godine.

⁶ Vidi, *mutatis mutandis*, Evropski sud, *Stögmüller protiv Austrije*, 10. novembar 1969. godine.

⁷ Vidi Evropski sud, *Ilijkov protiv Bugarske*, 26. juli 2001. godine.

⁸ Vidi Evropski sud, *Punzelt protiv Češke Republike*, 25. april 2000. godine.

Rješenje Suda BiH broj S1 1 K 023626 17 Krn 9 od 21. decembra 2017. godine

Iako zakonodavac nije taksativno naveo koje se okolnosti trebaju cijeliti kao odlučne prilikom procjene postojanja navedene opasnosti, sudska praksa je ukazala na to da se u svakom konkretnom slučaju moraju cijeliti određene okolnosti i činjenice u vezi s ponašanjem osumnjičenog prije i poslije izvršenja krivičnog djela ili nakon pokretanja krivičnog postupka, te lična svojstva na osnovu kojih se može zaključiti da će se osumnjičeni kriti ili da će pobjeći.

Razmatrajući sve okolnosti konkretnog slučaja, Sud je zaključio da kod osumnjičenog postoje okolnosti koje ukazuju na izvjestan stepen opasnosti da bi mogao pobjeći, sakriti se, otići u nepoznato mjesto ili u inostranstvo i na taj način onemogućiti daljnje vođenje krivičnog postupka. U vezi s tim, Sud je cijelio činjenicu da osumnjičeni osim državljanstva BiH posjeduje i državljanstvo Republike Srbije, te da se tereti za teško krivično djelo za koje je zapriječena višegodišnja kazna zatvora, a te okolnosti, prema ocjeni Suda, ukazuju na izvjestan stepen opasnosti od bjekstva osumnjičenog. Međutim, Sud smatra da navedena opasnost nije takvog stepena i intenziteta da bi opravdala određivanje mjere pritvora kao najteže mjere obezbjeđenja prisustva osumnjičenog u postupku, te da se ona može uspješno otkloniti i primjenom mjera zabrane napuštanja boravišta i zabrane putovanja iz člana 126. st. 1. i 2. ZKPBiH, kao što je to navedeno u dispozitivu rješenja.

Sud ukazuje i na to da relevantna praksa međunarodnih sudova strah od ometanja krivičnog postupka definira kao jasne indicije ili posebne činjenične okolnosti koje taj strah čine osnovanim. Te indicije i činjenične okolnosti mogu se odnositi na pritisak ili zastrašivanje svjedoka, pokušaj kontakta s drugim eventualnim saučesnicima, te na uklanjanje ili pokušaj uklanjanja dokaza ili dokumenata. U svakom slučaju, okolnosti koje opravdavaju pritvor po tom osnovu moraju biti u dovoljnoj mjeri očigledne. U vezi s tim, Sud je, analizirajući prijedlog Tužilaštva u odnosu na posebne pritvorske razloge koji se tiču osumnjičenih, našao da postoji osnovana bojazan da će osumnjičeni boravkom na slobodi ometati krivični postupak uticajem na svjedoke i druge osumnjičene u tom predmetu, posebno imajući u vidu da većina svjedoka pripada istoj vojnoj formaciji, te da su nastanjeni na istom području kao i osumnjičeni, zbog čega bi osumnjičeni na jednostavan način mogli stupiti s njima u kontakt, a što bi se svakako odrazilo na nastavak krivičnog postupka i ugrozilo tok istrage.

Sve navedeno, a imajući u vidu i da je istraga u predmetu još u toku, te da su osumnjičeni, nakon što su upoznati sa činjenicom da se terete za teško krivično djelo za koje je zapriječena višegodišnja kazna zatvora, u određenom procesnom trenutku postali svjesni svog položaja, ukazuje na to da oni mogu imati motiv da utiču na svjedoke i saosumnjičene, a sve s ciljem obezbjeđenja povoljnijeg procesnopravnog položaja i umanjenja ili izbjegavanja krivične odgovornosti.

PODSJETIMO SE ...

Sudski organ prilikom odlučivanja mora biti svjestan da je lišavanje slobode nasuprot pravu na bezbjednost kao osnovnom ljudskom pravu *ultima ratio*, te da, ako se može postići cilj, moraju biti upotrijebljene alternative

Međutim, Sud smatra da navedena bojazan nije takvog stepena i intenziteta da bi opravdala određivanje mjere pritvora kao najteže mjere obezbjeđenja nesmetanog vođenja postupka i da se ista svrha može postići i primjenom mjere zabrane sastajanja s određenim licima iz člana 126a. stav 1. tačka c) ZKPBiH, a u odnosu na drugog osumnjičenog i mjere zabrane napuštanja boravišta i zabrane putovanja iz člana 126. st. 1. i 2. ZKPBiH na način kako je to navedeno u dispozitivu rješenja, a te mjere su predložili i branioci osumnjičenih. U tom smislu, Sud je posebno cijenio činjenicu, a na koju su osnovano ukazale i odbrane osumnjičenih, da su osumnjičeni već duži period znali da se protiv njih vodi istraga, te da do tada nisu pokušali uticati na svjedoke.

Takođe, Sud je imao u vidu da Tužilaštvo nije u dovoljnoj mjeri konkretiziralo razloge zbog kojih bi se osumnjičenim izrekla najteža mjera za obezbjeđenje uspješnog vođenja postupka, ali cijeni da su oni dostatni da bi im se odredile opisane mjere zabrane.

Komentar

Sud je na osnovu činjenice da osumnjičeni ima dvojno državljanstvo i da se tereti za teško krivično djelo za koje je zapriječena višegodišnja kazna zatvora zaključio da postoji opasnost od bjekstva, ali je, suprotno prijedlogu Tužilaštva, umjesto pritvora izrekao mjeru zabrane napuštanja boravišta i mjeru zabrane putovanja.

Takođe, Sud je na osnovu činjenice da većina svjedoka pripada istoj vojnoj formaciji i da su nastanjeni na istom području kao i osumnjičeni, te da se osumnjičeni terete za teško krivično djelo za koje je zapriječena višegodišnja kazna zatvora zaključio da postoji opasnost od uticaja na svjedoke, ali je, suprotno zahtjevu Tužilaštva, umjesto pritvora izrekao mjere zabrane sastajanja s određenim licima.

Primjer 3.

Rješenje Apelacionog suda Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine broj 96 0 K 105341 17 Kž od 15. augusta 2017. godine

U odnosu na osumnjičenog protiv kojeg se vodi krivični postupak zbog krivičnog djela iz člana 29. Zakona o ravnopravnosti polova u Bosni i Hercegovini i krivičnog djela neovlaštenog optičkog snimanja iz člana 186. stav 3. Krivičnog zakona Distrikta Brčko BiH, rješenjem Osnovnog suda Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine odbijen je prijedlog Tužilaštva za određivanje pritvora, te je na osnovu člana 139. stav 7. Zakona o krivičnom postupku Distrikta Brčko BiH određeno da se osumnjičeni odmah pusti na slobodu.

Prvostepeni sud je osumnjičenom izrekao mjere zabrane, i to zabranu posjećivanja i prilaska određenim područjima, te zabranu sastajanja s drugim licem i prilaska tom licu na određenu udaljenost. Istim rješenjem određeno je da će policijski službenici svakodnevno provjeravati poštovanje navedene zabrane, i to u bilo koje doba u okviru 24 sata.

Prvostepeni sud je, odlučujući o tužiočevom prijedlogu za određivanje pritvora osumnjičenom, primijenio odredbu člana 123. stav 2. Zakona o krivičnom postupku Distrikta Brčko BiH, koja ga obavezuje da vodi računa o tome da se u odnosu na osumnjičenog ne primijeni teža mjera

ako se za uspješno vođenje krivičnog postupka ista svrha može postići blažom mjerom. Kod činjenice da je tužilac predložio određivanje pritvora zbog toga što naročite okolnosti opravdavaju bojazan da će osumnjičeni ponoviti krivično djelo za koje se može izreći kazna zatvora od tri godine ili teža kazna, prvostepeni sud je ocijenio da će se i izrečenim mjerama zabrane (kao blažim mjerama) postići ista svrha, odnosno da će se osumnjičeni onemogućiti da ponovno izvrši krivična djela.

Protiv navedenog rješenja Osnovnog suda Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine tužilac je blagovremeno izjavio žalbu. Apelacioni sud je žalbu odbio kao neosnovanu.

Apelacioni sud je naveo da sama mogućnost da osumnjičeni može kupiti druge tehničke uređaje za snimanje i posmatranje na daljinu ne predstavlja dovoljan razlog da mu se odredi pritvor zbog bojazni da će ponoviti krivično djelo jer tu bojazan, u smislu odredbe člana 132. stav 1. tačka c) Zakona o krivičnom postupku Distrikta Brčko BiH, moraju opravdavati naročite (konkretne) okolnosti, a ne apstraktna mogućnost nabavke sredstava za izvršenje krivičnog djela.

S obzirom na to da postoji osnovana sumnja da je predmetnim krivičnim djelima oštećeno maloljetno lice, odnosno da se opisane radnje posmatranja, praćenja i fotografskog snimanja odnose na to lice, te da je imenovana nastanjena u porodičnoj kući svojih roditelja, tj. u neposrednoj blizini kuće osumnjičenog, pravilno je postupio prvostepeni sud kada je izrečenim mjerama zabranio osumnjičenom posjećivanje i prilazak kući i dvorištu oko kuće, a time se postigla i svrha zbog koje je pritvor predložen, odnosno da osumnjičeni ponovno ne izvrši krivična djela.

Nadalje, iz priloženih materijalnih dokaza i fotodokumentacije proizlazi da je osumnjičeni nastanjen u stambenom objektu koji se sastoji od prizemlja, sprata i potkrovlja (drugog sprata). Prema tome, prvostepeni sud je, imajući u vidu način izvršenja i okolnosti pod kojima je krivično djelo izvršeno, te svrhu zbog koje se pritvor predlaže, pravilno postupio kada je osumnjičenom izrekao zabranu posjećivanja prostorija u potkrovlju kuće kao posebne cjeline koja je od prvog sprata odvojena stubištem.

U konačnom, izricanjem mjere zabrane posjećivanja i prilaska potkrovlju kuće, prvostepeni sud nije ograničio pravo osumnjičenog da živi u svom domu, uzimajući u obzir da se kuća u kojoj je osumnjičeni nastanjen, pored potkrovlja, sastoji od prizemlja i stambene jedinice na prvom spratu, te je na taj način pravilno primijenio i odredbe člana 126d. stav 2. Zakona o krivičnom postupku Distrikta Brčko BiH.

Dakle, i prema ocjeni Suda, izrečene mjere zabrane su adekvatne i dovoljne da se osumnjičeni spriječi da ponovi krivična djela, a izrečena mjera je blaža od predložene mjere pritvora. U skladu s tim, kako to propisuje i član 123. stav 2. navedenog zakona, u kojem pravilno nalazi uporište za donošenje svoje odluke, prvostepeni sud je izrekao blažu mjeru od predložene i njenom primjenom se može uspješno voditi krivični postupak.

Komentar

Sud je vodio računa o tome da se za uspješno vođenje krivičnog postupka u odnosu na osumnjičenog ne primijeni teža mjera ako se ista svrha može postići blažom mjerom i svoju odluku kojom je odredio alternativne mjere valjano je obrazložio.

Rješenje Apelacionog suda Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine broj 96 0 Km 101869 17 Kmž 2 od 21. marta 2017. godine

Rješenjem Osnovnog suda osumnjičenom je ukinut pritvor, pa su mu umjesto mjere pritvora, na osnovu člana 95. Zakona o zaštiti i postupanju s djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine, određene mjere zabrane, i to zabrana napuštanja boravišta – porodičnog doma, te zabrana sastajanja s licima osumnjičenim da su saizvršiocima u djelima i s drugim licima koja se mogu dovesti u vezu s vršenjem predmetnih krivičnih djela.

Žalba Tužilaštva je usvojena, rješenje Osnovnog suda ukinuto i predmet upućen na ponovno odlučivanje.

Tužiocčevom žalbom osnovano se ukazuje da je prvostepeni sud pogrešno utvrdio činjenično stanje na kojem je zasnovao svoje uvjerenje da su, u međuvremenu, nastupile druge okolnosti, odnosno da su se promijenile činjenice koje su bile prisutne kada je A. H. određen i produžen pritvor, te da su se ispunili uvjeti da se mjera pritvora zamijeni mjerama zabrane.

Prilikom kontrole opravdanosti pritvora prvostepeni sud je razmatrao sve činjenice i okolnosti koje su bile prisutne u trenutku određivanja pritvora, te, s obzirom na to da je krivični postupak u toku, prvostepeni sud je smatrao da su se činjenice i okolnosti promijenile pa da nije nužno da se osumnjičeni nalazi u pritvoru, nego da se mjera pritvora može zamijeniti mjerama zabrane. Prvostepeni sud je, na što se ukazuje i žalbom, cijenio, odnosno utvrdio da se u konkretnom slučaju radi o mlađem licu, da osumnjičeni do tada nije osuđivan, da su njegovi roditelji voljni da ga prime u svoj porodični dom i da se brinu o njegovom izdržavanju, da je priznao izvršenje krivičnih djela, da je dao aktivan doprinos utvrđivanju svih činjenica o izvršenju navedenih krivičnih djela, te da je izrazio kajanje za počinjena krivična djela i da je obećao da ih neće više činiti. U pogledu tih navedenih činjenica može se reći da se ne radi o novim činjenicama koje nisu postojale prilikom određivanja pritvora, niti o činjenicama kojima je otklonjena opasnost da bi osumnjičeni boravkom na slobodi nastavio vršiti krivična djela. U konkretnom slučaju radi se o okolnostima, kako i tužilac navodi u žalbi, koje će dobiti na značaju kao olakšavajuće okolnosti prilikom izricanja krivičnopravne sankcije, ukoliko se tokom postupka, naravno, dokaže da je osumnjičeni počinio ta krivična djela. Takođe, okolnost koju prvostepeni sud navodi (da su roditelji djelimično nadoknadili štetu koju je pričinio), za koju tvrdnju nije ponuđen nijedan dokaz, činjenica je koja kao olakšavajuća okolnost može imati značaj prilikom odlučivanja o izboru krivičnopravne

Komiteta ministara Vijeća Evrope preporučuje da bi, prije nego što uzme u obzir razmatranje mjere pritvora, sud trebao ispitati da li bi bila primjerenija primjena blažih mjera. Okolnosti koje su, prema mišljenju Komiteta, relevantne, su:

- a) vrsta i težina krivičnog djela koja se osobi stavlja na teret;
- b) kazna koju će sud vjerovatno odmjeriti u slučaju izricanja osuđujuće presude;
- c) starosna dob, zdravstveno stanje, karakter, krivični dosije, te lične i socijalne okolnosti osobe, a posebno njene veze u sredini u kojoj živi; i
- d) ponašanje date osobe, posebno u smislu ispunjavanja obaveza koje su joj određene tokom prethodnog krivičnog postupka.

Preporuka 20(2006)13 Komiteta ministara Vijeća Evrope o zadržavanju u pritvoru, uvjetima u pritvoru i mehanizmima zaštite od zloupotrebe (C/M Rec 2006)13

sankcije, a nikako okolnost koja se može dovesti u vezu s razlozima za određivanje mjere koja će se eventualno izreći umjesto pritvora. U vezi s tim, navedene okolnosti koje prvostepeni sud ističe u rješenju uopće nemaju značaj koji im je s aspekta nepostojanja razloga za trajanje mjere pritvora dao prvostepeni sud.

Ukoliko je prvostepeni sud bio mišljenja da su se stekli uvjeti da se mjera pritvora zamijeni mjerama zabrane, bilo je nužno na te okolnosti navesti uvjerljivije razloge i pozvati se na relevantnije činjenice koje bi u potpunosti opravdale uvjerenje suda da će mjere zabrane biti adekvatna zamjena za mjeru pritvora, odnosno da realno više ne postoji bojazan da bi osumnjičeni boravkom na slobodi nastavio vršiti krivična djela. U vezi s tim, pobijano rješenje je manjkavo i s aspekta razloga o odlučnim činjenicama, na koje je takođe argumentirano ukazano tužiočevom žalbom.

Komentar

Prilikom kontrole opravdanosti pritvora prvostepeni sud je razmatrao sve činjenice i okolnosti koje su bile prisutne u trenutku određivanja pritvora, te, s obzirom na to da je krivični postupak u toku, prvostepeni sud je smatrao da su se činjenice i okolnosti promijenile pa da nije nužno da se osumnjičeni nalazi u pritvoru, nego da se mjera pritvora može zamijeniti mjerama zabrane. Međutim, okolnosti koje se eventualno mogu uzeti u obzir prilikom izricanja krivičnopravne sankcije ne mogu nikako biti okolnosti koje se mogu dovesti u vezu s razlozima za određivanje mjere koja će se eventualno izreći umjesto pritvora.

1.2.c Primjeri predmeta iz prakse redovnih sudova nakon kojih je uslijedio apelacioni postupak pred Ustavnim sudom Bosne i Hercegovine

Primjer 1.

Rješenje Općinskog suda u Visokom broj 41 0 K 069471 18 Kpp od 15. januara 2018. godine

Rješenje Općinskog suda u Visokom broj 41 0 K 069471 18 Kv od 18. januara 2018. godine

Kantonalno tužilaštvo Zeničko-dobojskog kantona pokrenulo je istragu protiv apelanta zbog krivičnog djela zloupotrebe službenog položaja i ovlaštenja iz člana 383. stav 1. KZFBiH. Prvostepenim rješenjem apelantu je određen pritvor u trajanju od mjesec dana zbog postojanja pritvorskih razloga iz člana 146. stav 1. tačke b) i c) ZKPFBiH (uticaj na svjedoke i opasnost od bjekstva). Rješenjem drugostepenog vijeća apelantova žalba je odbijena kao neosnovana i potvrđeno je prvostepeno rješenje.

U vezi s apelantovim prijedlogom da mu se izreknu mjere zabrane, odnosno mjera kućnog pritvora, Općinski sud je naveo da je taj prijedlog neosnovan jer apelantov branilac nije dao jasne i obrazložene razloge zbog kojih bi Sud našao, odnosno utvrdio da se ista svrha može postići i tom mjerom. Drugostepeno vijeće uopće nije navelo da li je i zbog čega smatralo neosnovanim apelantove navode kojima je osporavao prvostepeno rješenje u dijelu njegovog zahtjeva za određivanje blažih mjera zabrane.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine, Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 394/18 od 13. marta 2018. godine

Imajući u vidu da je prvostepeni sud samo konstatirao da apelantov branilac nije dao jasne i obrazložene razloge za prijedlog da se apelantu odredi mjera tzv. kućnog pritvora na osnovu kojih bi Sud našao, odnosno utvrdio da će se ista svrha postići i tom mjerom, te da drugostepeno vijeće uopće nije navelo da li je i zbog čega smatralo neosnovanim apelantove navode kojima je osporavao prvostepeno rješenje u dijelu njegovog zahtjeva za određivanje blažih mjera zabrane, Ustavni sud je, između ostalog, zaključio da je u tom dijelu povrijeđeno apelantovo pravo na zakonit pritvor zagarantirano članom 5. stav 1. tačka c) i stav 3. Evropske konvencije.

Komentar

Izostanak jasnog i argumentiranog obrazloženja zbog čega se mjerama zabrane ne može obezbijediti neometano vođenje krivičnog postupka, te propust drugostepenog vijeća da odluči o apelantovim navodima u vezi s tim dovelo je do povrede apelantovog prava na slobodu i bezbjednost ličnosti.

Primjer 2.

Rješenja Vrhovnog suda Republike Srpske br. 11 0 K 019581 18 KŽ 9 od 23. oktobra 2018. godine i 11 0 K 019581 18 KŽ 8 od 20. septembra 2018. godine

Apelant je prvostepenom presudom proglašen krivim zbog sticaja krivičnih djela teškog ubistva iz člana 149. stav 2, oduzimanja motornog vozila iz člana 237. stav 1, nedozvoljene proizvodnje i prometa oružja ili eksplozivnih materija iz člana 399. stav 1. i izazivanja opće opasnosti iz člana 402. stav 1. Krivičnog zakona Republike Srpske te je osuđen na kaznu zatvora. Rješenjem Vrhovnog suda Republike Srpske apelantova žalba je uvažena, prvostepena presuda ukinuta i predmet vraćen prvostepenom sudu na ponovno suđenje. Vrhovni sud je istovremeno donio rješenje kojim je apelantu produžio pritvor ocjenjujući da i dalje postoji pritvorski razlog iz člana 197. stav 1. tačka g) Zakona o krivičnom postupku Republike Srpske (ZKPRS; narušavanje javnog reda). Kako slijedi iz rješenja Vrhovnog suda, mogućnost izricanja drugih mjera umjesto pritvora nije razmatrana.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine, Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 6559/18 od 10. januara 2019. godine

Ustavni sud je istakao da iz obrazloženja osporenih rješenja ne proizlazi da je redovni sud, mada je bio dužan, u smislu člana 196. stav 1. ZKPRS kojim je propisano da se pritvor „može odrediti ili produžiti samo pod uvjetima propisanim u ovom zakonu i samo ako se ista svrha ne može ostvariti drugom mjerom“, uopće razmatrao mogućnost izricanja drugih mjera umjesto pritvora.

Komentar

Iako se Ustavni sud u ovom slučaju prvenstveno bavio pitanjem obrazloženja posebnog pritvorskog razloga (narušavanje javnog reda), s posebnom zabrinutošću je zapazio da je redovni sud propustio razmotriti mogućnost izricanja drugih mjera umjesto pritvora.

Primjer 3.

Rješenje Općinskog suda u Sarajevu broj 65 0 K 508851 15 KV 2 od 10. jula 2015. godine

Rješenje Kantonalnog suda u Sarajevu broj 65 0 K 508851 15 KŽ od 15. jula 2015. godine

Apelantu je određen pritvor zbog postojanja osnovane sumnje da je počinio krivično djelo odnošaja s djetetom zloupotrebom položaja iz člana 207. stav 3. u vezi sa stavom 1. Krivičnog zakona Federacije BiH (KZFBiH). Nakon isteka jednomjesečnog pritvora, prvostepeno vijeće je mjeru pritvora produžilo po osnovu odredbi člana 146. stav 1. tačke c) i d) ZKPFBiH (opasnost od ponavljanja krivičnog djela i narušavanje javnog reda). Prvostepeno rješenje je potvrđeno nakon žalbe. U vezi s mogućnošću izricanja blažih mjera od pritvora, prvostepeno vijeće je konstatiralo da se u konkretnom slučaju ista svrha ne bi mogla postići nikakvim blažim mjerama od pritvora, zbog čega je pritvor adekvatna i neophodna mjera u toj fazi postupka. Zaključak drugostepenog suda je bio istovjetan: „Ovaj sud, takođe, zaključuje da u konkretnom slučaju nisu ispunjeni zakonski uvjeti za izricanje neke od alternativnih mjera koje zamjenjuju mjeru pritvora s obzirom na sve naprijed nabrojane okolnosti koje opravdavaju zakonski razlog produženja mjere pritvora.“

Ustavni sud Bosne i Hercegovine, Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 3210/15 od 27. oktobra 2015. godine

Ustavni sud je u navedenom predmetu zaključio da je došlo do kršenja apelantovog prava iz člana II/3.d) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 5. stav 1. tačka c) Evropske konvencije jer su redovni sudovi u svrhu određivanja, odnosno produženja pritvora postojanje posebnih pritvorskih razloga iz člana 146. stav 1. tačke c) i d) ZKPFBiH zasnovali na nedostatnim i neindividualiziranim razlozima koji ne korespondiraju sa standardima Evropske konvencije. U pogledu alternativnih mjera, Ustavni sud je istakao da su redovni sudovi zaključili da u konkretnom slučaju nisu ispunjeni uvjeti za primjenu alternativnih mjera, prije svega, kako je istakao Kantonalni sud, imajući u vidu okolnosti koje opravdavaju postojanje posebnih zakonskih razloga za produženje pritvora. U vezi s posebnim zakonskim razlozima za produženje pritvora, Ustavni sud je zaključio da oni ne korespondiraju sa standardima Evropske konvencije iznesenim u prethodnim tačkama te odluke, te je stoga Ustavni sud smatrao da je obrazloženje redovnih sudova u vezi s primjenom alternativnih mjera zapravo paušalno i proizvoljno.

Komentar

Obrazloženje redovnih sudova u vezi s primjenom alternativnih mjera, koje se bazira na obrazloženju postojanja posebnih pritvorskih razloga za koje je Ustavni sud utvrdio da ne korespondiraju sa standardima Evropske konvencije, paušalno je i proizvoljno.

Za razliku od navedenog slučaja, Ustavni sud je u predmetu broj **AP 2007/18** konstatirao da je Kantonalni sud u Sarajevu dao jasne i dovoljne razloge za određivanje mjere pritvora, zbog čega je zaključio da primjena blažih mjera ne bi bila adekvatna. Iz toga je, prema mišljenju Ustavnog suda, jasno proizlazilo da je ta mogućnost razmotrena, ali, prema ocjeni redovnih sudova, nije bilo mjesta za izricanje blažih mjera (**Rješenje Kantonalnog suda u Sarajevu broj 65 0 K 689818 18 KŽ 2 od 15. marta 2018. godine**).

I.3. Određivanje pritvora

I.3.a. Standardi

Uhapšeno ili pritvoreno lice ima pravo na preispitivanje zakonitosti hapšenja i pritvaranja u postupku u kojem će se preispitati i procesni i materijalni uvjeti koji su, shodno Evropskoj konvenciji, od ključnog značaja za zakonitost lišavanja slobode. Uhapšenim ili pritvorenim licima mora biti dostupan pravni lijek na osnovu kojeg bi nadležni sudski organ preispitao ne samo procesne garancije propisane domaćim pravom već i osnov za postojanje razumne sumnje za hapšenje, kao i legitimnosti cilja koji se hapšenjem i zadržavanjem u pritvoru želi postići.⁹

Iako član 5. stav 4. Evropske konvencije ne nameće obavezu sudiji koji ispituje pritvor da se bavi svakim argumentom sadržanim u podnesku podnosioca žalbe, jamstva tog člana bila bi lišena svoje suštine ako bi sudija, oslanjajući se na domaće pravo i praksu, smatrao nebitnim ili zanemario konkretne činjenice na koje se pritvorenik poziva, a koje mogu dovesti u sumnju „zakonitost“ lišavanja slobode u smislu Evropske konvencije.¹⁰

I.3.1. Posebni pritvorski razlozi

I.3.1.a Standardi

Postojanje osnovane sumnje da je lice lišeno slobode počinilo krivično djelo koje mu se stavlja na teret je *conditio sine qua non* za određivanje ili produženje pritvora, ali to nakon određenog vremena nije dovoljno, već se mora procijeniti da li za pritvor postoje relevantni i dovoljni razlozi.¹¹

Shodno članu 5. stav 1. Evropske konvencije, zakonitost pritvora ocjenjuje se na osnovu domaćeg zakona, odnosno mora imati pravni osnov u domaćem zakonu, s tim da lišavanje

⁹ Vidi Evropski sud, *Brogan protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, 30. maj 1989. godine.

¹⁰ Vidi Evropski sud, *Nikolova protiv Bugarske*, 25. mart 1999. godine.

¹¹ Vidi Evropski sud, *Trzaska protiv Poljske*, presuda od 11. jula 2000. godine.

slobode mora biti u skladu sa svrhom člana 5. Evropske konvencije, tj. lice koje je u pitanju mora biti zaštićeno od proizvoljnosti.¹²

I.3.1.b Opasnost od bjekstva

I.3.1.b.1. Standardi

Opasnost od bjekstva mora se procjenjivati s obzirom na brojne relevantne faktore koji mogu bilo potvrditi postojanje takve opasnosti bilo pokazati da je takva opasnost tako mala da ne može opravdati pritvor. Takva opasnost se mora procjenjivati i u svjetlu faktora koji se tiču karaktera osumnjičenog, njegovog morala, doma, zanimanja, imovine, porodičnih veza i svih drugih konkretnih veza u zemlji u kojoj se protiv njega vodi krivični postupak.¹³

Činjenica da apelant ima dvojno državljanstvo i imovinu u nekoj susjednoj državi ne može *per se* biti valjan i opravdan razlog na osnovu kojeg sudovi mogu zaključiti da postoje okolnosti koje ukazuju na opasnost od apelantovog bijega, niti se zbog te činjenice za svako osumnjičeno lice koje posjeduje državljanstvo susjedne države i imovinu u njoj po automatizmu može smatrati da postoji bojazan da će pobjeći od pravde u Bosni i Hercegovini.¹⁴

Činjenica da lice nema prijavljeno stalno mjesto prebivališta sama po sebi ne može uputiti na zaključak da postoji opasnost od bjekstva.¹⁵

Opasnost od bjekstva smanjuje se i protekom vremena koje je osumnjičeni, odnosno optuženi proveo u pritvoru, imajući u vidu mogućnost da će se vrijeme provedeno u pritvoru uračunati u izrečenu kaznu u slučaju da bude osuđen na kaznu zatvora, što predstavlja pogodnost za osumnjičenog, odnosno optuženog i smanjuje rizik od bjekstva.¹⁶

I.3.1.b.2. Primjeri iz prakse redovnih sudova

Primjer 1.

Rješenje Suda BiH broj S1 1 K 023242 19 Krž 16 od 10. aprila 2019. godine

Prvostepeno vijeće je pravilno cijenilo činjenicu da je optuženi državljanin R. Srbije sa stalnim prebivalištem u navedenoj državi u kojoj mu živi supruga, što mu sve, kako je pravilno zaključeno, može olakšati boravak u matičnoj zemlji. Osim navedenih činjenica, prvostepeni sud je ispravno cijenio činjenicu da je optuženi prvostepenom presudom proglašen krivim za krivično djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva iz člana 142. stav 1. Krivičnog zakona KZSFRJ, te da mu je izrečena kazna zatvora u trajanju od 12 godina, a ta okolnost svakako predstavlja jak motiv optuženom da u slučaju puštanja na slobodu pokuša onemogućiti svoje daljnje procesuiranje, zbog čega vijeće nalazi opravdanim izricanje mjere pritvora po tom zakonskom osnovu. Dakle, dovodeći u vezu činjenicu da optuženi ima strano državljanstvo,

¹² Vidi Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 5842/10 od 20. aprila 2011. godine.

¹³ Vidi Evropski sud, *Becciev protiv Moldavije*, presuda od 4. oktobra 2005.

¹⁴ Vidi Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 1150/10 od 14. septembra 2010. godine.

¹⁵ Vidi Evropski sud, *Soulaja protiv Estonije*, presuda od 15. februara 2005. godine.

¹⁶ Vidi Evropski sud, *Neumeister protiv Austrije*, presuda od 27. juna 1968. godine.

te posebno visinu izrečene kazne zatvora sa svim navedenim činjenicama, kao i s načinom lišavanja slobode optuženog (službena lica Granične policije BiH su ga upotrebom sile lišila slobode na graničnom prelazu jer se pokušao udaljiti s teritorije BiH i preći na teritoriju Srbije), opravdano se može zaključiti da kod optuženog postoji motiv za bjekstvo, što bi i prema ocjeni tog vijeća moglo uticati na nemogućnost pravosnažnog okončanja postupka.

Komentar

Odluka o pritvoru ne zasniva se isključivo na činjenici da optuženi ima državljanstvo druge zemlje sa stalnim prebivalištem u toj zemlji, već je ta činjenica cijenjena u međusobnoj vezi sa čitavim nizom drugih okolnosti.

Primjer 2.

Rješenje Apelacionog suda Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine broj 96 0 K 102063 17 KŽ od 24. februara 2017. godine

Djelimično se uvažava braniočeva žalba i preinačava rješenje Osnovnog suda tako što se osumnjičenom određuje pritvor u trajanju od jednog mjeseca iz osnova propisanih članom 132. stav 1. tačke a) i c) Zakona o krivičnom postupku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine.

U pogledu posebnog osnova za određivanje pritvora iz člana 132. stav 1. tačka a) Zakona o krivičnom postupku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine, neosnovano se u braniočevoj žalbi prigovara da u slučaju osumnjičenog ne postoji opasnost od bjekstva jer osumnjičeni nema državljanstvo i putne isprave neke druge države, niti je preduzeo bilo kakve radnje koje bi ukazivale na to da ima želju ili namjeru da pobjegne, te da se događaj od 19. februara 2017. godine ne može smatrati pokušajem bjekstva, već samo običnom glupošću, kako je to istaknuto na ročištu za odlučivanje o tužiočevom prijedlogu za određivanje pritvora.

Takav braniočev stav je neprihvatljiv jer polazi od toga da je za postojanje osnova za određivanje pritvora iz člana 132. stav 1. tačka a) Zakona o krivičnom postupku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine nužno postojanje dvojnog državljanstva i putnih isprava koje bi osumnjičenom eventualno omogućavale napuštanje teritorije Bosne i Hercegovine, odnosno da se neovlašteno napuštanje službenog vozila i pokušaj bijega osumnjičenog prilikom izvršenja naredbe o pretresu njegove porodične kuće od 19. februara 2017. godine ne može smatrati manifestiranjem namjere osumnjičenog da osujeti vođenje krivičnog postupka. Naprotiv, prema ocjeni ovog suda, činjenica da osumnjičeni nema državljanstvo neke druge države ne jamči da on ne bi u slučaju puštanja na slobodu iskoristio mogućnost relativno propusne granice Bosne i Hercegovine i napustio njenu teritoriju, ako se ima na umu da je u susjedne države moguće ući samo na osnovu lične karte. Osim toga, ma koliko njegov pokušaj bijega iz službenog automobila djelovao bez izgleda za uspjeh, taj čin jasno upućuje na namjeru osumnjičenog da bijegom i skrivanjem pred organima krivičnog progona osujeti ili znatno oteža vođenje krivičnog postupka. Stoga je pravilan zaključak prvostepenog suda da su se u slučaju osumnjičenog stekli svi uvjeti da mu se zbog svih iznesenih razloga odredi pritvor iz osnova propisanih članom 132. stav 1. tačka a) Zakona o krivičnom postupku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine.

U vezi s tim, valja istaći da prilikom utvrđivanja postojanja tzv. iteracijske opasnosti, odnosno opasnosti od ponovne kriminalne aktivnosti osumnjičenog, nije nužno da je osumnjičeni ranije osuđivan za isto ili istovrsno krivično djelo, nego da između njegove ranije osuđivanosti i kriminalne aktivnosti za koju se osnovano sumnjači postoji kontinuitet. Da navedene okolnosti predstavljaju relevantan činjenični osnov iz kojeg je prvostepeni sud pravilno zaključio da su se stekli zakonski uvjeti da se osumnjičenom odredi mjera pritvora iz osnova propisanih članom 132. stav 1. tačka c) Zakona o krivičnom postupku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine jasno ukazuju i službene zabilješke ovlaštenih službenih lica Policije Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine sačinjene nakon lišavanja slobode osumnjičenog u kojim je evidentiran određen broj mještana koji su iskazali ozbiljnu zabrinutost da bi osumnjičeni mogao ponoviti ono za što se osnovano sumnjači ili pak počiniti neko drugo krivično djelo.

Na drugoj strani, braniočevom žalbom osnovano se ukazuje da nije bilo valjanog zakonskog osnova da se osumnjičenom odredi pritvor iz osnova propisanih članom 132. stav 1. tačka d) Zakona o krivičnom postupku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine jer se za krivična djela za koja se osnovano sumnjači ne može izreći kazna zatvora preko 10 godina, s obzirom na to da nije utvrđena visina štete koja je nastala na zapaljenim porodičnim kućama i nema pouzdanog dokaza da ona prelazi iznos od 100.000,00 KM, što predstavlja objektivni uvjet inkriminacije, tako da nije bilo osnova da se njegove radnje kvalificiraju kao krivično djelo paleži iz člana 295. stav 2. Krivičnog zakona Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine.

PODSJETIMO SE ...

Činjenica da apelant ima dvojno državljanstvo i imovinu u nekoj susjednoj državi ne može *per se* biti valjan i opravdan razlog na osnovu kojeg sudovi mogu zaključiti da postoje okolnosti koje ukazuju na opasnost od apelantovog bijega, niti se zbog te činjenice za svako osumnjičeno lice koje posjeduje državljanstvo susjedne države i imovinu u njoj po automatizmu može smatrati da postoji bojazan da će pobjeći od pravde

Naime, iako se u fazi odlučivanja o pritvoru osumnjičenom ne može meritorno raspravljati o pravnoj kvalifikaciji krivičnopravnih radnji za koje se osumnjičeni osnovano sumnjači, valja imati u vidu da je, kada se u prijedlogu za određivanje pritvora krivičnopravne radnje za koje se osumnjičeni tereti pravno kvalificiraju kao kvalificirani oblik osnovnog krivičnog djela zbog visine prouzrokovane štete, koja istovremeno predstavlja i formalni uvjet bez čijeg postojanja ne bi bilo moguće odrediti pritvor iz osnova propisanih članom 132. stav 1. tačka d) Zakona o krivičnom postupku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine, nužno da, s ciljem utvrđivanja postojanja tog obilježja krivičnih djela za koja se osumnjičeni osnovano sumnjači (šteta preko 100.000,00 KM), prije podnošenja takvog prijedloga postoji relevantan dokaz o visini štete.

Komentar

Za postojanje osnova za određivanje pritvora zbog opasnosti od bjekstva nije nužno postojanje dvojnog državljanstva i putnih isprava koje bi eventualno osumnjičenom omogućavale napuštanje teritorije Bosne i Hercegovine.

Prilikom utvrđivanja postojanja tzv. iteracijske opasnosti, odnosno opasnosti od ponovne kriminalne aktivnosti osumnjičenog, nije nužno da je osumnjičeni ranije osuđivan za isto ili istovrsno krivično djelo, nego da između njegove ranije osuđivanosti i kriminalne aktivnosti za koju se osnovano sumnjači postoji kontinuitet.

Kada se u prijedlogu za određivanje pritvora krivičnopravne radnje za koje se osumnjičeni tereti pravno kvalificiraju kao kvalificirani oblik osnovnog krivičnog djela zbog visine prouzrokovane štete, koja istovremeno predstavlja i formalni uvjet bez čijeg postojanja ne bi bilo moguće odrediti pritvor, onda je nužno da, s ciljem utvrđivanja postojanja tog obilježja krivičnih djela za koja se osumnjičeni osnovano sumnjači, prije podnošenja takvog prijedloga postoji relevantan dokaz o visini štete.

1.3.1.b.3. Primjeri predmeta iz prakse redovnih sudova nakon kojih je uslijedio apelacioni postupak pred Ustavnim sudom Bosne i Hercegovine

Primjer 1.

Rješenje Suda BiH broj S1 1 K 019086 16 Krn 18 od 2. novembra 2016. godine

Rješenje Suda BiH broj S1 1 K 019086 16 Kv5 od 8. novembra 2016. godine

Rješenjem Suda BiH apelantu i još devet osumnjičenih lica određen je pritvor iz razloga propisanih članom 132. stav 1. tačke a) i b) ZKPBiH (opasnost od bjekstva i ometanje krivičnog postupka) zbog postojanja osnovane sumnje da su počinili krivična djela zločina protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. KZBiH i ratnog zločina protiv ratnih zarobljenika iz člana 175. KZBiH. Pritvorski razlog opasnost od bjekstva Sud BiH je u odnosu na apelanta, u suštini, bazirao na postojanju dvojnog državljanstva i na težini krivičnih djela za koja se apelant sumnjači.

Ustavni sud BiH, Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 4407/16 od 22. decembra 2016. godine

U odnosu na pritvorski razlog opasnost od bjekstva, Ustavni sud je istakao da Sud BiH u obrazloženju osporenih rješenja nije ponudio relevantne i dovoljne razloge u odnosu na samog apelanta, odnosno nije u dovoljnoj mjeri individualizirao razloge za primjenu tog pritvorskog razloga.

Komentar

Postoji kršenje člana II/3.d) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 5. stav 1. tačka c) i stav 3. Evropske konvencije u odnosu na poseban pritvorski razlog iz člana 132. stav 1. tačka a) ZKPBiH (opasnost od bjekstva) kada odluka o određivanju pritvora ne sadrži dovoljne i razumne razloge za zaključak da je apelantu opravdano odrediti pritvor prema navedenom pritvorskom osnovu.

Primjer 2.

Rješenje Suda BiH broj S1 2 K 018538 15 Krn 17 od 16. jula 2015. godine

Rješenje Suda BiH broj S1 2 K 018538 15 Kv od 24. jula 2015. godine

Rješenjima Suda BiH apelantu i još tri osumnjičena lica određena je mjera pritvora na osnovu odredbi člana 132. stav 1. tačke a) i b) ZKPBiH (opasnost od bjekstva i ometanje krivičnog postupka) zbog postojanja osnovane sumnje da su učinili krivično djelo iz člana 250. KZBiH, koje se odnosi na krivično djelo organiziranog kriminala u vezi s krivičnim djelom iz člana 210a. KZBiH (nedozvoljen promet akciznih proizvoda). Sud BiH je posebno ocijenio da se istraga protiv osumnjičenih vodi zbog teških krivičnih djela za koja su zapriječene visoke zatvorske kazne, da oni posjeduju državljanstvo Republike Hrvatske i da bi, koristeći ustavno pravo koje im garantira Republika Hrvatska, bijegom iz BiH mogli izbjeći krivično gonjenje u BiH. Sud BiH je takođe naglasio da su vršenjem krivičnih djela, kako se osnovano sumnja, pribavili značajnu imovinsku korist koja bi im omogućila boravak van države BiH. Uprkos apelantovim žalbenim navodima da zbog njegovih konkretnih ličnih okolnosti ne postoji takva opasnost, te da se isti cilj može postići i blažim mjerama zabrane propisanim zakonom, Sud BiH je smatrao opravdanim da se apelantu pritvor odredi i prema članu 132. stav 1. tačka a) ZKPBiH.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine, Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 3850/15 od 3. februara 2016. godine

U odnosu na pritvorski razlog opasnost od bjekstva, Ustavni sud je zaključio da Sud BiH, u okolnostima apelantovog slučaja, u obrazloženju osporenih rješenja, osim konstatacija da se radi o istrazi za teška krivična djela, te navoda o dvojnog državljanstvu i okolnosti da se osnovano sumnja da su osumnjičeni pribavili značajnu imovinsku korist koja bi im omogućila boravak van države, nije ponudio relevantne i dovoljne razloge u odnosu na apelanta za zaključak da se zaista radi o riziku od bjekstva i da je pritvor neophodno odrediti i prema tom zakonskom osnovu.

Komentar

Sama činjenica posjedovanja državljanstva još neke države ne upućuje a priori na opasnost od bjekstva i ona sama za sebe, bez dodatnog obrazloženja i ispitivanja relevantnih okolnosti u odnosu na to lice (osim činjenice posjedovanja dvojnog državljanstva), nije dovoljan razlog za zadržavanje lica u pritvoru. Isto se odnosi i na situaciju kada neko lice ima bliske srodnike u inostranstvu, budući da je broj takvih lica veliki, što sasvim sigurno, samo po sebi, nije razlog za određivanje pritvora, odnosno ne ukazuje na opasnost od bjekstva.

Jedan od primjera u kojima je Ustavni sud utvrdio da pritvor iz tog zakonskog osnova nije određen isključivo zbog okolnosti da apelanti posjeduju dvojno državljanstvo je odluka Ustavnog suda u predmetu broj **AP 4176/16** od 6. decembra 2016. godine. U toj odluci Ustavni sud je utvrdio da su redovni sudovi dali detaljne i konkretne razloge koji u svojoj sveukupnosti opravdavaju njihov

zaključak da su ispunjeni zakonski uvjeti da se apelantima (osumnjichenima za krivično djelo organiziranog kriminala u vezi s krivičnim djelima porezne utaje i pranja novca) odredi pritvor zbog razloga propisanih odredbom člana 146. stav 1. tačka a) ZKPFBiH. Prema mišljenju Ustavnog suda, redovni sudovi su se osvrnuli na specifične činjenice zbog kojih je apelantima produžen pritvor i nisu se koristili stereotipnim formulacijama. Redovni sudovi su naveli kako prikupljeni dokazi u cijelosti potkrepljuju osnovanu sumnju da su apelanti preduzetim krivičnim radnjama stekli ogroman finansijski kapital tokom prethodnih godina, te da bi bili u prilici da potraže utočište u nekoj od drugih zemalja koje su često posjećivali, čime bi oba apelanta mogla postati nedostupna domaćim organima krivičnog progona. Osim toga, navedeno je da apelanti posjeduju nekretnine u Ruskoj Federaciji i Dubaiju. Shodno tome, Vrhovni i Kantonalni sud su ocijenili da je sasvim realno očekivati da kod apelanata postoji jak motiv za izbjegavanje odgovornosti u ovoj krivičnoj stvari, a ta bojazan se ne može otkloniti ukidanjem pritvora, „jer nije uvjeren da apelanti ne bi riskirali gubitak predmetne imovine odlaskom u susjednu ili drugu državu“ **(Rješenje Vrhovnog suda Federacije BiH broj 09 OK 026779 16 KŽ 6 od 13. oktobra 2016. godine i Rješenje Kantonalnog suda u Sarajevu broj 09 0 K 026779 16 Kv 3 od 5. oktobra 2016. godine).**

I.3.1.c Uticaj na svjedoke

I.3.1.c.1. Standardi

Na opasnost od ometanja krivične istrage ne može se pozvati *in abstracto*, već se takav zaključak mora obrazložiti relevantnim dokazima.¹⁷ Samo postojanje pretpostavki da bi takvo apelantovo postupanje bilo moguće nije dovoljno jer sud ne može samo pretpostaviti takvu mogućnost, već mora imati argumente da postoje neke objektivne okolnosti ili konkretne i argumentirane radnje i postupci koji bi bili valjan pravni osnov za određivanje pritvora u konkretnom slučaju.¹⁸

Opasnost od uticaja na svjedoke i/ili druge optužene u dužem periodu ne može biti dovoljna da opravda pritvor jer, prema redovnom toku stvari, protekom vremena rizik od mogućeg ometanja postupka u tom obliku opada kako postupak odmiče, uzimanjem iskaza i provođenjem provjera.¹⁹

I.3.1.c.2. Primjeri iz prakse redovnih sudova

Primjer 1.

Rješenje Suda BiH broj S1 1 K 029228 19 Krž 8 od 10. septembra 2019. godine

Cijeneći žalbene prigovore koji se odnose na poseban pritvorski razlog, apelaciono vijeće nalazi da je prvostepeno vijeće pravilno utvrdilo postojanje pritvorskog razloga iz člana 132. stav 1. tačka b) ZKPBih, te da je za svoju odluku dalo valjanu argumentaciju u pogledu odlučnih

¹⁷ Vidi Evropski sud, *Becciev protiv Moldavije*, presuda od 4. oktobra 2005. godine.

¹⁸ Vidi Ustavni sud BiH, Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 6/08 od 13. maja 2008. godine.

¹⁹ Vidi Evropski sud, *Getoš-Magdić protiv Hrvatske*, presuda od 2. decembra 2010. godine.

činjenica, pri čemu nije došlo ni do jedne od povreda istaknutih u žalbi. Kada tako zaključuje, apelaciono vijeće cijeni da prvostepeni sud u pobijanom rješenju iznosi valjane razloge za daljnju opravdanost mjere pritvora zbog postojanja koluzione opasnosti iznoseći niz dokaza i okolnosti koje od faze istrage sve vrijeme egzistiraju u nepromijenjenom obimu i ukazuju na neophodnost obezbjeđenja uspješnog vođenja krivičnog postupka primjenom mjere pritvora. U tom pogledu, pobijanim rješenjem je ukazano na postojanje niza službenih zabilješki koje upućuju ne samo na naročitu bojazan od uticaja na svjedoke već i na njegovu konkretizaciju, a što odbrana svojom žalbom nije uspješno osporila, već je svoje prigovore zasnovala na pravno neosnovanim tvrdnjama o naručenosti takvih izjava, implicirajući da se radi o konstrukcijama na štetu optuženog, a te tvrdnje očigledno nisu opravdane. Za apelaciono vijeće je indikativna očigledna upornost, ozbiljnost i kontinuitet optuženog u namjeri zastrašivanja svjedoka u vezi s davanjem iskaza, a taj zaključak i prvostepeni sud ispravno zasniva na višestrukim molbama svjedoka za određivanje mjera zaštite, i to upravo zbog bojazni za njihovu bezbjednost i bezbjednost njihovih porodica, što, kada se dovede u vezu sa sadržajem predmetnih službenih zabilješki, čini cjelinu toka posrednog ili neposrednog djelovanja optuženog, a sve s ciljem opstruiranja krivičnog postupka. Upravo zbog tako nesporno utvrđenih činjenica, koje i dalje čine koluzionu opasnost i zahtijevaju obezbjeđenje uspješnog vođenja postupka, do drugačijeg zaključka ne dovode ni navodi odbrane kojima se ukazuje na iskaze određenih svjedoka koji su, navodno, negirali pritiske, kao ni zaključci odbrane kojima se određeni uticaji pokušavaju staviti van konteksta tog krivičnog postupka i subjekata u tom postupku.

Komentar

Sud je cijenio niz dokaza koji ukazuju na opasnost od uticaja na svjedoke, i to službene zabilješke koje upućuju ne samo na postojanje bojazni već i na njenu konkretizaciju, kao i višestruke molbe svjedoka za određivanje mjera zaštite zbog bojazni za njihovu bezbjednost.

Primjer 2.

Rješenje Suda BiH broj S1 1 K 026747 17 Krn 5 od 24. novembra 2017. godine

Posebni razlozi iz člana 132. stav 1. tačka b) ZKPBiH

Analizirajući prijedlog Tužilaštva u odnosu na navedene posebne pritvorske razloge, Sud je našao da postoji osnovanost prevashodno zbog toga što je istraga u predmetu još u toku, te da predstoji saslušanje još oko 30 svjedoka. Nakon što je izvršio uvid u predmetni spisak, Sud je utvrdio da je među tim još uvijek nesaslušanim svjedocima veliki broj bivših saboraca, tj. insajdera koji imaju relevantna saznanja o učešću i svojstvu osumnjičenih u inkriminirano vrijeme. Osim toga, Sud je utvrdio da su neki od tih svjedoka direktni očevici radnji osumnjičenih, a dio njih je i oštećen krivičnim djelom za koje je utvrđeno postojanje osnovane sumnje da su počinili osumnjičeni. U takvoj situaciji Sud nalazi nužnim omogućiti nesmetano saslušanje svih svjedoka, posebno bivših saboraca za koje Tužilaštvo navodi da su *tempore criminis* bili na mjestu gdje su se desila određena ubistva koja se osumnjičenima stavljaju na teret, pa, imajući u vidu da svjedoci raspolažu važnim saznanjima o samom događaju, to može predstavljati motiv osumnjičenim da stupe s njima u kontakt i tako utiču na njihov iskaz.

Nadalje, potrebno je imati u vidu da je istraga u ovom predmetu i dalje u toku, te je nesporno da u vezi s predmetnim činjeničnim događajima postoje brojni svjedoci, ali i potencijalni osumnjičeni, od kojih su neki identificirani, a neki još uvijek nisu, pa je neophodno spriječiti svaki kontakt osumnjičenih s njima, a sve kako bi se izbjegla mogućnost međusobnog dogovora i usklađivanja njihovih odbrana radi otklanjanja ili umanjavanja njihove odgovornosti.

Osim navedenog, Sud je uvidom u iskaze svjedoka utvrdio da postoji devet svjedoka koji su tražili mjere zaštite zato što se boje za vlastitu bezbjednost i bezbjednost svojih porodica, a radi se o povratnicima u sredine gdje borave osumnjičeni, zbog čega su i izrazili bojazan za svoju bezbjednost i bezbjednost svojih porodica zbog svjedočenja. Svjedoci koji traže mjere zaštite su u svojim izjavama jasno navodili razloge zbog kojih je opravdan njihov strah od osumnjičenih i njima bliskih lica ukoliko se sazna da su svjedočili u tom predmetu.

Komentar

Sud je detaljno analizirao prijedlog Tužilaštva sa spiskom svjedoka koje tek treba saslušati, a posebno činjenicu da su mnogi od njih bili na mjestu događaja, da su saborci osumnjičenih, dio njih i žrtve, te da su neki od njih zatražili mjere zaštite radi vlastite bezbjednosti.

U pogledu mogućnosti primjene mjera zabrane, Sud je naveo da se uspješno vođenje istrage može postići samo mjerom pritvora, te da niti jedna druga, blaža mjera ne bi bila svrsishodna.

I.3.1.c.3. Primjeri predmeta iz prakse redovnih sudova nakon kojih je uslijedio apelacioni postupak pred Ustavnim sudom Bosne i Hercegovine

Primjer 1.

Rješenje Općinskog suda u Visokom broj 41 0 K 069471 18 Kpp od 15. januara 2018. godine

Rješenje Općinskog suda u Visokom broj 41 0 K 069471 18 Kv od 18. januara 2018. godine

Kantonalno tužilaštvo Zeničko-dobojskog kantona pokrenulo je istragu protiv apelanta zbog krivičnog djela zloupotrebe službenog položaja i ovlaštenja iz člana 383. stav 1. KZFBiH. Prvostepenim rješenjem apelantu je određen pritvor u trajanju od mjesec dana zbog postojanja pritvorskih razloga iz člana 146. stav 1. tačke b) i c) ZKPFBiH (uticaj na svjedoke i opasnost od bjekstva). Rješenjem drugostepenog vijeća apelantova žalba je odbijena kao neosnovana i potvrđeno je prvostepeno rješenje. U odnosu na postojanje posebnog pritvorskog razloga opasnost od bjekstva, u prvostepenom rješenju je navedeno, a te navode je u cijelosti prihvatilo i drugostepeno vijeće, da u predmetnom krivičnom postupku slijedi saslušanje velikog broja svjedoka zaposlenih u Poslovnici Pošte Vareš i van nje, zbog čega je prijedlog za određivanje pritvora iz navedenog zakonskog osnova opravdan jer postoji opravdana bojazan da će apelant pokušati uticati na ta lica kao svjedoke, kao što postoji i bojazan da će uticati na saslušana lica kako bi eventualno promijenili svoje iskaze.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine, Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 394/18 od 13. marta 2018. godine

Ustavni sud je, između ostalog, naveo da iz obrazloženja prvostepenog rješenja proizlazi da u narednom periodu slijedi saslušanje određenog broja svjedoka, između ostalih i svjedoka zaposlenih u Poslovnici Pošte Vareš. Međutim, iz obrazloženja ne proizlazi šta u okolnostima konkretnog slučaja predstavljaju naročite okolnosti koje ukazuju na to da bi apelant zaista mogao ometati krivični postupak uticajem na navedene svjedoke. Osim toga, Ustavni sud je istakao da je apelant na navedene nedostatke prvostepenog rješenja ukazivao u svojoj žalbi, ali da je drugostepeno vijeće, prihvatajući zaključke prvostepenog suda, propustilo razmotriti osnovanost navedenog prigovora. Prema mišljenju Ustavnog suda, razlozi i obrazloženja koja su u specifičnim okolnostima apelantovog slučaja ponudili redovni sudovi nisu se mogli prihvatiti kao „relevantni“ i „dovoljni“ za zaključak o postojanju posebnog pritvorskog razloga iz člana 146. stav 1. tačka b) ZKPFBiH.

Komentar

Sud mora argumentirati naročite okolnosti koje ukazuju na to da bi apelant zaista mogao ometati krivični postupak uticajem na svjedoke.

Na tu obavezu Ustavni sud je ukazao u odluci povodom apelacije istog apelanta podnesene protiv **Rješenja Kantonalnog suda u Zenici broj 41 0 K 069471 18 KŽ od 16. februara 2018. godine i Rješenja Općinskog suda u Visokom broj 41 0 K 069471 18Kv 2 od 8. februara 2018. godine (Odluka broj AP 1279/18)**.

U odluci u tom predmetu Ustavni sud je utvrdio povredu prava iz člana 5. Evropske konvencije zbog istih razloga kao i u prethodnoj odluci. Iz obrazloženja osporenih rješenja nije bilo vidljivo šta u okolnostima konkretnog slučaja predstavljaju naročite okolnosti koje ukazuju na to da bi apelant zaista mogao ometati krivični postupak uticajem na svjedoke, a Kantonalni sud je propustio razmotriti osnovanost apelantovog prigovora u vezi s tim pitanjem.

Za razliku od prethodna dva primjera iz Odluke Ustavnog suda broj **AP 5190/17**, Ustavni sud je zaključio da se Sud BiH u rješenjima o određivanju pritvora apelantu (licu osumnjičenom za krivično djelo zločina protiv čovječnosti) nije pozvao samo na apstraktne razloge, već da je za svoj zaključak da postoji realna opasnost da bi osumnjičeni, ako bi bili pušteni na slobodu, mogli uticati na postupak (koji je u fazi istrage) i dovesti istragu u pitanje dao dovoljne i relevantne razloge za postojanje pritvorskog razloga propisanog članom 132. stav 1. tačka b) ZKP-a, koji, prema mišljenju Ustavnog suda, ne ostavljaju dojam proizvoljnosti (**rješenja Suda Bosne i Hercegovine br. S1 1K 026507 17 Kv 2 od 10. decembra 2017. godine i S1 1 K 026507 17 Krn 2 od 6. decembra 2017. godine**).

Rješenje Kantonalnog suda u Sarajevu broj 09 0 K 023702 16 Kv 29 od 2. decembra 2016. godine**Rješenje Vrhovnog suda FBiH broj 09 0 K 023702 16 Kž 19 od 5. decembra 2016. godine**

Iz obrazloženja rješenja proizlazi da je protiv apelanta u toku krivični postupak zbog krivičnog djela organiziranog kriminala iz člana 342. stav 3. u vezi s krivičnim djelom porezne utaje iz člana 273. stav 3, ugrožavanja bezbjednosti iz člana 183. stav 2, oštećenja tuđe stvari iz člana 293. stav 1, teške krađe iz člana 287. stav 2. tačka a), organiziranja otpora iz člana 361. stav 1. i dr. KZFBiH.

Iz obrazloženja rješenja proizlazi da je Vrhovni sud neosnovanim ocijenio apelantove žalbene navode da ne postoje uvjeti za određivanje pritvora iz člana 146. stav 1. tačka b) ZKPFBiH. Vrhovni sud nije prihvatio apelantove razloge da ne zapošljava nijednog bivšeg radnika, odnosno niti jednog od optuženih, da su poslovni subjekti prestali da postoje, da nijedno privredno društvo u apelantovom vlasništvu nema zaposlenike povezane s krivičnim djelom za koje se tereti, da određivanjem privremene mjere apelantu niti jedno od privrednih društava ne donosi nikakav prihod, a zbog čega je proizvoljan zaključak da bi apelant mogao uticati na ostale optužene i svjedoke jer su još zaposleni kod njega. Kao neosnovano je ocijenjeno i ukazivanje da je Kantonalno tužilaštvo u istrazi saslušalo 134 svjedoka i da se optužnica zasniva na dokazima koji su navedeni na gotovo 200 stranica, da je veći broj optuženih u međuvremenu zaključio sporazume o priznanju krivice, pa da je slijedom navedenog neosnovan zaključak prvostepenog suda da bi apelant mogao uticati na druge optužene u smislu usklađivanja odbrane, odnosno da bi mogao ostvariti uticaj na njih.

Vrhovni sud je istakao da je prvostepeni sud, pored pobrojanih razloga, naveo niz drugih okolnosti na kojima zasniva svoje zaključke o postojanju tog pritvorskog razloga. U vezi s tim je ukazano da je prvostepeni sud ocijenio da je apelant, koristeći položaj prokuriste privrednog društva, izdavao naredbe ostalim optuženim kao članovima grupe, koji su te naredbe u potpunosti izvršavali, te sadržaj komunikacije apelanta i svjedoka zaposlenika Uprave za indirektno oporezivanje BiH posredstvom kojeg je apelant nastojao stupiti u kontakt s odgovornim licima u tom organu, a što se žalbom ne dovodi u pitanje. Stoga su kao irelevantni ocijenjeni navodi kojim se ukazuje da su, u međuvremenu, promijenjene okolnosti u vezi s apelantovom imovinom, odnosno da stav da sada, kada apelant nema novca, ne može postojati ni opravdana bojazan da će uticati na druge pripadnike grupe, kao ni stav da je krivični postupak protiv nekih optuženih već završen, pa da to isključuje mogućnost da utiče na te optužene. Vrhovni sud je istakao da mogućnost uticaja na optužene i svjedoke postoji u toku cijelog krivičnog postupka, „a ne samo na početku pritvora“, kako je apelant tvrdio, kao i na svjedoke koji su već saslušani, s obzirom na to da je prvostepeni sud u osporenom rješenju naveo i druge konkretne okolnosti na kojima zasniva svoj zaključak da apelant uticajem na ostale optužene i svjedoke može ometati krivični postupak.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine, Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 316/17 od 7. marta 2017. godine

Ustavni sud je zaključio da se, prema stavu redovnih sudova, naročite okolnosti, u smislu člana 146. stav 1. tačka b) ZKPFBiH, svode na zaključak da apelant kao organizator kriminalne grupe, a za šta postoji osnovana sumnja, zahvaljujući svom novcu i moći, ima dominantan

položaj u odnosu na ostale optužene koji su kao članovi kriminalne grupe bespogovorno izvršavali njegova naređenja, tj. u odnosu na svjedoke. U prilog navedenom ukazano je da apelant zapošljava neke od optuženih, odnosno svjedoka.

Ustavni sud podsjeća da opasnost od uticaja na svjedoke i/ili druge optužene u dužem periodu ne može biti dovoljna da opravda pritvor jer, prema redovnom toku stvari, protekom vremena rizik od mogućeg ometanja postupka u ovom obliku opada kako postupak odmiče, uzimanjem iskaza i provođenjem provjera (vidi Evropski sud, *mutatis mutandis*, *Clooth protiv Belgije*, presuda od 12. decembra 1991. godine, stav 43).

U vezi s tim, Ustavni sud zapaža da je u konkretnom slučaju istraga okončana i protiv apelanta se po potvrđenoj optužnici vodi krivični postupak koji je u fazi glavnog pretresa. I u apelaciji, kao i u postupku pred redovnim sudovima prilikom donošenja osporenih rješenja apelant je ukazivao na tu činjenicu, te, u vezi s tim, ukazivao da je Tužilaštvo u toku istrage saslušalo 134 svjedoka, te predložilo 200 stranica dokaznog materijala. Dalje, apelant je predočio dokaz da privredna društva koja se dovode u vezu s njim ne zapošljavaju nijedno lice koje se dovodi u vezu s konkretnim krivičnim postupkom (ni u svojstvu svjedoka, ni u svojstvu optuženog), odnosno da je jedno od privrednih društava u postupku likvidacije i da su radnici objavljeni još prije četiri mjeseca. Takođe, apelant je isticao i da je Kantonalno tužilaštvo na glavnom pretresu istaklo da je s većim brojem optuženih zaključen sporazum o priznanju krivice i da su izrazili spremnost da svjedoče u tom predmetu. Najzad, apelant je tvrdio i da se ne može govoriti o njegovom dominantnom položaju s obzirom na činjenicu da je njegova imovina, kao i imovina privrednih društava koja se dovode u vezu s njim blokirana, te da je ne može koristiti u svrhu ostvarivanja bilo kakvog uticaja.

Ustavni sud zapaža, kako proizlazi iz osporenih rješenja, da su članovi kriminalne grupe razotkriveni i da se protiv njih vodi krivični postupak, te da su s većinom optuženih (s njih pet od osam) još u septembru 2016. godine zaključeni i sporazumi o priznanju krivice. S obzirom na to, činjenica da postoji osnovana sumnja da je apelant bio organizator grupe, te da su ostali optuženi bespogovorno izvršavali njegove naredbe očigledno u ovoj fazi postupka ne može imati značaj naročite okolnosti u procjeni apelantovog uticaja na ostale optužene. Dalje, apelant je predočio dokaze koji u postupku pred redovnim sudovima nisu dovedeni u pitanje, da ne zapošljava niti jedno lice koje se dovodi u vezu s konkretnim krivičnim postupkom, a iz obrazloženja osporenih rješenja ne proizlazi da apelant na neki drugi način obezbjeđuje egzistenciju za ostale optužene, odnosno svjedoke, pa da na taj način ima dominantan položaj nad njima, koji može iskoristiti u svrhu uticaja na njih. Ovo tim prije što je apelantova imovina, kao i imovina privrednih društava koja se dovode u vezu s njim pod privremenim mjerama zabrane raspolaganja.

Dalje, u vezi sa zaključkom da je apelant, koristeći svoj novac i veze u strukturama vlasti, pokušao da utiče na službena lica pred kojima se vode postupci u Poreznoj upravi FBiH i Upravi za indirektno oporezivanje, Ustavni sud podsjeća da su službena lica u obavljanju dužnosti koje su im povjerene obavezna postupati u skladu sa zakonom i ovlaštenjima koja su im dodijeljena. Samo pretpostavka da bi na takva lica apelant mogao izvršiti uticaj zahvaljujući novcu (kojem je, prema predočenom, trenutno pristup ograničen) ne može biti naročita okolnost koja opravdava produženje pritvora u smislu razloga iz člana 146. stav 1. tačka b) ZKPFBiH. U prilog navedenom, Ustavni sud zapaža da je na okolnost apelantovog, kako proizlazi, neuspjelog pokušaja da ostvari uticaj na odgovorna lica u nadležnim institucijama upravo i svjedočilo lice koje ima svojstvo

zaposlenog u Upravi za indirektno oporezivanje, kao i da se radi o licu koje je u rodbinskim vezama s apelantom. Slijedom navedenog, ne može se prihvatiti kao naročita okolnost, u smislu razloga relevantnih za produženje pritvora apelantu, ni činjenica da su pred nadležnim poreznim organima još uvijek u toku postupci koji su u vezi s krivičnim postupkom protiv apelanta.

Najzad, Ustavni sud ne dovodi u pitanje zaključak Vrhovnog suda da uticaj na svjedoke i ostale optužene može biti ostvaren u bilo kojoj fazi krivičnog postupka. Međutim, razlozi i obrazloženja koja su u specifičnim okolnostima apelantovog slučaju ponudili i Vrhovni i Kantonalni sud ne mogu se prihvatiti kao „relevantni“ i „dovoljni“ za zaključak o postojanju naročitih okolnosti, u smislu člana 146. stav 1. tačka b) ZKPFBiH, koje ukazuju na osnovanu bojazan da će apelant ometati krivični postupak uticajem na svjedoke i optužene.

Komentar

Mogućnost uticaja na optužene i svjedoke postoji u toku cijelog krivičnog postupka, „a ne samo na početku pritvora“.

Opasnost od uticaja na svjedoke i/ili druge optužene u dužem periodu ne može biti dovoljna da opravda pritvor jer, prema redovnom toku stvari, protekom vremena rizik od mogućeg ometanja postupka u ovom obliku opada kako postupak odmiče, uzimanjem iskaza i provođenjem provjera.

Razlozi i obrazloženja u specifičnim okolnostima svakog slučaja moraju biti „relevantni“ i „dovoljni“ za zaključak o postojanju naročitih okolnosti koje ukazuju na osnovanu bojazan da će optuženi ometati krivični postupak uticajem na svjedoke i optužene.

I.3.1.d Ponavljanje krivičnog djela/rizik od činjena krivičnog djela kojim se prijeti

I.3.1.d.1. Standardi

Opasnost od ponovnog počinjenja djela, ako je uvjerljivo utvrđena, može navesti sudske vlasti da stave i ostave osumnjičenog u pritvoru kako bi spriječile pokušaje da poćini daljnja krivićna djela. Međutim, potrebno je, uz ostale uvjete, da opasnost bude vjerovatna, a mjera odgovarajuća u svjetlu okolnosti predmeta, posebno prošlosti i osobnosti navedenog lica.²⁰

Kada se domaće vlasti pozivaju na prethodni krivićni progon lica koje je u pitanju, onda one moraju procijeniti mjerodavnu opasnost, uključujući i da li su prethodne činjenice i optužbe, s obzirom na prirodu ili stepen težine, uporedive s optužbama u postupku koji je u toku.²¹

²⁰ Vidi Evropski sud, *Clooth protiv Belgije*, presuda od 12. decembra 1991. godine i *Paradysz protiv Francuske*, presuda od 29. oktobra 2009. godine.

²¹ Vidi Evropski sud, *Popkov protiv Rusije*, presuda od 15. maja 2008. godine i *Shteyn (Stein) protiv Rusije*, presuda od 18. juna 2009. godine.

Evropski sud smatra prihvatljivim davanje značaja okolnostima kao što su preduzimanje nedopuštenih aktivnosti u dužem periodu, velika šteta prouzrokovana žrtvama i sklonost ka vršenju krivičnih djela.²²

Određivanje, odnosno produženje pritvora zbog tog razloga zahtijeva čvršći osnov kako bi se pokazalo ne samo da postoji istinska „opravdana sumnja“ nego i da postoje ostali ozbiljni razlozi od javnog interesa koji, nezavisno od pretpostavke nevinosti, pretežu nad pravom na slobodu.²³ Obaveza sudske vlasti je da ispita sve razloge „za“ i „protiv“ i da u vezi s tim da razloge i obrazloženja.²⁴

Upotreba navedenog pritvorskog osnova je opravdana kada postoji stvarna opasnost od ponavljanja teške krivične radnje. Relevantna je kriminalna prošlost, te ličnost osumnjičenog ili optuženog. Takođe su relevantni broj i karakter krivičnih djela, te eventualno otvorena istraga za druga djela. Prema stavu Evropskog suda, moraju biti zadovoljeni uvjeti visine zapriječene kazne, objektivna ocjena ozbiljnosti i trajnosti prijetnje, a tužilac i sudija moraju imati pristup evidencijama o prethodnim krivičnim djelima.²⁵

Opasnost od ponovnog počinjenja djela, ako je uvjerljivo utvrđena, može navesti sudske vlasti da stave i ostave osumnjičenog u pritvoru kako bi spriječile pokušaje da počini daljnja krivična djela. Međutim, potrebno je, uz ostale uvjete, da opasnost bude vjerovatna, a mjera odgovarajuća u svjetlu okolnosti predmeta, posebno prošlosti i osobnosti navedenog lica.

Evropski sud, *Clooth protiv Belgije*

I.3.1.d.2. Primjeri predmeta iz prakse redovnih sudova nakon kojih je uslijedio apelacioni postupak pred Ustavnim sudom Bosne i Hercegovine

Primjer 1.

Rješenje Općinskog suda u Visokom broj 41 0 K 069471 18 Kpp od 15. januara 2018. godine

Rješenje Općinskog suda u Visokom broj 41 0 K 069471 18 Kv od 18. januara 2018. godine

Kantonalno tužilaštvo Zeničko-dobojskog kantona pokrenulo je istragu protiv apelanta zbog krivičnog djela zloupotrebe službenog položaja i ovlaštenja iz člana 383. stav 1. KZFBiH jer je ocijenilo da postoji osnovana sumnja da je apelant s namjerom sticanja protivpravne imovinske koristi, iskorištavajući svoj službeni položaj ili ovlaštenje, otuđio iznos od 15.000,00 KM. Rješenjem Općinskog suda u Visokom apelantu je određen pritvor u trajanju od mjesec dana zbog postojanja pritvorskih razloga iz člana 146. stav 1. tačke b) i c) ZKPFBiH (uticaj na svjedoke i opasnost od bjekstva). Rješenjem drugostepenog vijeća apelantova žalba je odbijena kao neosnovana i potvrđeno je prvostepeno rješenje. Zaključak o postojanju bojazni od ponavljanja krivičnog djela iz člana 146. stav 1. tačka c) ZKPFBiH prvostepeni sud je zasnovao, a što je prihvatilo i drugostepeno vijeće, na okolnosti da je apelant dolaskom na posao, iako je bio na bolovanju, kako bi zamijenio kolegu kojem

²² Vidi Evropski sud, *Matznetter protiv Austrije*, presuda od 10. novembra 1969. godine.

²³ Vidi Evropski sud, *I. A. protiv Francuske*, 23. septembar 1998. godine.

²⁴ Vidi Evropski sud, *Aleksanyan protiv Rusije*, presuda od 5. juna 2009. godine.

²⁵ Vidi Ustavni sud BiH, Odluka broj AP 2441/15 od 26. maja 2016. godine, stav 51.

je dao slobodan dan pokazao čvrstinu u namjeri da učini krivično djelo koje mu se stavlja na teret. Pored navedenog, prvostepeni sud je uzeo u obzir apelantovu raniju osuđivanost za krivična djela za koja su brisane osude i okolnosti da se protiv apelanta vode istrage za druga krivična djela, odnosno da su protiv apelanta podnesene krivične prijave, pa je na osnovu navedenih okolnosti zaključio da postoji opasnost da će apelant ponoviti krivično djelo ili dovršiti pokušano krivično djelo.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine, Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 394/18 od 13. marta 2018. godine

Ustavni sud je, između ostalog, istakao da je, imajući u vidu zakonsku odredbu iz koje jasno proizlazi da se brisanjem osude iz krivične evidencije počinioc krivičnog djela smatra neosuđivanim, redovni sud prilikom utvrđivanja iteracijske opasnosti potpuno proizvoljno ocijenio okolnost da je apelant do tada dva puta osuđivan. Ustavni sud je dalje istakao da, ako se uzme da je ispunjen objektivni uvjet koji se traži (visina zapriječene kazne za krivično djelo za koje se apelant teret), jedinu preostalu „naročitu okolnost“ predstavlja postojanje osnovane sumnje da je apelant dolaskom na posao, iako je bio na bolovanju, kako bi zamijenio kolegu kojem je dao slobodan dan pokazao čvrstinu u namjeri da učini krivično djelo koje mu se stavlja na teret. Pored toga, u konkretnom slučaju radi se o jednoj radnji koja se apelantu stavlja na teret, a iz obrazloženja prvostepenog rješenja ne proizlazi zbog čega bi ta navodna okolnost, za koju postoji samo osnovana sumnja, mogla predstavljati naročitu okolnost koja ukazuje na opasnost od ponavljanja krivičnih djela. S druge strane, u drugostepenom rješenju redovni sud se nije izjasnio na apelantove jasne navode o nepostojanju tog pritvorskog osnova.

Komentar

Ustavni sud je zaključio da je povrijeđeno apelantovo pravo na slobodu i bezbjednost ličnosti iz člana II/3.d) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 5. stav 1. tačka c) i stav 3. Evropske konvencije jer se obrazloženja koja je prvostepeni sud ponudio ne mogu prihvatiti kao „relevantna“ i „dovoljna“ za zaključak o postojanju posebnih pritvorskih razloga iz člana 146. stav 1. tačke b) i c) ZKPFBiH, a drugostepeni sud se, potvrđujući prvostepeno rješenje, uopće nije izjašnjavao o osnovanosti apelantovih prigovora koje ponavlja i u apelaciji.

Primjer 2.

Rješenje Općinskog suda u Zenici broj 43 0 K 143868 17 Kpp 16 od 14. jula 2017. godine

Rješenje Općinskog suda u Zenici broj 43 0 K 143868 17 Kv od 18. jula 2017. godine

Apelantu koji se sumnjičio za produženo krivično djelo primanja dara i drugih oblika koristi rješenjem Općinskog suda u Zenici određen je pritvor na osnovu člana 146. stav 1. tačke b) i c) ZKPFBiH (uticaj na svjedoke i opasnost od ponavljanja krivičnog djela). Za pritvorski razlog opasnost od ponavljanja krivičnog djela Sud je naveo sljedeće: „S obzirom na činjenicu da se [apelant] sumnjiči za produženo krivično djelo primanja dara i drugih oblika koristi iz člana 380. stav 1. ZKPFBiH jer je u inkriminiranom periodu u više navrata uzimao novac od lica navedenih u

činjeničnom opisu djela za koje su sumnjiči, to navedena okolnost predstavlja naročitu okolnost koja opravdava bojazan od ponavljanja krivičnog djela, a kada se ima u vidu da se za predmetno krivično djelo može izreći kazna zatvora od tri godine i teža kazna, to je osnovan prijedlog za određivanje pritvora iz razloga propisanog članom 146. stav 1. tačka c) ZKP-a.“ Rješavajući povodom žalbe, drugostepeni sud u odnosu na član 146. stav 1. tačka c) nije ništa naveo.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine, Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 3134/17 od 11. oktobra 2017. godine

Ustavni sud je, između ostalog, istakao da u prvostepenom rješenju nema ništa što bi odredilo ili okarakteriziralo „naročite okolnosti“ potrebne za određivanje pritvora u skladu s odredbom člana 146. stav 1. tačka c) ZKP-a. U obrazloženju prvostepenog rješenja nije navedeno da postoje bilo kakvi konkretni dokazi ili okolnosti koje upućuju na zaključak da bi apelant puštanjem na slobodu ponovio krivična djela, već je ta mogućnost samo dovedena u vezu sa činjenicom da se tereti za produženo krivično djelo primanja dara ili drugih oblika koristi. Prema mišljenju Ustavnog suda, navedena okolnost ne može opravdati očigledan in abstracto zaključak iz prvostepenog rješenja da postoji osnovana bojazan da bi apelant puštanjem na slobodu mogao ponoviti krivično djelo za koje se može izreći kazna zatvora od tri godine ili teža kazna. Ustavni sud je zaključio da u obrazloženju prvostepenog suda opravdana bojazan da će apelant ponoviti krivično djelo za koje se može izreći kazna zatvora od tri godine ili teža kazna u slučaju da bude pušten na slobodu ničim nije konkretizirana, dakle izostali su ozbiljni razlozi koji upućuju na postojanje javnog interesa koji, nezavisno od pretpostavke nevinosti, preteže nad apelantovim pravom na slobodu. Pored nedostatka konkretiziranih razloga, Ustavni sud je zaključio i da nije ispunjen uvjet ispitivanja „zakovitosti“ pritvora po osnovu člana 146. stav 1. tačka c) ZKP-a jer u drugostepenom rješenju postoji propust da se na bilo koji način referira, odnosno izjasni na apelantove jasne navode o nepostojanju tog pritvorskog osnova.

Komentar

Osnovana bojazan da će biti ponovljeno krivično djelo za koje je propisana kazna zatvora od tri godine ili teža kazna, u smislu člana 146. stav 1. tačka c) ZKP-a, mora biti potkrijepljena naročitim i konkretnim, a ne paušalnim navodom koji se zasniva jedino na činjenici da se apelant sumnjiči za određeno krivično djelo.

Primjer 3.

Rješenje Vrhovnog suda Federacije BiH broj 07 0 K 011525 15 Kž 2 od 15. aprila 2015. godine

Rješenje Kantonalnog suda u Mostaru broj 07 0 K 011525 15 Kv 2 od 8. aprila 2015. godine

Apelant je osumnjičen za krivično djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva. Protiv njega je određen, a zatim i produžen pritvor zbog rizika da bi mogao učiniti krivično djelo kojim je, navodno, prijetio svjedoku neposredno nakon što se inkriminirani događaj desio. Zaštićeni svjedok je izjavio da je prijetnju: „[...] Ako budeš ikome rekao za ovo, ubit ću i tebe isto ovako. [...]“ ozbiljno shvatio i da je ozbiljno doživljava i danas, iako su od događaja prošle 23 godine. Kantonalni sud je u odluci o produženju pritvora zauzeo stav da i dalje postoji poseban

prитvorski osnov opasnost od počinjenja djela kojim se prijeti, na čemu je zasnovao svoju odluku o postojanju posebnih razloga za produženje pritvora iz člana 146. stav 1. tačka c) ZKPBiH. Vrhovni sud je potvrdio obrazloženje Kantonalnog suda.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine, Odluka broj AP 2441/15 od 26. maja 2016. godine

Ustavni sud je zaključio da sudovi nisu dali uvjerljiva obrazloženja o postojanju spornog pritvorskog osnova koja bi bila relevantna i dovoljna da opravdaju apelantovo daljnje držanje u pritvoru. Ustavni sud je naglasio da subjektivno osjećanje straha kod zaštićenog svjedoka nije objektivizirano niti jednim drugim dokazom, već da se samo radi o pretpostavkama suda. Ustavni sud je takođe imao u vidu i činjenicu da je u vrijeme donošenja osporenih rješenja o pritvoru optužnica protiv apelanta bila potvrđena, da je u međuvremenu zaštićeni svjedok kojem je svojevremeno upućena prijetnja saslušan i da je čak donesena i prvostepena presuda. Stoga je Ustavni sud zaključio da nije dokazano postojanje „naročitih okolnosti koje opravdavaju bojazan da će učiniti krivično djelo kojim prijeti“, zbog čega je prekršeno apelantovo pravo iz člana 5. stav 1. tačka c) i stav 3. Evropske konvencije.

Komentar

Upotreba navedenog pritvorskog osnova opravdana je kada postoji stvarna opasnost od ponavljanja teške krivične radnje. Relevantna je kriminalna prošlost, te ličnost osumnjičenog ili optuženog. Takođe su relevantni broj i karakter krivičnih djela, te eventualno otvorena istraga za druga djela. Prema stavu Evropskog suda, moraju biti zadovoljeni uvjeti visine zapriječene kazne, objektivna ocjena ozbiljnosti i trajnosti prijetnje, a tužilac i sudija moraju imati pristup evidencijama o prethodnim krivičnim djelima.

Za razliku od prethodnih primjera u kojima je Ustavni sud utvrdio povredu prava na slobodu i bezbjednost jer redovni sudovi nisu dali uvjerljiva obrazloženja o postojanju pritvorskog osnova ponavljanje krivičnog djela, jedan od primjera u kojem je odlučeno suprotno je predmet broj **AP 3217/16**. U odluci u tom predmetu Ustavni sud je zaključio da su Općinski i Kantonalni sud u Zenici (**Rješenje Kantonalnog suda u Zenici broj 43 0 K 135584 16 Kž od 20. jula 2016. godine i Rješenje Općinskog suda u Zenici broj 43 OK 135584 16 Kv2 od 14. jula 2016. godine**) dovoljno jasno obrazložili razloge zbog kojih proizlazi da postoji iteracijska opasnost. Ustavni sud je naglasio da su redovni sudovi taj pritvorski osnov za osumnjičene razmatrali u kontekstu postojanja osnovane sumnje da su zajednički kao sapočinioci kontinuirano i u dužem periodu činili produženo krivično djelo neovlaštene proizvodnje i stavljanja u promet opojnih droga iz člana 238. stav 1. KZFBiH u vezi sa čl. 31. i 55. KZFBiH i da postoji njihova međusobna povezanost, čime su opravdali strah da bi puštanjem iz pritvora apelantica kao jedna od osumnjičenih mogla počinuti isto krivično djelo za koje se može izreći kazna zatvora od tri godine ili teža kazna. Ustavni sud je zaključio da su prilikom razmatranja tog pritvorskog razloga redovni sudovi dali dovoljno jasna obrazloženja koja se ne čine proizvoljnim, te da okolnosti konkretnog slučaja upućuju na postojanje važnog i značajnog općeg interesa koji preteže nad principom poštovanja prava na slobodu pojedinca.

I.3.1.e Narušavanje javnog reda

I.3.1.e.1. Standardi

Kod ovog pritvorskog osnova postoje i najveće dileme u praksi redovnih sudova.

Samo postojanje pretpostavke i apstraktno navođenje da bi puštanje na slobodu osumnjičenog moglo dovesti do stvarne prijetnje narušavanju javnog reda nije dovoljno, već se moraju navesti konkretne okolnosti koje kao takve nesumnjivo ukazuju na to da će do toga i doći.²⁶

Taj osnov može se koristiti kao opravdanje za pritvor samo u slučaju da postoje suštinski dokazi o reakciji na teško krivično djelo poput ubistva. Jedino nastanak izuzetne situacije može učiniti pritvor neophodnim.²⁷

Težina kazne nije dokaz, niti može opravdati tvrdnju da su ugrožene sigurnost i imovina građana²⁸ bez drugih konkretnih dokaza ili indicija koji bi opravdali zaključak da će doći do određenih nemira, protesta, osvete ili opasnosti za javni red.²⁹

I.3.1.e.2. Primjeri iz prakse redovnih sudova

Primjer 1.

Rješenje Suda BiH broj S1 1 K 023626 17 Krn 9 od 21. decembra 2017. godine

U odnosu na posebne pritvorske razloge iz člana 132. stav 1. tačka d) ZKPBiH, Tužilaštvo je navelo da je istragom obuhvaćena smrt više desetina lica, te da je iz masovne grobnice ekshumirano više lica bošnjačke nacionalnosti. Znajući za to, kako Tužilaštvo tvrdi, nezadržavanje osumnjičenih u pritvoru stvorilo bi stvarnu prijetnju javnom redu i bezbjednosti zbog negativne reakcije javnosti. Tužilaštvo je dalje navelo da se osumnjičenim na teret stavlja krivično djelo za koje se može izreći kazna zatvora od najmanje deset godina, te da se radi o posebno teškom krivičnom djelu s obzirom na način izvršenja i posljedice koje su nastupile. Činjenica da je od vremena izvršenja krivičnih djela prošlo više od 20 godina ne može biti razlog koji bi isključio postojanje vanrednih okolnosti.

Tužilaštvo je dalje navelo da su osumnjičeni i njegov sin na sve moguće načine pokušali spriječiti pretres objekata koje koriste, da je njegov sin fizički nasrnuo na stručnog saradnika Tužilaštva, te da je prilikom pretresa kod osumnjičenih pronađeno i privremeno oduzeto oružje.

Međutim, Sud je u nedostatku valjane argumentacije koja bi ukazala na postojanje vanrednih okolnosti prijedlog Tužilaštva za određivanje mjere pritvora po tom osnovu odbio kao neosnovan.

²⁶ Vidi Evropski sud, *Makarov protiv Rusije*, presuda od 14. septembra 2009. godine.

²⁷ Vidi Preporuku (2006)13 Komiteta ministara Vijeća Evrope o zadržavanju u pritvoru, uvjetima u pritvoru i mehanizmima zaštite od zloupotrebe (C/M Rec (2006) 13).

²⁸ Vidi Evropski sud, *Tomasi protiv Francuske*, presuda od 27. augusta 1992. godine.

²⁹ Vidi Evropski sud, *Kemmache protiv Francuske*, presuda od 27. novembra 1991. godine.

Sud nije našao da navedene činjenice predstavljaju vanredne okolnosti zbog kojih bi bilo opravdano odrediti mjeru pritvora po tom osnovu. U tom smislu, Sud najprije ističe da je rizik od narušavanja javnog reda jedan od najosjetljivijih razloga za procjenu da li je odbijanje puštanja na slobodu osnovano ili ne. Pri procjeni opravdanosti mjere pritvora, Evropski sud smatra da se taj osnov može uzeti u obzir samo u izuzetno „posebnim okolnostima“ i kada činjenice ukazuju na to da bi puštanje na slobodu pritvorenika zaista narušilo javni red. U Odluci broj **AP 3512/15** Ustavni sud je zauzeo stav da samo postojanje pretpostavke i apstraktno navođenje da bi puštanje na slobodu osumnjičenih moglo dovesti do stvarne prijetnje narušavanju javnog reda nije dovoljno, već se moraju navesti konkretne okolnosti koje kao takve nesumnjivo ukazuju na to da će do toga i doći, a taj stav je potvrdio i Evropski sud u predmetu *Makarov protiv Rusije*.

Sud ističe da se okolnosti koje je Tužilaštvo izložilo u prilog opravdanosti tog pritvorskog razloga odnose isključivo na prirodu krivičnog djela, odnosno okolnosti koje su redovne u predmetima koji se vode za krivična djela ratnih zločina i koje kao takve ne mogu predstavljati vanredne okolnosti zbog kojih bi bilo opravdano sumnjati da bi puštanjem na slobodu osumnjičenih dovele do stvarnog narušavanja javnog reda. Upravo u tom smislu, Ustavni sud BiH je zaključio da određena krivična djela zbog svoje posebne težine i reakcije javnosti na njih mogu uzrokovati socijalne nemire, te da se time može opravdati određivanje pritvora, međutim, taj se osnov može smatrati relevantnim i dovoljnim samo pod uvjetom da se zasniva na činjenicama iz kojih jasno proizlazi da bi puštanje osumnjičenih na slobodu zaista narušilo javni red.

Takođe, u vezi s tim, Sud podsjeća na to da ma koliko neko krivično djelo bilo teško, ono *per se* ne može opravdati pritvor iz osnova koji propisuje član 132. stav 1. tačka d) ZKPBiH. U tom pravcu, Sud ponovo ukazuje na stav Evropskog suda da težina kazne nije dokaz, niti može opravdati tvrdnju da je ugrožena bezbjednost građana bez drugih konkretnih dokaza ili indicija koje bi opravdale zaključak da će doći do određenih nemira, protesta, osveta ili opasnosti po javni red.

Komentar

Sud ističe da se okolnosti koje je Tužilaštvo izložilo u prilog opravdanosti navedenog pritvorskog razloga odnose isključivo na prirodu krivičnog djela, odnosno okolnosti koje su redovne u predmetima koji se vode za krivična djela ratnih zločina i koje kao takve ne mogu predstavljati vanredne okolnosti zbog kojih bi bilo opravdano sumnjati da bi puštanjem na slobodu osumnjičenih došlo do stvarnog narušavanja javnog reda.

Primjer 2.

Rješenje Suda BiH broj S1 2 K 002596 14 Kžk od 21. aprila 2015. godine

Optuženi je optužen zbog krivičnog djela terorizma za koje se može izreći kazna dugotrajnog zatvora u trajanju od 45 godina. Dakle, sve navedeno upućuje na zaključak da je ispunjen prvi objektivni uvjet koji se ogleda u visini zapriječene zatvorske kazne. Osim toga, cijenjeni su i ostali uvjeti koje zahtijeva navedena zakonska odredba, a koji se ogledaju u načinu izvršenja i posljedicama predmetnog krivičnog djela, a procjena tih odlučnih okolnosti je stvar

faktičke procjene suda u svakom pojedinačnom slučaju. U tom smislu, apelaciono vijeće je cijenilo da se radi o izuzetno teškom krivičnom djelu s obzirom na sam način izvršenja, ali i u odnosu na posljedice koje su nastupile. Prema navodima optužbe, predmetno krivično djelo počinjeno je na veoma okrutan i bezobziran način, meta je bila policijska stanica i djelo je za posljedicu imalo smrt policajca, te teško ranjavanje većeg broja lica. Imajući u vidu da je meta terorističkog napada s teškim tragičnim posljedicama bila upravo policijska stanica i policajci kao službenici koji su direktno zaduženi za provođenje zakona i zaštitu reda i mira, kao i za zaštitu lične i imovinske bezbjednosti građana, time su strah i nesigurnost građana realniji, izraženiji i razumljiviji. Slijedom navedenog, vijeće smatra da bi, u toj fazi postupka, boravak optuženog na slobodi rezultirao osjećajem uznemirenosti, straha i nesigurnosti, kako kod stanovnika mjesta u kojem se dogodio napad tako i kod stanovnika ostalih gradova u Bosni i Hercegovini, na što je tužilac pravilno ukazao.

Cijeneci da izvršenje predmetnog djela pripada grupi krivičnih djela koja su usmjerena protiv vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom, te imajući u vidu zaštitni objekt protiv kojeg je izvršenje djela bilo i usmjereno, vijeće nalazi da je produženje pritvora optuženom iz tog pritvorskog osnova opravdano i kao vid prevencije stvarnom narušavanju javnog reda.

Apelaciono vijeće je razmotrilo i primjenu blažih mjera od mjere pritvora koja je određena optuženom, pa je došlo do zaključka da niti jedna druga mjera osim mjere pritvora nije adekvatna i ne bi mogla ostvariti svrhu zbog koje je pritvor određen.

Komentar

Postojanje naročitih okolnosti za određivanje pritvora Sud je obrazložio načinom izvršenja krivičnog djela i njegovim posljedicama. Naime, prema navodima optužbe, predmetno krivično djelo počinjeno je na veoma okrutan i bezobziran način, meta je bila policijska stanica i djelo je za posljedicu imalo smrt policajca, te teško ranjavanje većeg broja lica.

U pogledu primjene blažih mjera, Sud je naveo da je došao do zaključka da niti jedna druga mjera ne bi mogla ostvariti svrhu.

I.3.1.e.3 Primjeri predmeta iz prakse redovnih sudova nakon kojih je uslijedio apelacioni postupak pred Ustavnim sudom Bosne i Hercegovine

Primjer 1.

Rješenja Okružnog suda u Banjaluci br. 11 O K 024603 19 K995-p od 25. aprila 2019. godine i 11 O K 024603 19 Kv-p od 30. aprila 2019. godine

Rješenjem Okružnog suda (sudija za prethodni postupak) apelantu je određen pritvor zbog postojanja osnovane sumnje da je izvršio krivično djelo teškog ubistva iz člana 125. stav 2. KZRS i postojanja posebnih razloga za pritvor propisanih odredbama člana 197. stav 1. tačke a), b) i g) ZKPRS (opasnost od bjekstva, ometanje istrage i zaštita javnog reda). Prilikom ispitivanja postojanja posebnog pritvorskog razloga zaštita javnog reda Okružni sud je ukazao na visinu

propisane kazne zatvora za predmetna krivična djela (kao objektivnog uvjeta za postojanje tog pritvorskog razloga), te na način izvršenja krivičnog djela. Ukazao je da je predmetno krivično djelo izvršeno u naseljenom mjestu, na javnoj saobraćajnici, gdje su izvršiocu sačekali i pucanjem iz automatskog oružja lišili života jedno lice nadomak njegove vikend-kuće, gdje ga je čekala supruga s djecom i njihovim gostima, da se radi o poznatom građaninu i privredniku, te da je brutalno ubijen i njegov saputnik, a vozač teško ranjen. Takođe je istaknuto da je djelo izvršeno u mjestu u kojem žive apelant i njegova porodica, rođaci i prijatelji, te porodice nastradalih i njihovi rođaci i prijatelji, kod kojih su njihova smrt i način na koji su lišeni života nesumnjivo izazvali ne samo veliku uznemirenost već i ozlojeđenost. Zbog navedenih razloga, prema stavu Okružnog suda, realno se može očekivati da bi svoje nezadovoljstvo iskazali i javnim okupljanjem i protestima, a moguće i sukobima na javnom mjestu ukoliko bi apelant bio pušten na slobodu. Okružni sud je zaključio da navedene okolnosti predstavljaju vanredne okolnosti izvršenja djela koje bi, ukoliko bi apelant bio pušten na slobodu, objektivno za rezultat imale stvarnu prijetnju narušavanju javnog reda.

Apelantova žalba na prvostepeno rješenje je odbijena.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine, Odluka broj AP 2435/19 od 10. septembra 2019. godine

Ustavni sud je istakao da redovni sudovi nijednim argumentom nisu ukazali da postoji stvarna prijetnja narušavanju javnog reda, već su osporena rješenja o određivanju pritvora donijeli usredsređujući se na objašnjenje visine zapriječene kazne i načina na koji je navodno djelo počinjeno umjesto na njegove eventualne buduće posljedice ako apelantu ne bude određena mjera pritvora, te su propustili da navedu konkretne okolnosti koje opravdavaju zaključak da će apelantovo puštanje na slobodu rezultirati stvarnom prijetnjom narušavanju javnog reda. Ustavni sud je naveo da su redovni sudovi iznijeli samo pretpostavku da bi apelantovo puštanje na slobodu predstavljalo stvarnu opasnost za narušavanje javnog reda, pri čemu su propustili da utvrde postojanje navedenih okolnosti u vremenu relevantnom za određivanje pritvora, a nisu naveli ni koje radnje i dešavanja će dovesti do narušavanja javnog reda i mira. Prema stavu Ustavnog suda, u potpunosti je izostala analiza okolnosti relevantnih za konkretnu situaciju u pogledu postojanja stvarne prijetnje za narušavanje javnog reda budući da pretpostavka da će doći do narušavanja javnog reda sama po sebi nije dovoljna za određivanje pritvora iz tog pritvorskog razloga.

Komentar

Postoji kršenje prava iz člana II/3.d) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 5. stav 1. tačka c) i stav 3. Evropske konvencije kada su redovni sudovi propustili da navedu konkretne okolnosti koje opravdavaju zaključak da bi apelantovo puštanje na slobodu rezultiralo vanrednim okolnostima usljed stvarne (ne apstraktne) prijetnje narušavanju javnog reda u smislu odredbi člana 197. stav 1. tačka g) ZKPRS.

Primjer 2.

Rješenja Kantonalnog suda u Tuzli br. 03 0 K 018138 18Kpp 2 od 11. septembra 2018. godine i 03 0 K 018251 18 Kv od 13. septembra 2018. godine

Prvostepenim rješenjem Kantonalnog suda u Tuzli apelantu je određen pritvor zbog razloga propisanih članom 146. stav 1. tačke c) i d) ZKPFBiH (ponavljanje krivičnog djela i narušavanje javnog reda) u trajanju od jednog mjeseca. Apelantu je pritvor određen zbog postojanja osnovane sumnje da je počinio krivično djelo ubistva iz člana 166. stav 1. u vezi sa članom 28. KZFBiH. Apelantova žalba na prvostepeno rješenje odbijena je kao neosnovana.

Prilikom ispitivanja postojanja posebnog pritvorskog razloga iz člana 146. stav 1. tačka d) ZKP-a, Kantonalni sud je ukazao na visinu propisane kazne zatvora za predmetno krivično djelo (kao objektivnog uvjeta za postojanje tog pritvorskog razloga). Takođe je imao u vidu način izvršenja krivičnog djela za koje se apelant tereti, vrijeme i mjesto gdje je krivično djelo pokušano, zatim da je u to vrijeme na mjestu događaja bio okupljen veći broj lica, omladine koja se vraća iz diskoteke, da su put, odnosno ulica prometni i da se na njemu nalazi veći broj i vozila i ljudi, te da su očevici predmetnog događaja doživjeli šok i uznemirenje. Kako je navedeno u rješenju, te okolnosti „nisu ubičajene“ za izvršenje takvih djela, odnosno smatraju se vanrednim okolnostima pod kojima je počinjeno krivično djelo. Stoga, kako je Kantonalni sud dalje naveo, postoji osnovana bojazan da bi apelantovim puštanjem na slobodu moglo doći do ponovnog sukoba između oštećenog i apelanta jer se obojica poznaju još od ranije i između njih evidentno postoje nerazriješeni sukobi, da se radi o posebno teškom krivičnom djelu, naročito imajući u vidu posljedice koje su nastupile kod oštećenog zbog straha koji je pretrpio i koji osjeća, kao i kod ostalih koji su bili neposredni očevici događaja, te uzimajući u obzir način njegovog počinjenja. Osim toga, Kantonalni sud je istakao da je imao u vidu i da se radi o sredini u kojoj je takav događaj izrazito upečatljiv, pa da bi stoga apelantovo puštanje na slobodu izazvalo uznemirenost i revolt građana, u prvom redu oštećenog, te bi ono rezultiralo stvarnom prijetnjom narušavanju javnog reda.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine, Odluka broj AP 5316/18 od 6. novembra 2018. godine

Ustavni sud je naglasio da Kantonalni sud u Tuzli niti jednim argumentom nije ukazao da postoji stvarna prijetnja narušavanju javnog reda, već je osporena rješenja o određivanju pritvora donio usredsređujući se na objašnjenje visine zapriječene kazne i načina na koji je navodno djelo počinjeno umjesto na njegove eventualne buduće posljedice ukoliko apelantu ne bude određena mjera pritvora. Ustavni sud je zaključio da je proizvoljno isticanje Kantonalnog suda u Tuzli da bi apelantovim puštanjem na slobodu uslijedila reakcija građana koja bi mogla dovesti do narušavanja javnog reda u pogledu postojanja vanrednih okolnosti kao osnova za određivanje pritvora shodno odredbama člana 146. stav 1. tačka d) ZKP-a. Kantonalni sud je, prema mišljenju Ustavnog suda, samo iznio pretpostavku da bi apelantovo puštanje na slobodu predstavljalo stvarnu opasnost za narušavanje javnog reda, pri čemu je propustio da utvrdi postojanje navedenih okolnosti u vremenu relevantnom za određivanje pritvora, a nije naveo ni koje radnje i dešavanja će dovesti do narušavanja javnog reda i mira. Samim tim, prema stavu Ustavnog suda, u potpunosti je izostala analiza okolnosti relevantnih za konkretnu situaciju u pogledu postojanja stvarne prijetnje za narušavanje javnog reda.

Komentar

Pretpostavka da će doći do narušavanja javnog reda sama po sebi nije dovoljna za određivanje pritvora iz tog pritvorskog razloga.

Za razliku od prethodno navedenih primjera u kojima je utvrđena povreda prava na slobodu i bezbjednost ličnosti jer redovni sudovi prilikom određivanja pritvora iz pritvorskog osnova narušavanje javnog reda nisu analizirali relevantne okolnosti, u predmetu Ustavnog suda broj **AP 1117/16** Ustavni sud je našao da takva analiza nije izostala (**Rješenje Kantonalnog suda u Tuzli broj 03 0 K 014551 16 Kv6 od 15. februara 2016. godine i Rješenje Vrhovnog suda Federacije BiH broj 03 0 K 014551 16 Kž 5 od 22. februara 2016. godine**).

Primjer 3.

Rješenje Okružnog suda u Banjaluci broj 11 0 K 017324 18 K 3-p od 22. jula 2019. godine

Rješenje Vrhovnog suda Republike Srpske broj 11 0K 017324 19 Kž 11 od 29. jula 2019. godine

Rješenjima redovnih sudova apelantu je nakon donošenja prvostepene presude ponovo produžen pritvor na osnovu člana 197. stav 1. tačka g) ZKPRS (narušavanje javnog reda). Zaključak o ispunjenosti uvjeta iz navedenog člana zasnovan je na težini krivičnog djela i visini zapriječene kazne, na načinu izvršenja, posljedicama i medijskoj pažnji koju je sporni događaj privukao. U obrazloženjima osporenih rješenja naglašeno je da je već sam način izvršenja krivičnog djela izazvao narušavanje javnog reda budući da se sporni događaj odigrao usred dana i na autoputu, koji nesporno predstavlja javno mjesto. Nadalje, apelant je nepravosnažno osuđen da je uz upotrebu vatrenog oružja, zajedno s ostalim optuženim, opljačkao blindirano vozilo u kojem je prevožen novac označene banke, usljed čega je jedno lice zadobilo i povrede. Radnje za koje se osnovano sumnjiče apelant i ostali optuženi imale su za posljedicu otuđenje značajnog iznosa novca koji do danas nije pronađen. Apelant i još dvojica optuženih u vrijeme izvršenja radnji za koje su nepravosnažno osuđeni bili su pripadnici MUP-a Republike Srpske, tj. ovlaštena službena lica čiji je zadatak upravo da sprečavaju izvršenje krivičnih djela, a ne da ih sami čine. Redovni sudovi su takođe naglasili da je apelant nepravosnažno osuđen za krivično djelo „posebne težine“ pa nije nerazumno zaključiti da bi njegovo puštanje na slobodu moglo uzrokovati narušavanje javnog reda, te da bi puštanje na slobodu apelanta kao nekog kome je bila povjerena zaštita života i imovine drugih, a koji je prekršio tu obavezu, predstavljalo vanrednu okolnost i kod građana izazvalo nesigurnost i nezadovoljstvo koje bi rezultiralo narušavanjem javnog reda. Najzad, iz obrazloženja osporenih rješenja proizlazi da je na osnovu snimka nadzorne video-kamere s blindiranog vozila o spornom događaju upoznata i najšira javnost jer su ga TV stanice u udarnim terminima emitirale u vrijeme kada je trajala potraga za apelantom i ostalim optuženim, te nastavile emitirati i nakon što su apelant i ostali optuženi uhapšeni, kao i tokom izvještavanja o krivičnom postupku protiv njih.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine, Odluka broj AP 3755/19 od 17. decembra 2019. godine

Ustavni sud je podsjetio da se pri procjeni postojanja opasnosti od narušavanja javnog reda od sudova ne može očekivati da predvide buduće dešavanje, odnosno da izvjesno utvrde da će se neki događaj i desiti u budućnosti. U tom smislu, Ustavni sud je zaključio da ne smatra proizvoljnim zaključak iz osporenih rješenja da bi, usljed naprijed navedenih konkretnih okolnosti, puštanje apelanta na slobodu rezultiralo stvarnom prijetnjom za narušavanje javnog reda.

Vidi npr. Ustavni sud Bosne i Hercegovine, Odluka broj AP 2457/18 od 6. juna 2018. godine, tačke 41. i 42.

Komentar

Ne postoji povreda prava na slobodu i bezbjednost kada je nadležni sud detaljno ispitao apelantove navode i ocijenio ih neosnovanim, dovodeći u uzajamnu vezu konkretne okolnosti koje govore u prilog ispunjenosti zakonom propisanog uvjeta na osnovu kojeg je apelantu produžen pritvor.

Pri procjeni postojanja opasnosti od narušavanja javnog reda od sudova se ne može očekivati da predvide buduće dešavanje, odnosno da izvjesno utvrde da će se neki događaj i desiti u budućnosti. Međutim, samo postojanje pretpostavke da bi puštanje na slobodu osumnjičenih moglo dovesti do stvarne prijetnje narušavanju javnog reda nije dovoljno. Moraju postojati konkretne činjenice i okolnosti koje opravdavaju zaključak o njenom postojanju.

Ovaj standard je u praksi često teško zadovoljiti, pa to može da obeshrabri tužioce da predlažu pritvor po tom osnovu, odnosno sudove da prihvate tužiočev prijedlog za određivanje i/ili produženje pritvora. U odsustvu konkretnih činjenica i okolnosti koje opravdavaju pritvor po tom osnovu, bolji je pristup da se razmotri postojanje nekog od drugih posebnih pritvorskih razloga.

I.4. Produženje pritvora

I.4.a Standardi

Produženje mjere pritvora bit će opravdano ukoliko postoje stvarni razlozi koji upućuju na postojanje općeg (javnog) interesa koji je tako važan i značajan da uprkos presumpciji nevinosti preteže nad principom poštovanja slobode pojedinca.³⁰

Obaveza sudske vlasti je da ispita sve razloge „za“ i „protiv“ i da u vezi s tim da razloge i obrazloženja.³¹

Kada zakon propisuje pretpostavku u pogledu okolnosti važnih za osnov za kontinuirani

³⁰ Vidi Evropski sud, *Buzadji protiv Moldavije*, 5. juli 2016. godine.

³¹ Vidi Evropski sud, *Aleksanyan protiv Rusije*, 5. juni 2009. godine.

pritvor, postojanje konkretnih činjenica koje nadjačavaju pravilo o poštovanju slobode pojedinca mora biti uvjerljivo prikazano.³²

Drugi dio člana 5. stav 3. Evropske konvencije sudskim tijelima ne daje izbor između pokretanja suđenja za optuženog u razumnom roku ili omogućavanja da optuženi bude privremeno pušten na slobodu dok čeka suđenje. Optuženi se do presude mora smatrati nevinim, a svrha odredbe koja se razmatra u osnovi jeste tražiti da bude uvjetno pušten na slobodu nakon što dužina njegovog kontinuiranog pritvora prestane biti razumna.³³

Ozbiljnost i težina optužbi ne mogu biti argument koji, sam po sebi, može opravdati produženje pritvora.³⁴

Produženje pritvora ne može se koristiti kao anticipacija zatvorske kazne.³⁵

Težina krivičnog djela ne može sama za sebe poslužiti kao opravdanje za duge periode pritvora.³⁶

Neprekidno postojanje osnovane sumnje da je uhapšeno lice počinilo krivično djelo je uvjet sine *qua non* zakonitosti produženja pritvora, ali nakon protoka određenog vremena ona više nije dovoljna. U takvim predmetima sud mora utvrditi da li drugi razlozi koje su iznijele sudske vlasti još uvijek opravdavaju lišavanje slobode. Kada su ti razlozi „mjerodavni“ i „dovoljni“, sud mora utvrditi i da li su nadležne domaće vlasti pokazale „posebnu revnost“ u vođenju postupka.³⁷ Prema dobro utvrđenoj praksi Evropskog suda, na osnovu člana 5. stav 3, kada odlučuju o tome da li lice treba biti pušteno ili pritvoreno, vlasti su dužne razmotriti alternativne mjere kojima bi se obezbijedilo njegovo prisustvo na suđenju.³⁸

1.4.b Primjeri iz prakse redovnih sudova

Primjer 1.

Rješenje Suda BiH broj S1 1 K 024608 19 Krž 3 od 3. maja 2019. godine

Prvostepeno vijeće je zaključilo da je protekom roka od šest mjeseci opasnost od uticaja na svjedoke manjeg intenziteta, te da sama činjenica da Tužilaštvo ne predlaže da se ovi svjedoci saslušaju odmah na početku pretresa ukazuje da takva opasnost više nije stvarna i konkretna. Zbog toga, prvostepeni sud nalazi da mjera pritvora kao najrestriktivnija mjera više nije neophodna jer se svrha može postići i drugom mjerom, odnosno mjerom zabrane sastajanja sa svjedocima navedenim u optužnici Tužilaštva BiH.

³² Vidi Evropski sud, *Ilijkov protiv Bugarske*, 26. juli 2001. godine.

³³ Vidi Evropski sud, *Vlasov protiv Rusije*, 6. juni 2008. godine.

³⁴ Vidi Evropski sud, *Ilijkov protiv Bugarske*, presuda od 26. jula 2001. godine.

³⁵ Vidi Evropski sud, *Letellier protiv Francuske*, presuda od 26. juna 1991. godine.

³⁶ Vidi Evropski sud, *Gulyayeva protiv Rusije*, 1. april 2010. godine.

³⁷ Vidi Evropski sud, *Idalov protiv Rusije* [GC] presuda od 22. maja 2012. godine.

³⁸ *Ibid.*

Prema mišljenju ovog vijeća, prvostepeni sud je preuranjeno zaključio da se svrha zbog koje je pritvor određen može postići mjerom zabrane sastajanja sa svjedocima i da se bojazan od uticaja optuženih na svjedoke može uspješno otkloniti izrečenim mjerama zabrane.

Vijeće je, prije svega, imalo u vidu činjenicu da su u ovom predmetu optuženi već direktno prijetili svjedocima s ciljem promjene iskaza, odnosno umanjnja ili negiranja bilo kakve involviranosti optuženih u inkriminirane događaje. I samo prvostepeno vijeće je sve navedene prijetnje i pokušaje uticaja jasno dokumentiralo u pobijanom rješenju. Prema mišljenju i ovog vijeća, sve to ukazuje na činjenicu da su u ovom predmetu prijetnje i uticaji na svjedoke stvarni, ozbiljni, konkretizirani, te da su ih izvršili optuženi, a sve s ciljem promjene iskaza ili s ciljem da se oni ne dovedu u vezu s inkriminiranim događajem koji je predmet ovog postupka.

Kada se sve navedeno dovede u vezu s činjenicom da je glavni pretres u predmetu tek počeo i da svjedoci tek treba da svjedoče pred Sudom u ovom predmetu, uz činjenicu da svjedoci žive na istom lokalitetu kao i optuženi, da su i do sada optuženi bili unaprijed upoznati kada neko od svjedoka dobije poziv za saslušanje, što su saznavali, između ostalog, i preko posrednika, dovoljno govori o ozbiljnosti namjera optuženih da izvrše uticaj na svjedoke u ovom predmetu.

Vijeće se slaže sa stavom prvostepenog suda u pogledu obaveze suda da vodi računa o proteku vremena u kontekstu neophodnosti daljnjeg egzistiranja mjere pritvora, međutim cijeni da je u ovom slučaju rok od šest mjeseci nekritički cijenjen za procjenu i zaključak da je opasnost prestala, naročito ako se imaju u vidu sve konkretne aktivnosti koje su do sada preduzete prema svjedocima u vezi s njihovim davanjem izjava. U tom smislu, vijeće nalazi da se žalbom opravdano ukazuje da koluzionarna opasnost još uvijek nije prošla, niti je znatno manjeg intenziteta, te naglašava da isključivo ove mjere zabrane, koje je odredio prvostepeni sud u pobijanom rješenju, same po sebi i u ovom obimu, nisu dovoljne da bi se postupak uspješno vodio i okončao, odnosno da se ne može smatrati da će se samo njima postići svrha zbog koje je mjera pritvora u ovom predmetu i ranije egzistirala, kao i da će se obezbijediti daljnje efikasno vođenje ovog postupka u smislu sprečavanja uticaja na svjedoke s obzirom na to da je do uticaja na njih evidentno već došlo.

Konačno, kada je u pitanju argument iz pobijanog rješenja da i sam redosljed koji je Tužilaštvo predložilo za saslušanje označenih svjedoka govori u prilog tome kako više ne postoji koluzionarna opasnost, vijeće naglašava da Sud nije vezan predloženim redosljedom Tužilaštva, te da treba da ima u vidu i mogućnost da način i redosljed ispitivanja svjedoka i izvođenja dokaza u postupku kontrolira shodno čl. 261. i 262. ZKPBiH.

Stoga, cijeneći sve navedeno, vijeće je donijelo odluku da se žalba Tužilaštva BiH uvažava, pa se rješenje Suda ukida i predmet vraća na ponovno odlučivanje.

Komentar

Drugostepeno vijeće smatra da je prvostepeno vijeće preuranjeno zaključilo da se pritvor može zamijeniti mjerama zabrane. Protek vremena od šest mjeseci od kada je pritvor određen je nekritički cijenjen za zaključak da je opasnost od uticaja na svjedoke prošla.

Rješenje Suda BiH broj S1 1 K 026633 18 Kri od 3. aprila 2018. godine

Pritvorski osnov iz člana 132. stav 1. tačka a) ZKPBiH

U pogledu ovog posebnog pritvorskog razloga Sud nalazi da i dalje postoje razlozi koji ukazuju na opasnost od skrivanja, odnosno bjekstva optuženog. Kod procjene opasnosti od bjekstva, treba imati u vidu da zakonodavac nije taksativno naveo koje se to okolnosti imaju uzeti kao odlučne prilikom ocjene navedene opasnosti, ali je sudska praksa ukazala da se prilikom ocjene postojanja opasnosti od bjekstva u svakom konkretnom slučaju cijene određene okolnosti i činjenice vezane za ponašanje optuženog prije ili poslije izvršenja krivičnog djela ili nakon pokretanja krivičnog postupka, na osnovu kojih se može izvesti zaključak da će pobjeći ili se kriti. Lična svojstva, objektivne okolnosti ili ponašanje optuženog, prema općem životnom iskustvu, mogu ukazati da postoji opasnost od bjekstva, kao npr. da je optuženi zaista u bjekstvu, nema stalno prebivalište ili boravište, stalno mijenja adresu, optuženi je strani državljanin, određeno držanje osumnjičenog/optuženog nakon izvršenja djela za koje se sumnjiči/optužuje, težina krivičnih djela za koja se optužuje, visina zapriječene kazne, a te okolnosti se najčešće prihvataju kao dokaz da postoji opasnost od bjekstva.

U vezi s tim, Sud je najprije cijenio činjenicu da je optuženi državljanin BiH, kao i Republike Srbije koja, u skladu sa svojim ustavnim odredbama, ne izručuje vlastite državljane. Iako navedena činjenica, sama po sebi, ne može predstavljati razlog za pritvor, Sud je cijenio i ostale, ranije utvrđene okolnosti na strani optuženog, i to da on povremeno boravi i ostvaruje prihode u Republici Srbiji, što su u toku postupka potvrdili optuženi i njegov branilac, a navedeno proizlazi i iz službene zabilješke Državne agencije za istrage i zaštitu, da posjeduje lične dokumente upravo te države, te da ima prijavljeno prebivalište na području Republike Srbije. Pored toga, Sud je cijenio činjenicu da je optuženi, koji je nastanjen na području Rudog, u proteklih pet godina, iako je u više navrata prelazio granicu, imao samo jedan službeno registriran ulazak u BiH iz Crne Gore, a da istovremeno nema podatka kada je BiH napustio, a što upućuje na zaključak da se radi o pograničnom području, s veoma slabom kontrolom putnika. Navedeni zaključak potvrđuje i službena zabilješka Državne agencije za istrage i zaštitu u kojoj stoji: „[...] na navedenom graničnom prelazu rade policijski službenici koji žive na području Rudog, radi se o seoskom graničnom prelazu [...], većinu prelazaka iz Crne Gore u BiH i obratno čini lokalno stanovništvo [...], što bi mogao biti razlog što osumnjičeni više puta nije evidentiran prilikom ulaska u BiH i izlaska iz BiH.“

U kontekstu ovog pritvorskog osnova, Sud je imao u vidu i činjenicu da je optuženi sada u potpunosti svjestan težine krivičnog djela koje mu se stavlja na teret, visine zapriječene kazne za to djelo, kao i činjenice da se predmet nalazi u fazi glavnog pretresa, a koje okolnosti mogu motivirajuće djelovati da se optuženi, ukoliko bi se našao na slobodi, dâ u bjekstvo, te na taj način ugrozi ili potpuno onemogućí vođenje postupka koji je u toku.

Na kraju, kada se sve navedene okolnosti dovedu u vezu jedna s drugom, te posmatraju kao cjelina, jasno je da one predstavljaju okolnosti koje ukazuju na opasnost od bjekstva na strani optuženog, zbog čega je Sud zaključio da postoje okolnosti koje ukazuju na opasnost od bjekstva optuženog, kako to propisuje član 132. stav 1. tačka a) ZKPBiH.

Komentar

Kao razloge za određivanje pritvora zbog opasnosti od bjekstva, Sud je uzeo u obzir da je optuženi državljanin druge države, te da, iako ima prebivalište na području BiH, često povremeno boravi i ostvaruje prihode u državi čiji je državljanin, a njegove prelaskе granice Državna granična služba ne registrira jer se radi o graničnom prelazu s veoma slabom kontrolom putnika. Pored toga, optuženi je sada svjestan težine krivičnog djela koje mu se stavlja na teret i visine zapriječene kazne.

Pritvorski osnov iz člana 132. stav 1. tačka b) ZKPBiH

Nasuprot navedenom, vijeće smatra da su prestale okolnosti koje ukazuju da će optuženi ometati krivični postupak uticajem na svjedoke u smislu odredbe člana 132. stav 1. tačka b) ZKPBiH. U tom smislu, vijeće je prihvatilo iznesene navode odbrane, te je, cijeneći da je u dosadašnjem toku postupka Tužilaštvo saslušalo sve svjedoke predložene u optužnici, našlo da je daljnje trajanje pritvora po ovom pritvorskom osnovu bespredmetno, zbog čega je i uvažilo braničeve navode i optuženom ukinulo pritvor po ovom zakonskom osnovu.

Komentar

Činjenica da je Tužilaštvo saslušalo sve svjedoke dovoljna je za ukidanje pritvora koji je bio određen zbog opasnosti od uticaja na svjedoke.

U pogledu mogućnosti primjene mjera zabrane, Sud je samo naveo kako se onemogućavanje bjekstva optuženog može postići jedino mjerom pritvora, te da niti jedna druga, blaža mjera ne bi bila svrsishodna.

Primjer 3.

Rješenje Suda BiH broj S1 1 K 028984 19 Krž od 11. marta 2019. godine

Vijeće se slaže s navodom Tužilaštva iz žalbe kojim se ukazuje na okolnost da se Vlasenica nalazi u blizini granice sa Republikom Srbijom i da osumnjičeni realno ima mogućnost da pređe granicu bez poteškoća i neprimijećeno. Nije zanemariva ni činjenica da na području Republike Srbije živi više lica iz BiH koja se sumnjiče za počinjenje ratnih zločina, kao i to da se žalbom osnovano ukazuje da je u posljednjih šest mjeseci dvoje optuženih pobjeglo u Republiku Srbiju i na taj način izbjeglo daljnji krivični postupak u BiH. Uz saznanje osumnjičenog za optužbe za koje se tereti, osumnjičeni može biti motiviran da se dâ u bijeg i skrivanje, te je Tužilaštvo ispravno ukazalo da je, suprotno stavu vanpretresnog vijeća, opasnost od bjekstva u ovom trenutku i dalje izvjesna i visokog intenziteta, te stoga vijeće nalazi da je mjera pritvora prema osumnjičenom i dalje neophodna iz razloga propisanih članom 132. stav 1. tačka a) ZKPBiH.

Komentar

Kao razlog za određivanje pritvora zbog opasnosti od bjekstva Sud je naveo da osumnjičeni živi blizu državne granice sa Republikom Srbijom i da je u posljednjih šest mjeseci dvoje optuženih pobjeglo u tu državu, kao i da je osumnjičeni saznao za optužbe za koje se tereti.

Primjer 4.

Rješenje Suda BiH broj S1 1 K 018557 16 Kro od 28. decembra 2016. godine

Sud je, s jedne strane, cijenio da optužena, pored državljanstva BiH, posjeduje i državljanstvo Republike Hrvatske, s tim da je optužena sve do momenta izručenja boravila u Sjedinjenim Američkim Državama, odakle je, na osnovu međunarodne potjernice izručena pravosudnim organima BiH u svrhu vođenja ovog krivičnog postupka. Nadalje, Sud je imao u vidu i činjenicu da optužena nema prijavljeno prebivalište, ni boravište na području BiH, niti posjeduje bilo kakvu imovinu na području BiH, pri čemu nema bližih srodnika na području BiH, a kćerka joj živi u SAD. Sud je navedeno doveo u vezu i s činjenicom da u nastavku predmetnog postupka slijedi otvaranje glavnog pretresa, odnosno dokazni postupak, kada se, više nego u drugim fazama krivičnog postupka, ukazuje potreba prisustva optužene pretresima kao apsolutno bitna pretpostavka uspješnog vođenja krivičnog postupka. Dovodeći sve navedene okolnosti u međusobnu vezu, Sud cijeni da one, u svojoj ukupnosti, ukazuju na činjenicu da optužena nema faktičke, odnosno stvarne veze s državom BiH, ili su one pak slabe, što nadalje ukazuje na opasnost od bjekstva, te nalazi da je optuženoj neophodno produžiti mjeru pritvora.

Sud je cijenio činjenicu da je u ovom predmetu predloženo saslušanje velikog broja svjedoka, od kojih su gotovo svi oštećeni, a koji mogu pružiti informacije o pitanju neposredne uloge i postupanja optužene u inkriminirano vrijeme, odnosno oni posjeduju neposredna saznanja o višestrukom zlostavljanju zatočenih civila budući da su direktne žrtve radnji optužene i, kao takvi, i danas imaju teške psihičke i fizičke posljedice. Navedeno, takođe, ukazuje na povećan rizik i opasnost od uticaja na svjedoke, imajući u vidu okolnosti o kojima oni trebaju svjedočiti na glavnom pretresu. Iako su svi dokazi u ovom krivičnom predmetu obezbijedjeni, odnosno saslušani su svi svjedoci u fazi istrage, neophodno je obezbijediti da ti svjedoci svoj iskaz daju i pred Sudom, te je samim tim potrebno onemogućiti svaki mogući uticaj na njih s ciljem promjene iskaza radi umanjavanja krivične odgovornosti optužene.

Slijedom navedenog, Sud nalazi da sve okolnosti na strani optužene, ocijenjene u sveukupnosti i sadejstvu, zadovoljavaju standard ozbiljnog rizika da će optužena uticati na tok postupka, zbog čega su nesumnjivo ispunjeni svi uvjeti za daljnje zadržavanje optužene u pritvoru po osnovu člana 132. stav 1. tačka b) ZKPBih.

Sud je, po službenoj dužnosti, a u skladu s odredbama čl. 123. stav 2. i 131. stav 1. ZKPBih, kao i odredbom člana 5. stav 3. Evropske konvencije o ljudskim pravima i osnovnim slobodama, ispitao mogućnost primjene blažih mjera obezbijedenja prisustva optužene, te je zaključio da sve naprijed navedene okolnosti i činjenice koje postoje na strani optužene ukazuju da je u ovom procesnom trenutku prisustvo optužene moguće obezbijediti jedino mjerom pritvora,

odnosno da niti jedna druga blaža mjera osim mjere pritvora ne predstavlja adekvatnu mjeru kojom bi se ostvarila svrha uspješnog vođenja krivičnog postupka.

Komentar

Sud je, procjenjujući opasnost od bjekstva, pored dvojnog državljanstva optužene, cijenio i druge okolnosti, i to činjenicu da boravi na teritoriji treće zemlje iz koje je izručena radi suđenja te da nema nikakve čvrste veze sa BiH.

U pogledu mogućnosti uticaja na svjedoke, Sud je cijenio činjenicu da su svi saslušani u istrazi, ali da predstoji njihovo saslušanje na pretresu te da, s obzirom na to da se radi o žrtvama radnji za koje je optužena, postoji povećan rizik od njenog uticaja na njih kako bi promijenili ranije iskaze date u istrazi.

U pogledu mogućnosti izricanja blažih mjera, Sud je samo naveo da je tu mogućnost ispitao po službenoj dužnosti i zaključio da one u konkretnom slučaju ne bi predstavljale adekvatne mjere.

Primjer 5.

Rješenje Suda BiH broj S1 1 K 015068 17 Kv 3 od 24. novembra 2017. godine

Pored činjenice da osumnjičeni posjeduje dvojno državljanstvo, očigledno je da u BiH nema stalno boravište, niti bilo kakvu imovinu, odnosno da povremeno boravi na različitim adresama u raznim državama (BiH, Hrvatska, Njemačka). Kada se navedeno dovede u vezu s činjenicom da mu je kao državljaninu Hrvatske kretanje na teritoriji zemalja Šengenskog sporazuma olakšano, vijeće nalazi da bi, ukoliko bi osumnjičenom umjesto mjere pritvora bila određena neka druga, blaža mjera, kako je to predlagala odbrana, daljnje vođenje ovog krivičnog postupka, koje zahtijeva prisustvo osumnjičenog kao apsolutno bitnu pretpostavku, suštinski bilo dovedeno u pitanje.

Vijeće je cijenilo okolnost da se osnovana sumnja u najvećem dijelu zasniva na iskazima svjedoka – očevidaca događaja, odnosno žrtava predmetnih inkriminacija, čiji je identitet osumnjičenom, s obzirom na usko geografsko područje na kojem su se događaji i desili, zasigurno poznat, zbog čega je nužno spriječiti uticaj osumnjičenog na te svjedoke. Pored toga, vijeće je imalo u vidu i činjenicu da Tužilaštvo u narednom periodu planira saslušati svjedoke koji su žrtve predmetnih krivičnih djela koja se osumnjičenom stavljaju na teret, pa bi puštanje osumnjičenog na slobodu kod njih stvorilo osjećaj straha i ugroženosti, te time otežalo njihovo saslušanje.

Konačno, vijeće je razmatralo prijedlog odbrane i mogućnost primjene blažih mjera obezbjeđenja nesmetanog vođenja krivičnog postupka u skladu s odredbama čl. 123. stav 2. i 131. stav 1. ZKPBiH, kao i odredbom člana 5. stav 3. Evropske konvencije o ljudskim pravima i osnovnim slobodama, te je, cijeneći sve prethodno u ukupnosti i sadejstvu, našlo da se u ovom trenutku prisustvo osumnjičenog i onemogućavanje njegovog bjekstva, te kontaktiranja sa svjedocima i saizvršiocima može postići samo mjerom pritvora, te da niti jedna druga, blaža mjera u ovom slučaju i u ovoj fazi postupka ne bi bila svrsishodna.

Komentar

Prilikom određivanja pritvora zbog opasnosti od bjekstva Sud je cijenio da osumnjičeni ima dvojno državljanstvo, da je bez imovine i da mu je kao državljaninu Republike Hrvatske kretanje u zemljama Šengenskog sporazuma olakšano.

Prilikom određivanja pritvora zbog opasnosti od uticaja na svjedoke, Sud je cijenio da Tužilaštvo planira saslušati svjedoke koji su i žrtve predmetnih krivičnih djela, pa bi puštanje osumnjičenog na slobodu kod njih stvorilo osjećaj straha i ugroženosti.

U pogledu mogućnosti izricanja blažih mjera, Sud je samo naveo da one u konkretnom slučaju ne bi bile svrsishodne.

Primjer 6.

Rješenje Apelacionog suda Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine broj 96 0 K 102063 17 KŽ 7 od 5. decembra 2017. godine

Ocjenjujući ponovo prijedlog Tužilaštva da se optuženom i nakon izricanja presude produži, odnosno odredi pritvor iz istih razloga zbog kojih je određen do izricanja presude (razlozi propisani članom 132. stav 1. tačke a) i c) ZKPDBBiH), kao i protivljenje odbrane da se pritvor odredi odnosno produži, te ocjenjujući u međuvremenu postavljeni prijedlog odbrane da se optuženom umjesto pritvora odrede mjere zabrane, Osnovni sud je nakon održanog ročišta donio rješenje u kojem je konstatirao i obrazložio da i dalje postoje okolnosti koje ukazuju na opasnost od bjekstva optuženog ukoliko bi bio na slobodi, te da postoji zakonski osnov za određivanje pritvora iz člana 132. stav 1. tačka a) ZKPDBBiH, ali je ocijenio da zbog opasnosti od bjekstva optuženom nije neophodno odrediti pritvor, nego da se obezbjeđenje prisustva optuženog i uspješno vođenje krivičnog postupka mogu postići i izrečenim mjerama blažim od pritvora kao što su mjere zabrane koje je umjesto pritvora i izrekao optuženom, i to: mjera zabrane napuštanja mjesta boravišta koja ima trajati do pravosnažnog okončanja krivičnog postupka, odnosno upućivanja na izdržavanje kazne zatvora, te dodatne mjere privremenog oduzimanja putne isprave optuženom i zabrane izdavanja novih putnih isprava, kao i zabrane korištenja lične karte za prelazak državne granice BiH.

U svim dosadašnjim rješenjima prvostepenog suda (njih ukupno pet) navedeni sud je utvrđivao i utvrdio činjenice koje su ga navele na zaključak da postoji osnovana sumnja da je osumnjičeni počinio krivična djela, da postoje okolnosti koje ukazuju na opasnost da bi mogao pobjeći ukoliko bi bio na slobodi, te da naročite okolnosti opravdavaju bojazan da će, ukoliko bi bio na slobodi, počiniti krivično djelo za koje mu se može izreći kazna zatvora od tri godine ili teža kazna, pa kako su postojali razlozi za određivanje mjere pritvora propisani u članu 132. stav 1. tačke a) i c) ZKPDBBiH, to je prvostepeni sud prihvatao prijedloge Tužilaštva i po navedenom zakonskom osnovu određivao pritvor osumnjičenom odnosno optuženom kao nužnu mjeru za obezbjeđenje prisustva osumnjičenog odnosno optuženog u krivičnom postupku i radi uspješnog vođenja krivičnog postupka.

Međutim, prilikom donošenja pobijanog rješenja prvostepeni sud je kod utvrđivanja činjeničnog stanja, te izvođenja činjeničnih pravnih zaključaka, odnosno donošenja odluke o tome da li će optuženom odrediti pritvor ili neku drugu mjeru, zanemario primjedbe koje mu je uputio Apelacioni sud, a koje su se odnosile na pogrešno utvrđeno činjenično stanje, kao i na razloge koje je dao taj sud, a koji su paušalni i kojima je taj sud neargumentirano nastojao da opravda svoju odluku o ukidanju mjere pritvora, odnosno zanemario je sve upute ovog suda, a takođe nije uzeo u obzir sve okolnosti vezane za izvršenje krivičnog djela, odnosno ličnost počinioca, u kom pravcu Tužilaštvo opravdano prigovara u žalbi, a što sve upućuje na pogrešan zaključak i odluku prvostepenog suda da pritvor u konkretnom slučaju nije neophodan radi nesmetanog vođenja krivičnog postupka, nego da se svrha pritvora može postići i mjerama zabrane koje su izrečene pobijanim rješenjem.

Tužilaštvo u žalbi opravdano ističe da je optuženi u toku istrage pokušao bjekstvo od policije sa lica mjesta izvršenja krivičnog djela (što utvrđuje i prvostepeni sud u ranijim rješenjima o pritvoru), da je namjeravao i bjekstvo iz KPZ O dok je bio u pritvoru (za šta postoji dokaz – izvještaj direktora KPZ O), da je nesporno da on zaposlenjem, užom porodicom i imovinom nije čvrsto vezan za područje Distrikta Brčko BiH, da struktura same ličnosti optuženog, tj. činjenica da je tip osobe koja ima permanentnu neodgovornost

i nekritičnost u svim interpersonalnim odnosima, primarno dubinsko osujećenje od empatije, nepoštovanje socijalnih normi i zabrana i da ga je neophodno institucionalno obraditi (što je utvrđeno nalazom i mišljenjem vještaka neuropsihijatra i psihologa) ukazuje na izraženu opasnost od bjekstva optuženog ukoliko bi bio na slobodi, a ne u pritvoru. Tužilaštvo opravdano zaključuje da je opasnost od bjekstva optuženog nakon izricanja prvostepene presude znatno povećana jer je za jedno od krivičnih djela paljevine optuženi proglašen krivim i osuđen na dvije godine zatvora, a kako postupak još nije pravosnažno okončan neizvjesno je kako će se konačno završiti. Realno je zaključiti da postoji znatno izražena opasnost od bjekstva optuženog ukoliko bi bio na slobodi, a ne u pritvoru, a o stepenu te opasnosti prvostepeni sud nije vodio računa prilikom odlučivanja da li će optuženom produžiti, odnosno sada ponovo odrediti pritvor. Zbog toga je sasvim logična tvrdnja Tužilaštva iznijeta u žalbi da nisu adekvatne mjere zabrane koje je prvostepeni sud izrekao optuženom u pobijanom rješenju da bi se otklonila opasnost od bjekstva optuženog, te obezbijedilo njegovo prisustvo u krivičnom postupku i uspješno vođenje i okončanje tog postupka.

Sve iznijete činjenice upućuju na zaključak da se zbog visokog stepena rizika od bjekstva optuženog, taj rizik ne bi mogao otkloniti mjerama zabrane izrečenim u pobijanom rješenju, nego pritvorom određenim iz razloga propisanim u članu 132. stav 1. tačka a) ZKPDBBiH.

Sve činjenice i okolnosti koje je prvostepeni sud utvrdio u svom rješenju o produženju pritvora optuženom, a koje su ga navele na zaključak da postoje naročite okolnosti koje opravdavaju bojazan da će optuženi ponoviti krivično djelo ukoliko bi bio na slobodi, a ne u pritvoru, i koje su bile razlog da taj sud, i na osnovu člana 132. stav 1. tačka c) ZKPDBBiH, optuženom produži pritvor, još uvijek, prema ocjeni ovog suda, postoje i nakon izricanja prvostepene presude,

Produženje mjere pritvora bit će opravdano ukoliko postoje stvarni razlozi koji upućuju na postojanje općeg (javnog) interesa koji je tako važan i značajan da uprkos presumpciji nevinosti preteže nad principom poštovanja slobode pojedinca

Evropski sud, *Buzadji protiv Moldavije*

na šta Tužilaštvo opravdano ukazuje, tako da nikakve nove činjenice nastale donošenjem prvostepene presude nisu relevantne da bi sud donio zaključak da više ne postoje razlozi za pritvor propisani članom 132. stav 1. tačka c) ZKPDBBiH, tako da je takav zaključak Suda pogrešan, a činjenično stanje u ovoj krivičnopravnoj stvari nepotpuno i pogrešno utvrđeno, što se odrazilo na pravilnost i zakonitost donijete odluke prvostepenog suda.

Komentar

Prvostepeni sud je prilikom utvrđivanja činjeničnog stanja, te izvođenja činjeničnih pravnih zaključaka, odnosno donošenja odluke o tome da li će optuženom odrediti pritvor ili neku drugu mjeru, zanemario primjedbe koje mu je uputio Apelacioni sud, a koje su se odnosile na pogrešno utvrđeno činjenično stanje, kao i na razloge koje je dao taj sud, a koji su paušalni i kojima je taj sud neargumentirano nastojao da opravda svoju odluku o ukidanju mjere pritvora, odnosno zanemario je sve upute ovog suda, a takođe nije uzeo u obzir sve okolnosti vezane za izvršenje krivičnog djela, odnosno ličnost počinioca.

Primjer 7.

Rješenje Apelacionog suda Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine broj 96 0 K 105477 17 KŽ 3 od 29. novembra 2017. godine

Uvažava se žalba optuženog i preinačava rješenje Osnovnog suda tako što se optuženom ukida pritvor produžen navedenim rješenjem, pa se optuženi ima odmah pustiti na slobodu.

Na osnovu člana 126a. stav 1. tačka a) Zakona o krivičnom postupku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine, optuženom se izriče mjera zabrane obavljanja ugostiteljske djelatnosti u ugostiteljskom objektu „K.“.

Žalbom se osnovano ukazuje da prvostepeni sud, prilikom donošenja pobijanog rješenja, nije u dovoljnoj mjeri obrazložio zašto smatra da i dalje stoje razlozi zbog kojih je nakon potvrđivanja optužnice optuženom produžio pritvor za još dva mjeseca iz osnova propisanih članom 132. stav 1. tačka c) Zakona o krivičnom postupku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine, odnosno zašto smatra da se „iteracijska opasnost“ u konkretnom slučaju ne bi mogla otkloniti primjenom mjera zabrane iz člana 126a. Zakona o krivičnom postupku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine.

Naime, prema ocjeni ovog suda, nije upitno da i dalje stoje razlozi zbog kojih je u smislu člana 132. stav 1. tačka c) Zakona o krivičnom postupku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine optuženom određen i produžavan pritvor. Međutim, ovaj sud smatra da prvostepeni sud nije u dovoljnoj mjeri vodio računa o tome da je pritvor najrestriktivnija mjera koja se u skladu sa članom 131. stav 1. Zakona o krivičnom postupku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine primjenjuje samo ako se isti cilj ne može ostvariti drugom mjerom. U tom kontekstu je važno naglasiti da je prvostepeni sud obavezan da uvijek kada odlučuje o određivanju ili produženju pritvora, u skladu sa članom 123. stav 2. Zakona o krivičnom postupku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine, vodi računa da se ne primjenjuje teža mjera (pritvor) ako se ista svrha može postići blažom mjerom (mjere zabrane).

U takvim okolnostima, imajući u vidu dužinu trajanja mjere pritvora, zdravstveno stanje optuženog, njegove porodične prilike, kao i zdravstveno stanje njegove vanbračne supruge, prema ocjeni ovog suda, optuženom nije bilo nužno produžiti mjeru pritvora za još dva mjeseca nakon potvrđivanja optužnice jer se u konkretnom slučaju opasnost zbog koje je pritvor optuženom produžen iz osnova propisanog članom 132. stav 1. tačka c) Zakona o krivičnom postupku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine (opasnost od ponovne kriminalne aktivnosti) može otkloniti i izricanjem mjera zabrane iz člana 126a, stav 1. tačka a) Zakona o krivičnom postupku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine. Ovakav stav se zasniva na činjenici da je optuženi sve radnje koje ulaze u sastav produženog krivičnog djela teške krađe iz člana 281. stav 1. tačka 2. Krivičnog zakona Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine, koje mu se potvrđenom optužnicom stavljaju na teret, počinio obavljajući ugostiteljsku djelatnost u objektu „K.“, čiji je on vlasnik, bez obzira na to što je taj ugostiteljski objekt formalno registriran na njegovu zaposlenicu. U takvim okolnostima bi se primjenom mjera zabrane obavljanja ugostiteljske djelatnosti optuženom, koja obuhvata i zabranu obavljanja ugostiteljske djelatnosti u samom objektu „K.“, uspješno otklonila opasnost da optuženi ponovi krivično djelo, a za to djelo se može izreći kazna zatvora u trajanju od tri godine ili teža kazna, zbog koje mu je pobijanim rješenjem pritvor produžen u skladu sa članom 132. stav 1. tačka c) Zakona o krivičnom postupku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine.

Komentar

Prvostepeni sud je obavezan da uvijek kada odlučuje o određivanju ili produženju pritvora vodi računa da se ne primjenjuje teža mjera (pritvor) ako se ista svrha može postići blažom mjerom (mjera zabrane). U takvim okolnostima, imajući u vidu dužinu trajanja mjere pritvora, zdravstveno stanje optuženog, njegove porodične prilike, kao i zdravstveno stanje njegove vanbračne supruge, prema ocjeni drugostepenog suda, nije bilo nužno optuženom produžiti mjeru pritvora za još dva mjeseca nakon potvrđivanja optužnice jer se u konkretnom slučaju opasnost zbog koje je optuženom produžen pritvor može otkloniti i izricanjem mjera zabrane.

Primjer 8.

Rješenje Apelacionog suda Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine broj 96 0 K 098102 16 Kž 3 od 12. augusta 2016. godine

Rješenjem Osnovnog suda osumnjičenom je ukinut pritvor, te je umjesto njega određeno jamstvo polaganjem gotovog novca u iznosu od 20.000,00 KM u depozit Osnovnog suda. Osumnjičenom je pritvor bio određen, a i produžavan, jer je postojala opasnost od bjekstva budući da se protiv njega vodi krivični postupak zbog krivičnog djela teške tjelesne povrede. Drugostepeni sud smatra da je prvostepeni sud pravilno utvrdio da su ispunjeni uvjeti da se osumnjičenom mjera pritvora kao najteža mjera, budući da mu je određena zbog opasnosti od bjekstva, zamijeni drugom blažom mjerom, a koja bi opet bila dovoljna garancija da će se krivični postupak uspješno nastaviti.

Nesporno je da mjera jamstva nije obligatorna mjera za mjeru pritvora, nego je zakonska mogućnost, čija primjena u svakom pojedinom slučaju zavisi od procjene suda, a što nije izostalo ni u konkretnom slučaju.

I prema ocjeni drugostepenog suda, ponuđeni iznos od 20.000,00 KM na ime jamstva je dovoljna garancija da bi se pritvor mogao zamijeniti jamstvom i dovoljna garancija da će se krivični postupak uspješno voditi.

Komentar

Osumnjičenom je pritvor bio određen, a i produžavan jer je postojala opasnost od bjekstva. Odlučujući o prijedlogu osumnjičenog, sud je ispitao sve relevantne okolnosti i zaključio da su se stekli uvjeti da se pritvor zamijeni jamstvom kao dovoljnom garancijom da će se uspješno nastaviti krivični postupak.

Primjer 9.

Rješenje Apelacionog suda Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine broj 96 0 K 089079 15 KŽ 2 od 1. jula 2015. godine

Što se tiče postojanja posebnih uvjeta za pritvor iz člana 132. stav 1. tačke a), b) i c) Zakona o krivičnom postupku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine, po kojem zakonskom osnovu je i određen, a zatim i produžen pritvor, nije izostalo adekvatno obrazloženje, kako se to žalbom neosnovano tvrdi.

Okolnosti koje ukazuju na opasnost od bjekstva osumnjičenog prvostepeni sud pravilno vidi u utvrđenoj činjenici da se osumnjičeni, odmah nakon što se navedeni događaj odigrao, udaljio s lica mjesta u nepoznatom pravcu, a što su potvrdili svjedoci. Osumnjičeni odlazi do kuće, gdje sakriva vozilo kojim se udaljio, a što je potvrdio svjedok, te ostaje, da bi se tek u poslijepodnevim satima prijavio policiji. U kontekst navedenih utvrđenih činjenica dovodi i činjenice utvrđene na osnovu pretresa stana, da su na stolu zatekli spremljenu ličnu kartu i putnu ispravu koja se može dovesti u vezu s namjerom bjekstva. Sud u vezu s tim pravilno dovodi i težinu krivičnog djela koje se osumnjičenom stavlja na teret, koja može uticati na donošenje odluke da se osumnjičeni dâ u bjekstvo s ciljem izbjegavanja krivične odgovornosti. Naravno, težinu počinjenog krivičnog djela i zapriječenu kaznu prvostepeni sud ne tretira samostalno kao pritvorski razlog, nego u kontekstu drugih činjenica koje ukazuju na realnu opasnost od bjekstva osumnjičenog. Osumnjičeni je korisnik stana gdje je prijavljen i još dva stana na različitim adresama na kojima nije pronađen prilikom pretresa, što je prvostepeni sud takođe utvrdio. Sve pravilno utvrđene činjenice u uzajamnoj povezanosti pružaju dovoljan osnov za zaključak da bi se osumnjičeni, boravkom na slobodi, dao u bjekstvo, te na taj način ometao krivični postupak.

Činjenice koje opravdavaju osnovanu bojazan da će osumnjičeni boravkom na slobodi uništiti, sakriti, izmijeniti dokaze ili tragove važne za krivični postupak, kao i naročite okolnosti koje ukazuju da će ometati krivični postupak uticajem na saučesnike i prikrivače, prvostepeni sud je utvrdio sa sigurnošću. Tako prvostepeni sud pravilno ističe da nisu pronađeni predmeti kojima je izvršeno krivično djelo, odnosno noževi koji su navedene prilike upotrijebljeni za izvršenje krivičnog djela, a koje su imali osumnjičeni.

Osumnjičeni bi mogao izvršiti uticaj na saučesnika izvršenja krivičnog djela koji se još uvijek nalazi u bjekstvu, kao i na oca koji je pomogao svom sinu da se udalji s teritorije

Bosne i Hercegovine, a što proizlazi iz službenih zabilješki Policije Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine. Pravilan je i na utvrđenim činjenicama zasnovan stav prvostepenog suda da bi osumnjičeni boravkom na slobodi preduzeo dodatne radnje s ciljem uništenja, sakrivanja, izmjene dokaza i tragova, kao i uticaja na saučesnike i prikriivače, te na taj način ometao krivični postupak.

Naročite okolnosti koje opravdavaju bojazan da bi osumnjičeni boravkom na slobodi ponovio krivično djelo prvostepeni sud nalazi u ranijoj osuđivanosti osumnjičenog za krivično djelo protiv života i tijela, u koju grupu krivičnih djela spada i krivično djelo za koje je u toku postupak istrage, a osuđivan je i za krivično djelo nasilničkog ponašanja.

Na osnovu prikupljenih činjenica, prvostepeni sud je pravilno zaključio i utvrdio sklonost osumnjičenog ka vršenju krivičnih djela s elementima nasilja, vršeći ih obično u grupi, uz upotrebu predmeta podesnih za nanošenje tjelesnih povreda. Navedeno destruktivno ponašanje osumnjičenog praktično je postalo uobičajeno, kao i demonstriranje sile na mjestima gdje se okupljaju građani.

Ranija osuđivanost osumnjičenog, kao i očigledna sklonost ka nasilničkom ponašanju i vršenju krivičnih djela s elementima nasilja u dovoljnoj mjeri opravdavaju odluku Suda da se i po navedenom osnovu osumnjičenom produži pritvor.

Prilikom odlučivanja koju će mjeru izreći osumnjičenom, odnosno da li će se već izrečena mjera produžiti s ciljem stvaranja uvjeta za nesmetano vođenje krivičnog postupka, prvostepeni sud je vodio računa da se ne primjenjuje teža mjera ako se ista svrha može postići blažom mjerom. Prilikom odlučivanja da li će se osumnjičenom produžiti mjera pritvora prvostepeni sud nije zanemario činjenicu da je pritvor najteža mjera budući da ona i najteže pogađa lica kojima se izriče, te je razmatrao mogućnost određivanja druge mjere kojom bi se omogućilo nesmetano vođenje krivičnog postupka, a koja bi istovremeno bila blaža za osumnjičenog, a u kom pravcu su bili i prijedlozi branilaca osumnjičenog. Uvažavajući sve činjenice i okolnosti, prvostepeni sud je pravilno zaključio da se nijednom blažom mjerom za osumnjičenog ne bi omogućilo uspješno vođenje krivičnog postupka na način da se obezbijedi njegovo prisustvo, da se spriječi uništenje dokaza, njihove izmjene i uticaj na saučesnika i pomagača, te da se osumnjičeni onemogućí da ponovi krivično djelo, što je ukazalo na nužnost produženja mjere pritvora osumnjičenom. Iako je pritvor najteža mjera, u ovoj fazi krivičnog postupka ona je i najadekvatnija, pa ju je uprkos toj činjenici bilo nužno produžiti osumnjičenom, a s ciljem nesmetanog vođenja krivičnog postupka.

Nema mjesta ni braniočevom žalbenom prigovoru u pogledu povrede pretpostavke nevinosti i principa *in dubio pro reo* iz člana 3. Zakona o krivičnom postupku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine jer prvostepeni sud nije doveo u pitanje presumpciju nevinosti, na šta se žalbom neosnovano ukazuje. Prvostepeni sud se u rješenju bavio osnovanom sumnjom kao traženim stepenom vjerovatnoće da je određeno lice počinilo krivično djelo i pri tome ni u jednom momentu nije govorio o krivici osumnjičenog nego isključivo o osnovanoj sumnji.

Žalbom se dalje prigovara organima gonjenja i nesposobnosti organa gonjenja da obezbijede dokaze važne za krivični postupak, što svakako nije pitanje za ovaj sud, pa se on njim neće ni baviti. Takođe je neargumentiran i braniočev prigovor da se mjera pritvora prema osumnjičenom primjenjuje kao kazna, a ne kao mjera. Ni ovaj, a ni prvostepeni sud ne

zanemaruju činjenicu da je pritvor najteža mjera i da treba biti vrlo restriktivan prilikom njenog određivanja. Međutim, treba realno i objektivno sagledati sve prikupljene dokaze koji ukazuju na način na koji se navedeni događaj desio, uvažavajući težinu počinjenog krivičnog djela, te ih posmatrati naročito u vezi s vremenom koje je osumnjičeni dosad proveo u pritvoru, u kome se nalazi tek nešto duže od 30 dana. Sve to ne daje osnova da bi se moglo tvrditi da se pritvor primjenjuje kao kazna, a ne kao mjera.

Komentar

Sud je prilikom produženja pritvora razmatrao mogućnost izricanja blažih mjera i u tom pogledu dao obrazloženje razloga za svoju odluku. Takođe su razmotrene okolnosti vezane za više posebnih pritvorskih razloga kao što su opasnost od bjekstva, uticaj na svjedoke i dokaze, opasnost od ponavljanja krivičnog djela. Međutim, u pogledu prigovora osumnjičenog da se pritvor produžava zbog nesposobnosti organa gonjenja da obezbijede dokaze za krivični postupak, Sud je naveo kako to nije pitanje za taj sud, pa se njim neće ni baviti. Sud je razmatrao i prigovor o kršenju presumpcije nevinosti i zaključio da se u rješenju navodi osnovana sumnja kao traženi stepen vjerovatnoće da je određeno lice počinilo krivično djelo i pri tome se ni u jednom momentu ne govori o krivici osumnjičenog.

1.4.c Primjeri predmeta iz prakse redovnih sudova nakon kojih je uslijedio apelacioni postupak pred Ustavnim sudom Bosne i Hercegovine

Primjer 1.

Rješenje Kantonalnog suda u Sarajevu broj 09 0 K 026508 18 Kv 89 od 23. novembra 2018. godine

Rješenje Vrhovnog suda FBiH broj 09 0 K 026508 18 Kž 44 od 12. decembra 2018. godine

U postupku kontrole opravdanosti mjere pritvora, a nakon potvrđivanja optužnice, rješenjem Kantonalnog suda u Sarajevu apelantu je produžena mjera pritvora. Pritvor je apelantu inicijalno određen 14. novembra 2016. godine. Optužnica kojom su apelantu stavljena na teret krivična djela zloupotrebe položaja ili ovlaštenja iz člana 383. KZFBiH, krivotvorenja isprave iz člana 373. KZFBiH, prevare iz člana 294. KZFBiH, pranja novca iz člana 272. KZFBiH, davanja lažnog iskaza iz člana 348. KZFBiH, pomoći počiniocu poslije počinjenog krivičnog djela iz člana 346. KZFBiH je potvrđena 11. oktobra 2017. godine, a glavni pretres još uvijek nije bio započeo. Osim postojanja osnovane sumnje kao opće pretpostavke za određivanje mjere pritvora apelantu, redovni sudovi su utvrdili da je ispunjen i drugi uvjet, odnosno da u konkretnom slučaju postoje posebni pritvorski razlozi iz člana 146. stav 1. tačke a) i c) ZKPFBiH (opasnost od bjekstva i ponavljanja krivičnog djela). U odnosu na pritvorski osnov ponavljanje krivičnog djela Kantonalni sud je osnov za produženje pritvora našao prvenstveno u činjenici da se apelantu potvrđenom optužnicom na teret stavljaju krivična djela za koja je propisana kazna zatvora u trajanju dužem od tri godine, a zatim i u okolnostima koje se odnose na način izvršenja krivičnih djela, na osnovu čega je došao do

zaključka da je počinjenje krivičnih djela bilo kontinuirano, kao i da je apelant pri počinjenju tih djela iskazao odlučnost, upornost i istrajnost. Kantonalni sud je istakao činjenicu da je apelant predmetna krivična djela činio u dužem vremenskom periodu, zatim brojnost krivično-pravnih radnji, visok stepen planiranja i preduzetih pripremnih radnji, uključujući niz postupaka usmjerenih na vršenje uticaja na razne institucije i njihove zaposlenike (sudije, tužioce i dr.), sve radi ostvarenja kriminalnih ciljeva, te zaključio da su se ispunili zakonski uvjeti za produženje pritvora iz osnova odredbe člana 146. stav 1. tačka c) ZKPFBiH, kao i da protek vremena koje je apelant proveo u pritvoru nije uticao na produženje pritvora po ovom osnovu. Ovakav zaključak prvostepenog suda potvrdio je i Vrhovni sud koji je bio stava da navedene okolnosti predstavljaju naročite okolnosti koje ukazuju na bojazan od ponavljanja krivičnih djela u slučaju da apelant bude pušten na slobodu.

Redovni sudovi su obrazloženo za trajanje pritvora, odnosno za činjenicu da suđenje još uvijek nije počelo našli u činjenici da se pretresi redovno zakazuju, međutim, zbog velikog broja optuženih stalno se ponavlja da neko od njih ne pristupi ročištu, zbog čega se ne mogu ostvariti procesne pretpostavke za održavanje ročište.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine, Odluka broj AP 124/19 od 11. juna 2019. godine

Ustavni sud je naglasio da iz obrazloženja osporenih rješenja nije moguće zaključiti na koji konkretno način okolnosti koje su naveli redovni sudovi utiču na vjerovatnoću da će apelant ponoviti krivično djelo. Iz obrazloženja osporenih rješenja Ustavni sud nije mogao zaključiti da postoje bilo kakvi konkretni dokazi ili okolnosti koji upućuju na zaključak da bi apelant puštanjem na slobodu nastavio vršiti krivična djela, posebno u situaciji kada se apelant tereti da je rukovodio grupom za organizirani kriminal, a pri tome su optužnicom obuhvaćeni svi članovi te grupe, javnost je upućena u činjenicu da je apelant optužen i da se nalazi u pritvoru već dvije godine i osam mjeseci, što svakako dovodi u pitanje argument redovnih sudova o tome da je „apelant kao organizator i rukovodilac grupe za organizirani kriminal, koristeći svoj društveni uticaj, prvenstveno u policijskim i pravosudnim krugovima, kao bivši ministar unutrašnjih poslova RBiH i dugogodišnji biznismen, te kao zakonski zastupnik i vlasnik više pravnih lica“ činio krivična djela koja mu se stavljaju na teret. Ustavni sud je zaključio da navedene okolnosti ne mogu opravdati očigledno *in abstracto* zaključak iz osporenih rješenja da postoji osnovana bojazan da bi apelant puštanjem na slobodu mogao počiniti krivično djelo za koje se može izreći kazna zatvora od tri godine ili teža kazna, te je u ovom dijelu došlo do povrede apelantovog prava iz člana II/3.d) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 5. stav 1. tačka c) i stav 3. Evropske konvencije.

Ustavni sud je takođe naglasio da obrazloženja redovnih sudova u vezi s trajanjem pritvora nisu adekvatna niti dovoljna, posebno zbog niza mogućnosti koje su sudu date u ZKPFBiH, koje mu omogućavaju efektivnu kontrolu nad vođenjem postupka. Ustavni sud iz obrazloženja osporenih rješenja nije mogao utvrditi da je Sud te mogućnosti koristio kako bi apelantu pritvor sveo na najmanju moguću mjeru kako to zahtijeva standard iz člana 5. stav 3. Evropske konvencije i zaključuje da je u ovom dijelu došlo do povrede apelantovog prava na slobodu i bezbjednost iz člana II/3.d) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 5. stav 3. Evropske konvencije.

Komentar

Postoji povreda apelantovog prava na slobodu i bezbjednost iz člana II/3.d) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 5. stav 1. tačka c) i stav 3. Evropske konvencije kada su redovni sudovi propustili da u odluci o produženju mjere pritvora apelantu na osnovu odredbe člana 146. stav 1. tačka c) daju relevantne i dovoljne razloge u pogledu postojanja posebnih razloga za produženje mjere pritvora po tom osnovu, pri tome ponavljajući iste razloge, odnosno stereotipna obrazloženja, bez uvažavanja specifičnih okolnosti konkretnog slučaja, odnosno konkretizacije i individualizacije u odnosu na apelanta, te kada krivični postupak nije vođen na način da se trajanje pritvora svede na najmanju moguću mjeru.

Primjer 2.

Rješenje Kantonalnog suda u Sarajevu broj 09 0 K023702 16 Kv od 2. decembra 2016. godine

Rješenje Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj 09 0 K 023702 16 KŽ 19 od 15. decembra 2016. godine

Rješenjima Kantonalnog i Vrhovnog suda apelantima je produžena mjera pritvora zbog postojanja uvjeta iz člana 146. stav 1. tačka c) ZKPFBiH (ponavljanje krivičnog djela). Postojanje opravdane bojazni da će apelanti ponoviti krivično djelo, iako im se potvrđenom optužnicom stavlja na teret niz krivičnih djela, ocijenjeno je prvenstveno u vezi s osnovanom sumnjom da su počinili krivično djelo organiziranog kriminala za koje se može izreći kazna zatvora od deset ili više godina. Redovni sudovi su ocijenili da se radi o kontinuiranom djelovanju (dužem od jedne godine) grupe za organizirani kriminal, čiji su organizatori i članovi bili apelanti i ostali optuženi, te da je kriminalnim radnjama ostvarena imovinska korist od više od 500.000,00 KM. Kao posebne okolnosti na strani apelanata imali su u vidu okolnosti njihovog djelovanja u grupi za organizirani kriminal duže vrijeme, u kontinuitetu, uz iskazanu upornost i odlučnost, radi stjecanja protivpravne imovinske koristi, te ih je okarakterizirao kao naročite okolnosti koje opravdavaju bojazan od ponavljanja djela za koje se može izreći kazna zatvora od tri godine ili teža kazna, a ne kao opasnost od ponavljanja istih krivičnih djela.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine, Odluka broj AP 394/17 od 7. marta 2017. godine

Ustavni sud je istakao da iz obrazloženja osporenih rješenja nije moguće zaključiti na koji način navedene okolnosti utiču na vjerovatnoću da će apelanti ponoviti krivično djelo, a na čemu su redovni sudovi i zasnivali postojanje uvjeta iz člana 146. stav 1. tačka c) ZKPFBiH, pa tako i uticati na daljnji tok krivičnog postupka. Ustavni sud je takođe naglasio da je kriminalna grupa razotkrivena i njeni članovi procesuirani, te da se iz obrazloženja osporenih rješenja ne može zaključiti da postoje bilo kakvi konkretni dokazi ili okolnosti koji upućuju na zaključak da bi apelanti puštanjem na slobodu nastavili da vrše krivična djela. Ustavni sud je zaključio da u konkretnom slučaju u obrazloženjima osporenih rješenja nisu ponuđeni razlozi i obrazloženja koji bi ukazali na postojanje naročitih i konkretnih, a ne apstraktnih i teoretski mogućih okolnosti koje opravdavaju bojazan da će krivično djelo sa zaprijećenom kaznom biti počinjeno.

Pored toga, Ustavni sud je istakao da je dva puta odlučivao o apelacijama istih apelanata protiv rješenja o produženju mjere pritvora, te da su u svim rješenjima obrazloženja bilo gotovo identična.

Komentar

Korištenje istih razloga, odnosno stereotipnih formulacija u rješenjima o produženju pritvora, bez uvažavanja specifičnih okolnosti konkretnog slučaja koje zahtijeva kontinuirani pritvor predstavlja kršenje člana 5. stav 3. Evropske konvencije. Situacija u kojoj je u odnosu na istog apelanta doneseno više rješenja o produženju pritvora, gdje se iz rješenja u rješenje ponavljaju suštinski isti, gotovo identični razlozi, desila se, između ostalih, i u sljedećim predmetima Ustavnog suda br.: **AP 4663/15** (postupali Kantonalni i Općinski sud u Tuzli, pritvor produžen po osnovu pritvorskog razloga narušavanje javnog reda), **AP 807/17** (postupao Vrhovni sud Federacije BiH, pritvor produžen po osnovu pritvorskog razloga ponavljanje krivičnog djela i uticaj na svjedoke) itd.

Primjer 3.

Rješenja Vrhovnog suda Republike Srpske br. 110 K 019581 18 Kž 8 od 20. septembra 2018. godine i 11 0 K 019581 18 Kž 9 od 23. oktobra 2018. godine

Rješenjem Vrhovnog suda Republike Srpske od 20. septembra 2018. godine ukinuta je prvostepena presuda kojom je apelant proglašen krivim zbog sticaja krivičnih djela teškog ubistva iz člana 149. stav 2, oduzimanja motornog vozila iz člana 237. stav 1, nedozvoljene proizvodnje i prometa oružja ili eksplozivnih materija iz člana 399. stav 1. i izazivanja opće opasnosti iz člana 402. stav 1. Krivičnog zakona Republike Srpske i predmet vraćen Okružnom sudu u Banjaluci na ponovni postupak. Istovremeno je Vrhovni sud apelantu produžio pritvor ocjenjujući da i dalje postoji pritvorski razlog iz člana 197. stav 1. tačka g) ZKPRS (narušavanje javnog reda). Vrhovni sud je prilikom ispitivanja postojanja navedenog posebnog pritvorskog razloga ukazao na visinu propisane kazne zatvora za predmetno krivično djelo (kao objektivnog uvjeta za postojanje tog pritvorskog razloga), te na „način i okolnosti“ izvršenja krivičnih djela za koja se apelant tereti, povezanost s visokim stepenom organiziranosti, dužim vremenskim periodom pripreme s pokazanom upornošću, uz upotrebu automatskog vatrenog oružja, te posljedice (lišenje života oštećenog i ispaljenje 24 projektila iz automatske puške u njegovom pravcu), a zatim i kasniji način uklanjanja tragova i dokaza, bez osvrtnja na to što se na taj način ugrožava i dovodi u opasnost život i imovina većeg broja lica u gradskoj sredini, što predstavlja okolnosti koje konkretno djelo čine posebno teškim. Na osnovu navedenog, Vrhovni sud je ukazao i na „činjenicu neumanjene zainteresiranosti javnosti, posebno oštećenih u sredini u kojoj je djelo izvršeno, ali i šire“. Sve naprijed navedene okolnosti, kako je zaključio Vrhovni sud, ocjenjuju se kao vanredne okolnosti u vremenu relevantnom za produženje pritvora, koje bi puštanjem optuženih na slobodu izazvale reakciju građana i dovele do stvarne prijetnje narušavanja javnog reda. Apelantovu žalbu na navedeno rješenje Vrhovni sud je odbio rješenjem od 23. oktobra 2018. godine ističući, između ostalog, da se argumentima iz žalbe ne može osporiti pravilnost činjeničnog osnova pobijanog rješenja i zaključak o neophodnosti produženja pritvora nakon ukidanja prvostepene presude po uspostavljenom pritvorskom razlogu iz člana 197. stav 1. tačka g) ZKPRS.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine, Odluka broj AP 6559/18 od 10. januara 2019. godine

Ustavni sud je istakao da je pozivanje Vrhovnog suda na činjenicu da navedene okolnosti predstavljaju vanredne okolnosti koje bi, ukoliko bi apelant bio pušten na slobodu, izazvale reakciju građana koja bi mogla dovesti do narušavanja javnog reda proizvoljno u pogledu postojanja vanrednih okolnosti kao osnova za određivanje pritvora shodno odredbama člana 197. stav 1. tačka g) ZKPRS. Ustavni sud je naglasio da je Vrhovni sud iznio samo pretpostavku da bi puštanje apelanta na slobodu predstavljalo stvarnu opasnost za narušavanje javnog reda, pri čemu je propustio da utvrdi postojanje navedenih okolnosti u vremenu relevantnom za produžavanje pritvora i pri čemu nije naveo kojim radnjama i dešavanjima će se ostvariti narušavanje javnog reda i mira. Samim tim, prema stavu Ustavnog suda, u potpunosti je izostala analiza okolnosti relevantnih za konkretnu situaciju u pogledu postojanja stvarne prijetnje za narušavanje javnog reda budući da pretpostavka da će, zbog apelantovog položaja, doći do narušavanja javnog reda, sama po sebi, nije dovoljna za određivanje pritvora iz ovog pritvorskog razloga. Pored toga, Ustavni sud je s posebnom zabrinutošću naglasio da iz obrazloženja osporenih rješenja ne proizlazi da je redovni sud, mada je bio dužan, u smislu člana 196. stav 1. ZKPRS, kojim je propisano da se pritvor „može odrediti ili produžiti samo pod uvjetima propisanim u ovom zakonu i samo ako se ista svrha ne može ostvariti drugom mjerom“, uopće razmatrao mogućnost izricanja drugih mjera umjesto pritvora.

Komentar

Ovo je jedna u nizu odluka u kojima je Ustavni sud utvrdio kršenje prava na slobodu i bezbjednost jer je redovni sud propustio da navede konkretne okolnosti koje opravdavaju zaključak da bi puštanje apelanta na slobodu rezultiralo vanrednim okolnostima usljed stvarne (ne apstraktne) prijetnje narušavanju javnog reda. Proizvoljnost u rješenjima Vrhovnog suda Republike Srpske u slučajevima produženja pritvora po osnovu prijetnje narušavanju javnog reda Ustavni sud je utvrdio i u sljedećim odlukama br.: **AP 1484/18, AP 1631/18, AP 1484/18, AP 1016/18, AP 3808/17, AP 2886/17, AP 2053/17, AP 1305/17, AP 810/17** itd. Isti zaključak [propust redovnog suda da navede konkretne okolnosti koje opravdavaju zaključak da bi puštanje apelanta na slobodu rezultiralo vanrednim okolnostima usljed stvarne (ne apstraktne) prijetnje narušavanju javnog reda] Ustavni sud je donio i u sljedećim predmetima br.: **AP 4387/16** – osporena rješenja Kantonalnog suda u Sarajevu br. 09 0 K 026508 16 Kv od 18. novembra 2016. godine i 09 0 K 026508 16 Kpp 75 od 14. novembra 2016. godine; **AP 5765/15** – osporena rješenja Kantonalnog suda u Tuzli broj 32 0 K 252604 15 Kž 3 od 22. decembra 2015. godine i Općinskog suda u Tuzli broj 32 0 K252604 15 Kv od 29. oktobra 2015. godine; **AP 4761/15** – osporena rješenja Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine br. 03 0 K 01437815 Kž 2 od 4. decembra 2015. godine i 03 0 K 014378 15 Kž 4 od 23. decembra 2015. godine i rješenja Kantonalnog suda u Tuzli br. 03 0 K 014378 15 Kv 4 od 19. novembra 2015. godine, 03 0K 014378 15 Kv od 8. oktobra 2015. godine, 03 0 K 014378 15 Kpp od 30. septembra 2015. godine i 03 0 K014378 15 Kv 6 od 16. decembra 2015. godine itd.

I.5. Preispitivanje pritvora

I.5.a Standardi

Prema standardima člana 5. stav 3. Evropske konvencije, poštovanje zahtjeva za „promptnost“ sudske revizije pritvora je jedna od vitalnih garancija protiv proizvoljnosti. Obaveza je da se u redovnim vremenskim intervalima preispita opravdanost produženja pritvora i da ti vremenski intervali ne pređu rokove propisane zakonom.³⁹

Član 5. stav 4. garantira pravo „svakome kome je uskraćena sloboda hapšenjem ili lišavanjem slobode“ da pokrene postupak ispitivanja zakonitosti pritvora i da bude pušten ako je pritvor nezakonit. Dok član 5. stav 4. Evropske konvencije ne nameće obavezu sudiji koji ispituje žalbu protiv pritvora uzeti u obzir svaku tvrdnju sadržanu u podnesku žalioaca, njegova bi jamstva bila lišena svoje suštine ako bi sudija, oslanjajući se na domaće pravo i praksu, mogao smatrati nebitnim ili zanemariti konkretne činjenice na koje se poziva pritvorenik, koje bi mogle učiniti dvojbenim postojanje uvjeta neophodnih za „zakonitost“ lišenja slobode u smislu Evropske konvencije.⁴⁰

I.5.b. Primjeri iz prakse redovnih sudova

Primjer 1.

Rješenje Suda BiH broj S1 1 K 020200 15 Kro od 29. decembra 2015. godine

Ukinuta je mjera pritvora optuženom i izrečene su sljedeće mjere zabrane: zabrana napuštanja boravišta iz člana 126. stav 1. ZKPBiH, zabrana putovanja iz člana 126. stav 2. ZKPBiH, pa se optuženom zabranjuje izdavanje novih putnih isprava, kao i korištenje lične karte za prelazak državne granice BiH, zabrana sastajanja s određenim licima iz člana 126a. stav 1. tačka c) ZKPBiH, obaveza javljanja nadležnom organu iz člana 126a. stav 1. tačka d) ZKP-a.

Sud je kao opći uvjet za određivanje/produženje mjere pritvora, a analogno i mjera zabrane, utvrdio postojanje osnovane sumnje, te je našao da ranije utvrđena osnovana sumnja nije izmijenjena, odnosno dovedena u pitanje. Dakle, polazeći, prije svega, od iskaza navedenih svjedoka, ali i drugih iskaza, Sud je izveo zaključak da postoji osnovana sumnja da je optuženi počinio krivično djelo koje mu se stavlja na teret.

Međutim, Sud ističe da, kada je u pitanju uticaj na svjedoke koji su svjedočili pred MKSJ, on ničim nije potkrijepljen, odnosno Tužilaštvo je više puta istaklo na ročištu da je optuženi vršio uticaj na svjedoke koji su svjedočili pred Haškim tribunalom, pri čemu Sudu nije dostavljen nijedan dokaz o navedenom uticaju, niti su poimenično navedeni koji su to svjedoci na koje je optuženi vršio uticaj, a u vezi s njihovim svjedočenjem pred MKSJ. Imajući u vidu da je Tužilaštvo saznanje o spomenutom pokušaju kontaktiranja svjedoka očito dobilo prije više od godinu dana, Sud ističe da Tužilaštvo nije pribavilo dokaz od Haškog tribunala o izvršenom uticaju, odnosno na poseban upit sudije za prethodno saslušanje tužilac je pojasnio da ne raspolaže nikakvim dokazima, niti je Sudu dostavljen transkript svjedočenja tog svjedoka ili neki drugi dokaz iz kojeg bi proizlazilo da je svjedoka kontaktirao optuženi, a u vezi sa svjedočenjem u Hagu.

³⁹ Vidi Ustavni sud BiH, Odluka broj AP 7588/18 od 10. aprila 2019. godine, stav 28.

⁴⁰ Vidi Evropski sud, *Nikolova protiv Bugarske* [GC], presuda od 25. marta 1999. godine.

Bez obzira na navedeno, Sud nalazi da postoje naročite okolnosti koje ukazuju da će optuženi ometati krivični postupak uticajem na svjedoke i saučesnike, ali da se one mogu otkloniti određivanjem mjera zabrane. Naime, imajući u vidu činjenicu da se potvrđenom optužnicom Tužilaštva BiH optuženi tereti za teško krivično djelo, kao i visinu zapriječene kazne, zatim težinu posljedica ovog krivičnog djela, prirodu inkriminiranog krivičnog djela, način izvršenja istog djela, kao i činjenicu da je nakon potvrđivanja optužnice optuženi svjestan svog procesnopravnog položaja, te da je upoznat sa sadržajem iskaza svjedoka koji ga terete, Sud nalazi da bi optuženi mogao imati motiv da utiče na svjedoke, sve s ciljem umanjavanja vlastite odgovornosti. Sud je takođe imao u vidu i činjenicu da je određeni broj svjedoka dobio mjere zaštite u ovom predmetu, kao i činjenicu da je obaveza Suda da obezbijedi da svi predloženi svjedoci daju svoj iskaz slobodno i bez ikakvog straha na glavnom pretresu.

Međutim, sve navedene okolnosti nisu po svom kvalitetu i kvantitetu takve da bi iziskivale nužno produženje mjere pritvora kao najstrože mjere, te Sud nalazi da će se eventualni uticaj na svjedoke uspješno ostvariti i primjenom mjera zabrane napuštanja boravišta i zabrane putovanja, tim prije ako se ima u vidu ponašanje optuženog, kao što je činjenica da je do sada davao značajan doprinos u suđenjima za ratne zločine tako što je više puta bio svjedok pred ovim ili sudom u Hagu, te samim tim upoznat s činjenicom da se za isto područje već vode krivični postupci pred ovim sudom i da su predmet tog postupka događaji koji se, između ostalog, i njemu stavljaju na teret, što u konačnici pokazuje da je on zasigurno već određeno vrijeme svjestan pozicije u kojoj se nalazi i statusa koji ima u odnosu na ove zločine.

Nadalje, s ciljem onemogućavanja ometanja postupka uticajem na svjedoke, Sud je cijenio da je potrebna dodatna mjera za otklanjanje opasnosti od uticaja na svjedoke, odnosno s obzirom na to da postoji opasnost da bi optuženi mogao stupiti u kontakt sa svjedocima, to je Sud i odredio mjeru zabrane kontaktiranja sa svim svjedocima navedenim u optužnici. Pritom, cijeneći činjenicu da izvršenje ovog djela po prirodi stvari iziskuje involviranost većeg broja lica, kao i navode Tužilaštva da se vodi istraga protiv bivših pripadnika iste vojne formacije, za koje se sumnja da su saizvršiocu u izvršenju inkriminiranog krivičnog djela, Sud nalazi da u konkretnom slučaju egzistira i bojazan od uticaja optuženog na saučesnike, čiji mu je identitet objektivno poznat, te koja su lica zasigurno dobro povezana, a sve s ciljem izbjegavanja ili umanjivanja krivične odgovornosti, iz kojeg razloga je određena i mjera zabrane kontaktiranja s potencijalnim osumnjičenim.

Konačno, Sud je radi kontrole kretanja optuženog, odnosno radi obezbjeđenja poštovanja svih izrečenih mjera zabrane, optuženom odredio i mjeru obaveznog javljanja nadležnom organu, što će dodatno doprinijeti ostvarenju svrhe zbog koje su mjere zabrane i određene.

Komentar

Sud nalazi da postoje naročite okolnosti koje ukazuju da će optuženi ometati krivični postupak uticajem na svjedoke i saučesnike. Međutim, sve navedene okolnosti nisu po svom kvalitetu i kvantitetu takve da bi iziskivale nužno produženje mjere pritvora kao najstrože mjere, tako da se one mogu otkloniti određivanjem mjera zabrane.

I.5.c Primjeri predmeta iz prakse redovnih sudova nakon kojih je uslijedio apelacioni postupak pred Ustavnim sudom Bosne i Hercegovine

Primjer 1.

Rješenje Okružnog suda u Doboju broj 13 0 K 004876 Kv 5 od 28. augusta 2018. godine

Rješenjem Okružnog suda u Doboju od 15. novembra 2018. godine apelantu je pritvor produžen nakon potvrđivanja optužnice po osnovu člana 197. stav 1. tačka g) ZKPRS. Posljednje rješenje o apelantovom pritvoru (prije rješenja od 15. novembra 2018. godine), kako proizlazi iz navedenog rješenja, bilo je Rješenje Okružnog suda broj 13 0 K 004876 Kv 5 od 28. augusta 2018. godine, a koje je doneseno, kako je u rješenju navedeno, „po službenoj dužnosti povodom dvomjesečne kontrole mjere pritvora optuženima u smislu odredbe člana 202. stav 1. ZKP-a“. Nakon donošenja rješenja od 28. augusta 2018. godine, Okružni sud je bio obavezan da po isteku dva mjeseca od dana donošenja tog rješenja ponovo odluči o pritvoru optuženih, međutim, to nije učinjeno. Umjesto toga, nakon izricanja prvostepene presude apelantu, rješenje je doneseno 15. novembra 2018. godine, dakle, 18 dana van roka u kojem je trebalo biti ispitano prethodno rješenje.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine, Odluka broj AP 7588/18 od 10. aprila 2019. godine

Ustavni sud je naglasio da je odredbom člana 202. stav 1. ZKPRS propisano da se kontrola opravdanosti pritvora vrši po isteku svaka dva mjeseca od dana donošenja posljednjeg rješenja o pritvoru. Ustavni sud je takođe ukazao na to da „zakonitost“ u konkretnom slučaju treba posmatrati u okviru domaćeg zakona i strogo formalno. Prema mišljenju Ustavnog suda, zakonito je samo ono što u potpunosti odgovara tekstu zakona. U konkretnom slučaju sastavni dio zakonskog teksta je i obavezna kontrola opravdanosti pritvora svaka dva mjeseca. Ustavni sud smatra da Okružni sud nije postupao „zakonito“ i „promptno“ u smislu člana 5. stav 3. Evropske konvencije kada je sa zakašnjenjem od 18 dana izvršio obaveznu zakonsku kontrolu apelantovog pritvora, čime je istovremeno prekršen i princip „zakonitosti“ pritvora iz člana 5. stav 1. tačka c) Evropske konvencije. Ustavni sud je zaključio da u odnosu na obavezu periodične sudske kontrole (revizije) pritvora u konkretnom slučaju postoji kršenje prava iz člana 5. stav 3. u vezi sa stavom 1. tačka c) Evropske konvencije.

Komentar

Postoji povreda člana II/3.d) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 5. stav 1. tačka c) i stav 3. Evropske konvencije kada redovni sud nije u zakonskom roku, prema odredbi člana 202. stav 1. ZKP-a, izvršio kontrolu opravdanosti pritvora apelantu.

Primjer 2.

Propust Okružnog suda u Banjaluci da donese rješenje o daljnjoj opravdanosti produženja pritvora apelantu

Ustavni sud je Odlukom broj AP 6559/18 od 10. januara 2019. godine utvrdio povredu apelantovog prava na ličnu slobodu i bezbjednost u dijelu Rješenja Vrhovnog suda Republike

Srpske broj 11 0 K 019581 18 Kž 8 od 20. septembra i 23. oktobra 2018. godine koja se odnose na postojanje posebnog pritvorskog osnova iz člana 197. stav 1. tačka g) ZKP-a, koji je bio osnov za produženje pritvora apelantu. Prema istim rješenjima, nakon odluke Ustavnog suda, apelant se i dalje nalazio u pritvoru, a redovni sudovi nisu donijeli novu odluku, odnosno nisu razmatrali pitanje zakonitosti pritvora koji je određen apelantu. Apelant je 3. aprila 2019. godine Ustavnom sudu podnio novu apelaciju broj AP 878/19, ukazujući da nije donijeta nova odluka o pritvoru nakon donošenja Odluke Ustavnog suda BiH broj AP 6559/18.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine, Odluka broj AP 878/19 od 27. novembra 2019. godine

Ustavni sud je istakao da je apelant nakon Odluke Ustavnog suda broj AP 6559/18 nju dostavio Vrhovnom i Okružnom sudu. Niti jedan sud nije odgovorio po apelantovim zahtjevima. Ustavni sud je naglasio da iz odgovora na apelaciju proizlazi da je Vrhovni sud naveo da njegova rješenja nisu ukinuta (Odlukom Ustavnog suda broj AP 6559/18) i nije naloženo donošenje nove odluke, te je uputio da kontrolu opravdanosti pritvora po isteku dva mjeseca (u skladu s odredbom člana 202. stav 1. ZKPRS) vrši prvostepeni sud. Okružni sud je u odgovoru na apelaciju naveo da dvomjesečna kontrola opravdanosti trajanja pritvora nije obavezna nakon izricanja presude drugostepenog suda, kao što je to slučaj kod pritvora nakon potvrđivanja optužnice, te pritvor u skladu s rješenjem Vrhovnog suda može trajati najduže godinu dana, a da je u toku ponavljanje postupka. Ustavni sud je zaključio da je potpuno ignoriranje Odluke Ustavnog suda broj AP 6559/18, s razlozima datim u njenom obrazloženju, kao i apelantovog prijedloga za ukidanje mjere pritvora, odnosno nedonošenje (pismenog) rješenja o daljnjoj opravdanosti produženja pritvora apelantu, u konkretnom slučaju nesumnjivo narušilo principe obuhvaćene pravom na ličnu slobodu i bezbjednost, kako je garantirano članom II/3.d) Ustava Bosne i Hercegovine i članom 5. Evropske konvencije.

Komentar

Nepostupanje Okružnog suda po apelantovom prijedlogu za ukidanje pritvora na način kako je propisano članom 196. st. 6. i 7. ZKP-a, uz potpuno ignoriranje konačne i obavezujuće odluke Ustavnog suda, s razlozima datim u njenom obrazloženju, odnosno nedonošenje (pismenog) rješenja o daljnjoj opravdanosti produženja pritvora apelantu i uskraćivanje apelantu prava na žalbu, narušava principe obuhvaćene pravom na ličnu slobodu i bezbjednost, koji su garantirani članom II/3.d) Ustava Bosne i Hercegovine i članom 5. Evropske konvencije.

II. Mjere zabrane

II.1. Mjere zabrane u odnosu na poštovanje ljudskih prava

II.1.a Standardi

Mjere koje rezultiraju ograničenjem prava na slobodu kretanja moraju biti u skladu sa zakonom, slijediti neki od legitimnih ciljeva određenih u članu 2. stav 3. Protokola broj 4 uz Evropsku konvenciju i postići pravičnu ravnotežu između javnog interesa i interesa pojedinca.⁴¹

Primjer 1. – pravo na imovinu

Rješenje Kantonalnog suda u Sarajevu broj 09 0 K 026508 18 Kps 21 od 3. jula 2018. godine

Rješenje Kantonalnog suda u Sarajevu broj 09 0 K 026508 18 Kv 79 od 19. septembra 2018. godine

Odlučujući o prijedlogu iz optužnice Tužilaštva u predmetu (D. i dr.), u kojem je optužen i apelant zbog krivičnog djela organiziranog kriminala iz člana 342. stav 3. KZFBiH u vezi s krivičnim djelima zloupotrebe položaja ili ovlaštenja iz člana 383. stav 3. u vezi sa stavom 1. KZFBiH, sudija za prethodno saslušanje Kantonalnog suda je donio Rješenje broj 09 0 K 026508 18 Kps 21 od 3. jula 2018. godine kojim su apelantu produžene mjere zabrane, i to: zabrana preduzimanja poslovnih aktivnosti advokatske djelatnosti, posjećivanja advokatske kancelarije K. E. u Sarajevu i sastajanja s određenim licima obuhvaćenim istom optužnicom. Ukinute su i stavljene van snage mjere zabrane napuštanja boravišta i putovanja izrečene rješenjem sudije za prethodni postupak, naložen je povrat privremeno oduzete putne isprave te je odbijen prijedlog za produženje mjere zabrane javljanja nadležnom policijskom organu u mjestu prebivališta. Rješenjem Kantonalnog suda od 19. septembra 2018. godine žalba apelanta i apelantovog advokata je odbijena. Kantonalni sud je izricanje mjere zabrane bavljenja advokatskom djelatnošću i zabrane posjećivanja advokatske kancelarije opravdao stavom da ta mjera još uvijek predstavlja nužnu mjeru, da prikupljeni dokazi upućuju na osnovanu sumnju da je apelant imao važnu ulogu u procesu djelovanja grupe kao prvi pomoćnik i advokat organizatora grupe (A. D.); da je redovno informirao A. D. o svim aktivnostima koje su preduzimali članovi grupe s ciljem izvršenja krivičnih djela za koja su optuženi; da je pokazao upornost i spremnost da bez ikakvih skrupula realizira planirane aktivnosti nezakonitih parničnih postupaka i nezakonite uknjižbe; da su navedene krivičnopravne radnje počinjene upravo putem advokatske djelatnosti, što je potkrijepljeno izvodima presretnutih razgovora između apelanta i (D.), na osnovu kojih je ocijenjeno postojanje apelantove upornosti, odlučnosti i istrajnosti za činjenje djela koja su mu optužnicom stavljena na teret. Kantonalni sud je zaključio da je apelant pri preduzimanju naprijed navedenih radnji bio istrajan i odlučan da kao član grupe za organizirani kriminal preduzima sve radnje koje je od njega zahtijevao organizator, te da stoga postoji opasnost da apelant, ukoliko mu se ne bi zabranilo da obavlja advokatsku djelatnost i da posjećuje advokatsku kancelariju, ponovi ili izvrši krivična djela koja su mu optužnicom stavljena na teret.

⁴¹ Vidi Evropski sud, *Khlyustov protiv Rusije*, presuda od 11. jula 2013. godine.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine, Odluka broj AP 6728/18 od 10. aprila 2019. godine

Ustavni sud je istakao da se razlozi iz rješenja Kantonalnog suda kojim su apelantu izrečene mjere zabrane, bez jasne konkretizacije na koji način u trenutku donošenja rješenja o produženju mjera zabrane bavljenja advokatskom djelatnošću i posjećivanja advokatske kancelarije može biti izvršen uticaj organizatora grupe (A. D.), koji se i dalje nalazi u pritvoru, na apelanta kao člana grupe, u okolnostima konkretnog slučaja čine nedovoljno ubjedljivim i jasnim. Kako je istakao Ustavni sud, apelantova upornost i odlučnost je cijjenjena kroz nezakonite parnične postupke i nezakonite uknjižbe koje je izvršavao po nalogu organizatora grupe, iz čega proizlazi njegova uloga u određenim, a ne svim poslovnim (profesionalnim) aktivnostima u okviru advokatske djelatnosti. Ustavni sud je naglasio da je stav o nužnosti egzistiranja navedene mjere uglavnom zasnovan na dokazima koji su postojali u vrijeme počinjenja djela za koje je apelant optužen, dakle za vremenski kontinuitet tih radnji koje su, kako proizlazi iz osporenog rješenja, obuhvaćene optužnicom, a navedene mjere apelantu su izrečene u novembru 2016. godine i od tada kontinuirano traju više od dvije godine. Prema ocjeni Ustavnog suda, pozivanje na razloge navedene u osporenom rješenju u konkretnim okolnostima ne opravdava cilj izrečenih mjera na način kako je proklamiran u rješenjima Kantonalnog suda, dakle obezbjeđenje apelantovog prisustva i efikasnog vođenja krivičnog postupka. Ustavni sud je zaključio da mjere zabrane bavljenja advokatskom djelatnošću i zabrane posjećivanja advokatske kancelarije predstavljaju pretjeran teret za apelanta, te da je stoga miješanje u apelantovu imovinu neproporcionalno, zbog čega apelant snosi pretjeran teret koji narušava pravičnu ravnotežu između javnog i apelantovog interesa, što je suprotno standardima zaštite prava na imovinu iz člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

Komentar

Postoji povreda prava iz člana 11/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju u situaciji kada mjere zabrane izrečene apelantu u skladu sa zakonom i u službi legitimnog cilja ne postižu pravičnu ravnotežu između cilja kojem se teži i apelantovih ustavnih prava.

Povrede prava na imovinu u kontekstu pitanja mjera zabrane Ustavni sud je utvrdio u više predmeta, od kojih su neki navedeni u sljedećem poglavlju, „**Kontrola opravdanosti daljnjih mjera zabrane**“.

II.2. Kontrola opravdanosti daljnjih mjera zabrane

Standardi

Kada postoji osnovan prigovor da mjere koje je preduzela javna vlast mogu narušiti slobodu kretanja pojedinca, član 13. Evropske konvencije zahtijeva da nacionalni pravni sistem omogući licu koje je u pitanju da u adversarnom postupku pred sudom ospori izrečene mjere.⁴²

⁴² Vidi Evropski sud, *De Tommaso protiv Italije*, presuda od 27. februara 2017. godine.

II.2.a Primjeri iz prakse redovnih sudova

Primjer 1.

Rješenje Suda BiH broj S1 1 K 020064 17 Kv 6 od 1. februara 2017. godine

Uvažava se žalba branioca osumnjičenog, pa se rješenje Suda BiH preinačava tako što se ukidaju mjere zabrane prema osumnjičenom, i to: mjera zabrane putovanja iz člana 126. stav 2. ZKPBiH i mjera obaveznog povremenog javljanja državnom organu iz člana 126a. stav 1. tačka d) ZKPBiH.

Vijeće u ovom kontekstu smatra neophodnim konstatirati da je osnovana sumnja, koja je potrebna za održavanje na snazi mjera zabrane prema osumnjičenom u ovoj fazi postupka, ipak niži stepen izvjesnosti da je krivično djelo počinjeno i da ga je počinilo određeno lice nego što je to onaj stepen vjerovatnoće koje se zahtijeva prilikom odlučivanja o optužnici i meritumu određene krivično-pravne stvari nakon provedenog glavnog pretresa. Dakle, sudija za prethodni postupak se prilikom obrazlaganja osnovane sumnje, prije svega, ispravno rukovodio odredbama ZKPBiH, Evropske konvencije o ljudskim pravima, praksom Suda BiH, Ustavnog suda BiH i Evropskog suda za ljudska prava, a kojima se navedeno pitanje regulira.

Vijeće je cijenilo izjašnjenje Tužilaštva BiH, pa navode da Tužilaštvo BiH namjerava provesti određene radnje, saslušati određene svjedoke, za koje istražne radnje je neophodan određeni vremenski period, nalazi paušalnim i neosnovanim da bi se na takvim razlozima osumnjičenom na snazi održavale mjere zabrane.

Vijeće primjećuje da istraga u predmetu protiv osumnjičenog traje duže od godinu dana od dana lišenja slobode osumnjičenog. Imajući u vidu brojnost krivičnih radnji koje se osumnjičenom stavljaju na teret i dužinu trajanja istrage, vijeće nalazi neosnovanim razloge postupajućeg tužioca koji se ogledaju u činjenici da istraga nije okončana s obzirom na to da mu je predmet presigniran 18. novembra 2016. godine. Vijeće naročito naglašava da je i period od dva mjeseca, koliko je postupajući tužilac zadužen spisom, bio dovoljan da se provedu preostale istražne radnje koje bi dovele do zakonite tužilačke odluke. S obzirom na to da je Tužilaštvo BiH u trenutku određivanja pritvora osumnjičenom već raspolagalo određenim dokazima, vijeće primjećuje da to upućuje na zaključak da se na predmetu u periodu od godinu dana nije radilo.

Suprotno navodima prvostepenog rješenja da izrečene mjere zabrane ne opterećuju osumnjičenog prekomjerno, te da su one proporcionalne svrsi koju trebaju postići, vijeće je stava da ograničenje prava osumnjičenog lica mora biti srazmjerno u odnosu na potrebe da bi se postigao legitimni cilj. U konkretnom slučaju vijeće je cijenilo složenost predmeta, način na koji se Tužilaštvo bavilo njim, odnosno dužinu trajanja istrage, činjenicu da ponašanje osumnjičenog nije uticalo na odlaganje provođenja određenih istražnih radnji, te nalazi da nakon proteka perioda od godinu dana u kojem istraga nije okončana ne postoje razlozi koji opravdavaju daljnju primjenu mjera zabrane prema osumnjičenom.

Komentar

Vijeće je cijeno izjašnjenje Tužilaštva BiH, pa navode da Tužilaštvo BiH namjerava provesti određene radnje, saslušati određene svjedoke, za koje istražne radnje je neophodan određeni vremenski period, nalazi paušalnim i neosnovanim da bi se na takvim razlozima osumnjičenom održavale na snazi mjere zabrane.

II.2.b Primjeri predmeta iz prakse redovnih sudova nakon kojih je uslijedio apelacioni postupak pred Ustavnim sudom Bosne i Hercegovine

Primjer 1.

Rješenje Kantonalnog suda u Sarajevu broj 09 0 K 02650816 Kpp 76 od 14. novembra 2016. godine

Rješenje Kantonalnog suda u Sarajevu broj 09 0 K 026508 17 Kv 13 od 11. januara 2017. godine

Rješenjem Kantonalnog suda apelantu je izrečeno više mjera zabrane, među kojima je i mjera zabrane obavljanja advokatske djelatnosti i zabrane posjećivanja kancelarije u kojoj je obavljao tu djelatnost. Kantonalni sud je svoju odluku obrazložio stavom da je zaključio da iz prijedloga Tužilaštva i dostavljenih dokaza proizlazi da postoji osnovana sumnja da je apelant počinio krivično djelo zloupotrebe položaja ili ovlaštenja iz člana 383. stav 3. KZFBiH i krivično djelo povrede zakona od sudije iz člana 357. KZFBiH, sve u vezi sa čl. 31, 54. i 55. KZFBiH. Dalje, Kantonalni sud je izricanje te mjere zabrane opravdao stavom da je krivično djelo koje se apelantu stavlja na teret počinjeno u vezi s obavljanjem apelantovih redovnih poslova. Ukazano je da je apelant obavljanjem svojih poslova bio u mogućnosti da njihovom zloupotrebom preduzme radnje počinjenja djela koja mu se stavljaju na teret, a nastavkom rada i obavljanja tih istih dužnosti bio bi u mogućnosti da dođe u kontakt sa svjedocima koje će Tužilaštvo u toku istrage saslušati, kao i u prilici da ponovi krivična djela koja mu se stavljaju na teret, odnosno da uništi, sakrije i izmijeni dokaze i tragove važne za predmetni krivični postupak. Kantonalni sud je takođe ukazao da je prilikom izricanja mjera zabrane imao u vidu da se predmetna istraga trenutno nalazi u fazi kada je potrebno obezbijediti prikupljanje dokaza za identifikaciju saučesnika, a da oni ne budu upozoreni na to, tako da se mogu identificirati prije nego što bi mogli stupiti u međusobni kontakt, zbog čega Tužilaštvo preduzima intenzivne istražne radnje na identifikaciji tih lica. Nakon što su protekla dva mjeseca od donošenja rješenja kojim mu je izrekao mjere zabrane, Kantonalni sud nije ispitao da li je izrečena mjera još potrebna, a o žalbi na rješenje kojim su izrečene mjere zabrane Kantonalni sud je odlučio nakon 51 dana od proteka roka od tri dana u kojem je trebalo da odluči. Drugostepenim rješenjem odbijena je žalba apelantovog branioca izjavljena na prvostepeno rješenje.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine, Odluka broj AP 302/17 od 7. marta 2017. godine

Ustavni sud je naglasio da iz odredbe člana 140b. stav 6. jasno proizlazi obaveza funkcionalno nadležnog sudije/vijeća da svaka dva mjeseca ispita da li je primijenjena mjera još potrebna.

Slijedeći to, Ustavni sud je istakao da su izrečene mjere zabrane u rješenju od 14. novembra 2016. godine morale biti preispitane najkasnije 14. januara 2017. godine. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud je zaključio da je Kantonalni sud, u okolnostima konkretnog slučaja, propustio da protekom dva mjeseca od donošenja rješenja kojim su apelantu izrečene mjere zabrane ispita da li je primijenjena mjera još potrebna i da o tome donese rješenje u skladu s odredbama člana 140b. stav 6. ZKP-a. Zbog navedenih razloga, miješanje u apelantovu imovinu nije izvršeno u skladu sa zakonom u odnosu na njegov proceduralni aspekt zbog nepoštovanja člana 140b. stav 6. ZKP-a.

Ustavni sud je takođe zaključio da Kantonalni sud nije odlučio o apelantovoj žalbi u zakonom propisanom roku od tri dana koji je, budući da je apelant žalbu podnio 18. novembra 2016. godine, već bio istekao 21. novembra 2016. godine, nego je, štaviše, protekom roka od 51 dana od isteka roka za odlučivanje, a 54 dana od dana njenog podnošenja, odlučivao o žalbi. Ustavni sud je naglasio da Kantonalni sud ne može ekskulpirati činjenica da je odredbama tog člana propisano da žalba ne zadržava izvršenje rješenja jer je njegova obaveza da u roku od tri dana propisanom tim odredbama odluči o podnesenoj žalbi. Ovo pogotovo zbog toga što se izrečenim mjerama zabrane dovodi u pitanje i apelantova egzistencija.

Komentar

Postoji povreda prava iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju u situaciji kada je Kantonalni sud propustio da protekom dva mjeseca od donošenja rješenja kojim su apelantu izrečene mjere zabrane ispita da li je primijenjena mjera još potrebna u skladu s odredbama člana 140b. stav 6. ZKP-a, kao i zbog toga što o apelantovoj žalbi nije odlučio u roku od tri dana, već nakon 51 dana od isteka roka propisanog odredbama člana 140b. stav 7. ZKP-a. Zbog takvog postupanja Kantalnog suda došlo je i do povrede apelantovog prava na djelotvoran pravni lijek iz člana 13. Evropske konvencije budući da apelantova žalba u konkretnom slučaju nije bila „djelotvorna“ u smislu sprečavanja navodne povrede njegovog prava na imovinu i trajanja te povrede.

Povredu prava na djelotvoran pravni lijek zbog propusta redovnih sudova da po isteku dva mjeseca ispituju da li je primijenjena mjera zabrane i dalje potrebna Ustavni sud je utvrdio u više odluka. U predmetu broj **AP 3260/19**, zbog propusta **Općinskog suda u Sarajevu** da preispita mjere zabrane određene apelantu (sedmično javljanje nadležnoj policijskoj stanici prema mjestu prebivališta, te zabrana sastajanja s drugim osumnjičenim i oštećenim u konkretnom krivičnom predmetu), Ustavni sud je utvrdio povredu prava na djelotvoran pravni lijek iz člana 13. Evropske konvencije u vezi s pravom na slobodu kretanja iz člana II/3.m) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 2. Protokola broj 4 uz Evropsku konvenciju. Povrede istih prava utvrđene su i u predmetu broj **AP 3622/18** (povodom rješenja **Kantalnog suda u Sarajevu** kojim su takođe bile izrečene mjere zabrane javljanje nadležnoj policijskoj stanici prema mjestu prebivališta, te zabrana sastajanja s drugim osumnjičenim i oštećenim u konkretnom krivičnom predmetu). U predmetu broj **AP 3840/17**, u kojem je osporeno **rješenje Kantalnog suda u Sarajevu kojim je apelantu određeno više**

mjera zabrane (zabrana napuštanja boravišta i putovanja, sedmično javljanje nadležnoj policijskoj stanici prema mjestu prebivališta, zabrana preduzimanja određenih poslovnih aktivnosti ili službenih dužnosti, zabrana posjećivanja određenih mjesta ili područja, zabrana sastajanja s ostalim osumnjičenim i svjedocima u konkretnom krivičnom predmetu), utvrđena je povreda prava iz člana 11/3.k) i m) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju (pravo na imovinu), te člana 2. Protokola broj 4 uz Evropsku konvenciju (sloboda kretanja) jer mjere zabrane izrečene apelantu u skladu sa zakonom i u službi legitimnog cilja ne postižu pravičnu ravnotežu između cilja kojem se teži i apelantovih ustavnih prava.

Primjer 2.

Rješenje Kantonalnog suda u Sarajevu broj 09 09 0 K 026508 16 Kpp 100 od 24. novembra 2016. godine

Rješenjem Kantonalnog suda u Sarajevu apelantici su izrečene mjere zabrane napuštanja boravišta i putovanja. Istim rješenjem je određeno da će sudija za prethodni postupak svaka dva mjeseca ispitati da li su mjere zabrane još uvijek potrebne. Nakon isteka dva mjeseca Kantonalni sud je propustio da preispita daljnju opravdanost izrečenih mjera, te da donese rješenje kojim izrečene mjere ukida ili produžava.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine, Odluka broj AP 715/17 od 22. marta 2017. godine

Ustavni sud je istakao da iz odredbe člana 140b. ZKPFBiH nedvosmisleno proizlazi zaključak da mjera zabrane može trajati dok za to postoji potreba (a najduže do donošenja presude), ali da zakon ne isključuje i ne ograničava mogućnost i ukidanja mjera zabrane kada za njima prestane potreba. U tom smislu, zakon propisuje obavezu dvomjesečne kontrole izrečenih mjera zabrane; u postupku određivanja, produženja ili ukidanja mjera zabrane shodno se primjenjuju odredbe ZKPFBiH u skladu s kojim sud postupuje

Mjere koje rezultiraju ograničenjem prava na slobodu kretanja moraju biti u skladu sa zakonom, slijediti neki od legitimnih ciljeva određenih u članu 2. stav 3. Protokola broj 4 uz Evropsku konvenciju i postići pravičnu ravnotežu između javnog interesa i interesa pojedinca.

Evropski sud, *Khlyustov protiv Rusije*

prilikom određivanja, produženja ili ukidanja mjere pritvora, tj. obezbijeden je adversarni postupak u kojem je i tužilaštvu i osumnjičenom/optuženom obezbijedeno da se mogu izjasniti o određivanju, produženju ili ukidanju mjera zabrane; propisana je obaveza sudije da donese rješenje kako prilikom određivanja mjera zabrane tako i povodom njihove dvomjesečne kontrole, odnosno ukidanja, a ovo rješenje može, po žalbi, biti predmet preispitivanja tročlanog sudskog vijeća. Stav Kantonalnog suda „da mjere zabrane nisu podložne produžavanju, već povremenom preispitivanju sudije za prethodni postupak, da nije propisan način na koji će sud ispitati da li je primijenjena mjera zabrane još potrebna, kao ni da sud donosi rješenje povodom kontrole opravdanosti izrečenih mjera zabrane, te da nije propisana obaveza suda da se osumnjičeni izjašnjava u pogledu kontrole opravdanosti mjera zabrane“, Ustavni sud je

tumačenje jasnih zakonskih odredbi smatrao neprihvatljivim. Stoga je Ustavni sud zaključio da propust Kantonalnog suda da preispita daljnju opravdanost izrečenih mjera zabrane nakon dva mjeseca i donese rješenje kojim izrečene mjere ukida ili produžava predstavlja neopravdano ometanje koje je zakonom dopušteni efektivni pravni lijek u apelantičinom slučaju u praksi učinilo neefektivnim.

Komentar

Postoji povreda prava na djelotvoran pravni lijek iz člana 13. Evropske konvencije u vezi s pravom na slobodu kretanja iz člana II/3.m) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 2. Protokola broj 4 uz Evropsku konvenciju kada je, zbog propusta redovnog suda da po isteku dva mjeseca ispita da li je primijenjena mjera zabrane kojom se ograničava apelantičina sloboda kretanja i dalje potrebna, apelantica lišena mogućnosti da u adversarnom postupku presudom ospori izrečene mjere, te da u nedostatku odluke iskoristi djelotvoran pravni lijek propisan zakonom.

Primjer 3.

Rješenja Kantonalnog suda u Sarajevu br. 09 0 K 026343 17 K od 30. augusta 2019. godine i 09 0 K 026343 19 Kv 43 od 10. septembra 2019. godine

Kantonalni sud u Sarajevu je u krivičnom predmetu protiv optuženih I. H. i dr., među kojima je i apelantica, zbog krivičnog djela organiziranog kriminala iz člana 342. stav 3. u vezi s krivičnim djelima zloupotrebe položaja ili ovlaštenja iz člana 383. stav 3. u vezi sa stavom 1. i krivotvorenja službene isprave iz člana 389. stav 1. KZFBiH i dr., u postupku kontrole mjera zabrane, na osnovu člana 140. stav 6. ZKPFBiH, donio Rješenje broj 09 0 K 026343 17 K od 30. augusta 2019. godine. Tim rješenjem je, između ostalih, u odnosu na optuženu apelanticu utvrđeno da i dalje postoje okolnosti koje ukazuju na opravdanost trajanja mjere zabrane izrečene apelantici, i to: „(zabrane) preduzimanja poslovnih aktivnosti u advokaturi: vođenje (zastupanje stranaka i sastavljanje različitih podnesaka) imovinsko-pravnih sporova u parničnom postupku pred sudovima Bosne i Hercegovine iz grane imovinskog prava, naročito stvarnog prava; rješavanje imovinskopravnih odnosa u vezi s navedenom granom prava, kao i u pružanju pravne pomoći prilikom prometa nekretnina, a naročito u primjeni relevantnih pozitivnih pravnih propisa iz ove oblasti“. Kantonalni sud je daljnje egzistiranje izrečene mjere zabrane apelantici opravdao stavom da je iz dokaza koji su dostavljeni uz optužnicu utvrdio postojanje osnovane sumnje da su optuženi, među kojima i apelantica, počinili krivična djela koja im se stavljaju na teret, a „kako je to detaljno obrazloženo u rješenjima Kantonalnog suda o izrečenim mjerama zabrane“. Istaknuto je da se razvojem konkretnog krivičnog postupka i izvođenjem dokaza Tužilaštva neposredno pred Sudom nisu promijenile okolnosti pod kojima su mjere zabrane određene, kasnije produžene u odnosu na postojanje osnovane sumnje da su optuženi počinili krivična djela koja im se stavljaju na teret. Imajući u vidu navedeno, Kantonalni sud je ocijenio da su izrečene mjere zabrane i dalje neophodne i svrsishodne u konkretnom slučaju, pa je u vezi s navedenim utvrđeno da su mjere zabrane izrečene optuženim, u obimu u kojem su navedene tačkom 1. izreke rješenja, još uvijek potrebne. Kada je riječ o mjeri zabrane iz člana 140a. stav 1. tačka a) ZKPFBiH,

Kantonalni sud je cijenio da se optuženim na teret stavljaju teška krivična djela za koja postoji osnovana sumnja da su počinjena u vezi sa službom koju optuženi obavljaju, zatim brojnost krivično-pravnih radnji i krivičnih djela koja im se stavljaju na teret, te dugogodišnji kontinuitet činjenja istih djela od strane velikog broja optuženih. Slijedom toga, Kantonalni sud je zaključio da se nisu promijenile okolnosti na osnovu kojih je Sud optuženim izrekao mjere zabrane preduzimanja poslovnih aktivnosti iz člana 140a. stav 1. tačka a) ZKPFBiH „iz razloga zaštite pravnog poretka kako optuženi ne bi ponovili krivično djelo ili na drugi način uticali na ishod postupka“. Kantonalni sud je smatrao da i dalje postoje razlozi koji su postojali i u vrijeme kada je apelantici izrečena mjera potpune zabrane obavljanja advokatske djelatnosti (od februara 2017. do jula 2018. godine), te u reduciranom obimu od jula 2018. godine pa nadalje. Žalba na prvostepeno rješenje je odbijena kao neosnovana rješenjem od 10. septembra 2019. godine.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine, Odluka broj AP 4313/19 od 15. januara 2020. godine

Ustavni sud je istakao da iz ovakvog obrazloženja Kantonalnog suda ne može da utvrdi na koji bi to način apelantica „ponovila krivično djelo ili na drugi način uticala na ishod postupka“. Naime, Kantonalni sud je u predmetnom postupku formalno zaključio da postoji opasnost da bi apelantica, ukoliko joj se ne bi zabranilo da obavlja advokatsku djelatnost u obimu opisanom u prvostepenom rješenju, ponovila ista ili istovrsna krivična djela koja su joj optužnicom stavljena na teret ili na drugi način uticala na ishod postupka. Kako je istakao Ustavni sud, stav o nužnosti egzistiranja navedene mjere je, kako proizlazi iz obrazloženja, uglavnom zasnovan na dokazima koji su postojali u vrijeme počinjenja djela za koje je apelantica optužena, dakle za vremenski kontinuitet tih radnji koje su, kako proizlazi iz osporenog rješenja, obuhvaćene optužnicom, a navedene mjere apelantici su izrečene u februaru 2017. godine i od tada kontinuirano traju više od dvije godine.

Ustavni sud je naglasio da se razlozi Kantonalnog suda koje je naveo u rješenju o izvršenoj kontroli potrebe izrečenih mjera zabrane apelantici u konkretnom slučaju, bez jasne konkretizacije na koji način u trenutku donošenja osporenog rješenja postoji opasnost da bi apelantica, ukoliko joj se ne bi zabranilo da obavlja advokatsku djelatnost u reduciranom obimu, ponovila ili izvršila ista ili istovrsna krivična djela koja su joj optužnicom stavljena na teret, u okolnostima konkretnog slučaja čine nedovoljno ubjedljivim i jasnim. Ustavni sud je istakao da iz navedenog proizlazi da redovni sud nije suštinski ispitaio opravdanost egzistiranja izrečenih mjera zabrane apelantici, te da je proizvoljno primijenio odredbe člana 140b. stav 6. ZKPFBiH budući da su u osporenim rješenjima navedeni općeniti razlozi za daljnje egzistiranje tih mjera, koji se mogu primijeniti na sve optužene, za koje je kontrolirana opravdanost daljnjeg egzistiranja izrečenih mjera zabrane. U vezi s tim, Ustavni sud je ukazao i na član II/2. Ustava Bosne i Hercegovine, gdje je navedeno da se prava i slobode određene u Evropskoj konvenciji i njenim protokolima direktno primjenjuju u Bosni i Hercegovini, te da imaju prioritet nad svakim drugim zakonom. Dakle, na ovaj način je utvrđena ustavna obaveza svih sudova da u postupcima koje vode i odlukama koje donose u okviru svoje nadležnosti primjenjuju standarde ljudskih prava i osnovnih sloboda. Ustavni sud je zaključio da se u konkretnom slučaju Kantonalni sud umiješao u apelantičino pravo na imovinu na način koji nije „u skladu sa zakonom“, te da je stoga prekršeno apelantičino pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

Komentar

Postoji povreda prava iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju u situaciji kada je redovni sud u postupku kontrole mjera zabrane izrečenih apelantici propustio da izvrši suštinsku kontrolu, te da na konkretan način navede razloge koji ukazuju da bi apelantica bez izrečenih mjera zabrane ponovila krivično djelo ili na drugi način utjecala na ishod postupka, na koji način se umiješao u apelanticino pravo na imovinu, što nije „u skladu sa zakonom“.

II.3. Kršenje mjera zabrane

II.3.a Primjeri iz prakse redovnih sudova

Primjer 1.

Rješenje Suda BiH broj S1 1 K 024175 17 Kri od 17. maja 2017. godine

Optuženom je ukinut pritvor i određene mjere zabrane, i to: zabrana napuštanja boravišta, a s ciljem izvršenja ove mjere njegovo kretanje se ograničava isključivo na teritoriju grada; zabrana putovanja van Bosne i Hercegovine; zabrana sastajanja s određenim licima, a s ciljem izvršenja navedene mjere zabranjuje mu se sastajanje ili na bilo koji način kontaktiranje (posredno ili neposredno) sa svjedocima navedenim u potvrđenoj optužnici Tužilaštva BiH i međusobna zabrana sastajanja optuženih u ovom predmetu, uključujući i približavanje njima na udaljenosti od 100 metara; obaveza povremenog javljanja nadležnom državnom organu, a s ciljem izvršenja ove mjere određeno je da se dva puta sedmično, i to ponedjeljkom i četvrtkom, u periodu od 8.00 do 11.00 sati javlja u policijsku stanicu.

Zbog kršenja navedenih izrečenih mjera zabrane, rješenjem Suda optuženom je određen pritvor zbog postojanja posebnih pritvorskih razloga propisanih članom 132. stav 1. tačka b) ZKPBiH.

Razmatrajući prijedlog odbrane za ukidanje pritvora, koji je bio određen kao svojevrsna opomena zbog kršenja ranije izrečenih mjera zabrane, Sud i dalje cijeni da u konkretnom slučaju postoji opasnost od uticaja na svjedoke i saučesnike s obzirom na to da se optuženi tereti za teško krivično djelo protiv čovječnosti i vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom, za koje je propisana dugogodišnja kazna zatvora, zatim cijeneći prirodu i način izvršenja inkriminiranog krivičnog djela, kao i težinu posljedica prouzrokovanih radnjama koje se optuženom stavljaju na teret u okviru UZP-a, te činjenicu da je optuženi nakon potvrđivanja optužnice postao svjestan svog procesnopravnog položaja i da je upoznat sa sadržajem iskaza svjedoka koji ga terete, a što sve, prema ocjeni Suda, optuženom predstavlja motiv da utiče na svjedoke s ciljem umanjavanja vlastite odgovornosti.

Sud je takođe cijenio i okolnost da se osnovana sumnja u najvećem dijelu zasniva na iskazima svjedoka – očevidaca događaja, koji su ujedno i direktne žrtve radnji optuženog, te svjedoka koji su bili saborci optuženog, slijedom čega Sud nalazi da i dalje postoji realna opasnost da bi oni

moгли biti izloženi osudi i pritisku optuženog, njegovih prijatelja i rodbine, te da bi sam optuženi mogao izvršiti uticaj na njih, a na koji način bi doveo u opasnost ciljeve predmetnog postupka.

Razlozi kojima se vijeće vodilo prilikom donošenja ovakve odluke ogledaju se, prije svega, u zakonskoj odredbi člana 13. stav 3. ZKPBiH, koja govori o tome da trajanje pritvora mora biti svedeno na najkraće nužno vrijeme, kao i u zakonskoj odredbi člana 131. stav 5. ZKPBiH koja nalaže da će se pritvor ukinuti u toku cijelog postupka čim prestanu razlozi zbog kojih je pritvor prvobitno i određen. Vijeće je detaljno analiziralo sve navode odbrane optuženog istaknute u prijedlogu za ukidanje pritvora, a posebno one kojima se ukazuje na to da je optuženi imao dovoljno vremena da shvati težinu i posljedice kršenja ranije izrečenih mjera zabrane, te je utvrdilo da je od određivanja mjere pritvora prošao dovoljan vremenski period (oko dva mjeseca) kako bi odluka Suda o potrebi pritvora zbog kršenja izrečenih mjera postigla svoju svrhu.

Komentar

Sud je kontrolirao poštovanje mjera zabrane i nakon njihovog kršenja odredio mjeru pritvora. Takođe, Sud je tokom cijelog postupka cijenio sve relevantne okolnosti u smislu standarda da trajanje pritvora mora biti svedeno na najkraće nužno vrijeme, te da će se pritvor ukinuti čim prestanu razlozi zbog kojih je određen.

Primjer 2.

Rješenje Suda BiH broj S1 1 K 018693 16 Kri od 7. decembra 2016. godine

Pritvorski razlozi iz člana 132. stav 1. tačka b) ZKPBiH

Cijeneći osnovanost prijedloga Tužilaštva BiH za određivanje pritvora po ovom zakonskom osnovu, vijeće nalazi da su ispunjeni uvjeti koje propisuje odredba člana 132. stav 1. tačka b) ZKPBiH, odnosno da je konkretizirana i argumentirana opasnost da će optuženi boravkom na slobodi ometati krivični postupak uticajem na svjedoke i saučesnike u izvršenju krivičnog djela koje im se stavlja na teret, zbog čega Sud nalazi nužnim određivanje pritvora po ovom posebnom pritvorskom razlogu.

Analizom dokaza koje je Tužilaštvo dostavilo uz prijedlog za određivanje mjere pritvora, vijeće je izvelo zaključak o kršenju mjera zabrane od strane optuženih (inače, optuženima je zabranjeno kontaktiranje ili povezivanje, posredno ili neposredno, na bilo koji način sa svjedocima Tužilaštva BiH u ovom predmetu).

Slijedom navedenog, vijeće nalazi da su optuženi svjesno kršili izrečene mjere zabrane iako su rješenjima Suda uredno upozoreni da im se u slučaju nepridržavanja izrečenih mjera može odrediti pritvor. Vijeće nalazi da navedeni uticaj na svjedoke u ovoj fazi postupka predstavlja nedopušteno vršenje pritiska od strane optuženih kojim se svjedoci nastoje zastrašiti i onemogućiti u nastojanju da svoj iskaz pred ovim vijećem daju objektivno i nepristrasno, bez straha od bilo kakvih pritisaka ili prijetnji, jer se samo na takvom iskazu u konačnici može zasnovati sudska odluka.

Komentar

Sud je na osnovu dokaza Tužilaštva utvrdio da su optuženi svjesno prekršili mjere zabrane s ciljem uticaja na svjedoke, pa ih je zamijenio mjerom pritvora.

Primjer 3.

Rješenje Suda BiH broj S1 2 K 019129 15 K od 20. novembra 2015. godine

Ukida se jamstvo određeno rješenjem Suda, pa se iznos od 10.000,00 eura ima vratiti optuženom.

Ukida se mjera zabrane određena rješenjem Suda, i to mjera zabrane sastajanja s određenim licima, a s ciljem izvršenja te mjere optuženom je zabranjeno sastajanje i kontaktiranje na bilo koji način s ostalim optuženim i svjedocima u krivičnom predmetu.

Budući da se optuženi tereti za izvršenje krivičnog djela za koje se može izreći kazna zatvora najmanje pet godina, ispunjen je formalnopravni uvjet za određivanje mjere pritvora koji se odnosi na visinu zakonom propisane kazne. Istovremeno, Sud nalazi da na strani optuženog postoje i naročite okolnosti koje opravdavaju bojazan da će ponoviti ili dovršiti krivično djelo, čime je ispunjen i drugi, kumulativno postavljeni zakonski uvjet.

U vezi s tim, Sud cijeni da osnovana bojazan da će optuženi dovršiti ili ponoviti krivično djelo zavisi, prije svega, od ličnosti samog optuženog, odnosno od njegove sklonosti ka vršenju krivičnih djela. Razmatrajući postojanje ovih okolnosti na strani optuženog, Sud je uzeo u obzir sve okolnosti konkretnog slučaja, prije svega prirodu i način izvršenja krivičnih djela koja se optuženom stavljaju na teret, kao i činjenicu da su predmetna krivična djela počinjena u sastavu dobro organizirane kriminalne grupe, a što je saglasno stavu izraženom u presudi *Brannigan i McBride protiv Ujedinjenog Kraljevstva* da umiješanost osumnjičenog u organizirani kriminal ukazuje i na postojanje okolnosti koje opravdavaju pritvor na osnovu bojazni od ponavljanja krivičnog djela, zbog čega broj i karakter počinjenih krivičnih djela postaju relevantni jer mogu ukazati na opasnost od izvršenja novih sličnih krivičnih djela tokom sudskog postupka. Navedenu činjenicu Sud je doveo u vezu s činjenicom da je optuženi i ranije osuđivan za ista ili istovrsna krivična djela u Republici Srbiji i Republici Hrvatskoj, te da njega, prema navodima Tužilaštva, potražuju i nadležni organi Republike Austrije radi krivičnog procesuiranja, a što svakako upućuje na zaključak da je optuženi lice sklono vršenju krivičnih djela. Pri tome, Sud je posebno imao u vidu činjenicu da je optuženi, za vrijeme trajanja postupka pred Sudom BiH u konkretnom predmetu, izvršio krivično djelo u Republici Hrvatskoj, za koje je i proglašen krivim presudom Županijskog suda u Zagrebu, a ta činjenica dodatno potkrepljuje zaključak Suda da bi optuženi, ukoliko bi ostao na slobodi, nastavio s vršenjem krivičnih djela. Sve navedene okolnosti, prema ocjeni Suda, u svojoj ukupnosti ukazuju na iskazanu upornost i odlučnost optuženog u vršenju krivičnih djela i opravdavaju bojazan da bi optuženi, ukoliko mu ne bi bio određen pritvor, nastavio s vršenjem krivičnih djela, zbog čega mu je nužno odrediti pritvor u skladu s odredbom člana 132. stav 1. tačka c) ZKPBiH.

Komentar

Sud je ukinuo jamstvo i mjere zabrane jer je utvrdio da postoji bojazan od ponavljanja krivičnog djela, posebno imajući u vidu činjenicu da je optuženi za vrijeme trajanja predmetnog krivičnog postupka izvršio krivično djelo u Republici Hrvatskoj za koje je proglašen krivim sudskom presudom u toj državi.

II.3.b Primjeri predmeta iz prakse redovnih sudova nakon kojih je uslijedio apelacioni postupak pred Ustavnim sudom Bosne i Hercegovine

Primjer 1.

Rješenja Suda Bosne i Hercegovine br. S1 2 K 028774 18 Ko od 3. jula 2018. godine i S1 2K 028774 18 Kv od 9. jula 2018. godine

Prvostepeni sud je apelantu ukinuo mjere zabrane, i to: zabranu napuštanja boravišta, zabranu putovanja (prema kojoj je osumnjičenom oduzeta putna isprava, zabranjeno izdavanje nove putne isprave i zabranjeno korištenje lične karte za prelazak državne granice), te mjeru zabrane sastajanja s određenim licima, te apelantu odredio pritvor zbog razloga propisanih članom 132. stav 1. tačke b) i c) ZKPBiH (uticaj na svjedoke i ponavljanje krivičnog djela). Sud BiH je, između ostalog, naglasio da je apelant prekršio prethodno izrečenu mjeru zabrane napuštanja boravišta, te da je bio upozoren da mu se može odrediti pritvor ako prekrši izrečene mjere zabrane. U konkretnom slučaju Sud BiH je, između ostalog, zaključio da je pritvorski razlog iz tačke b) (uticaj na svjedoke) ispunjen jer su apelantu, nakon potvrđivanja optužnice (vezane za krivično djelo organiziranog kriminala iz člana 250. stav 2. Krivičnog zakona BiH u vezi s krivičnim djelom teške krađe iz člana 287. stav 1. tačka a) Krivičnog zakona FBiH), postali dostupni iskazi svjedoka za koje nije znao u prethodnoj fazi postupka, pa sad, kad zna koji ga svjedoci dovode u vezu s inkriminiranim događajima, a s obzirom na nepoštovanje izrečenih mjera zabrane, može se očekivati da će boravkom na slobodi pokušati uticati na svjedoke kako da daju svoje iskaze. Drugostepeni sud se saglasio s ovim stavom ističući da nema potrebe dokazivati konkretni uticaj na svjedoke, nego da je dovoljno da sve okolnosti tvore razumnu i jasnu sumnju da može doći do uticaja, kao i da bi osumnjičeni mogao imati koristi od tog uticaja, nezavisno od toga da li ima dokaza da je osumnjičeni bio direktno uključen u pokušaje vršenja uticaja na svjedoke i ometanje krivičnog postupka. Takođe, prema stavu drugostepenog suda, pri procjeni postojanja ovog razloga za pritvor, treba poći od činjenične procjene poznatih elemenata, kao i stepena vjerovatnoće da će se događaji koje treba spriječiti zaista i desiti.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine, Odluka broj AP 4872/18 od 11. oktobra 2018. godine

Ustavni sud je naglasio da u konkretnom slučaju samo vjerovatnoća da bi apelant mogao pokušati ostvariti uticaj na svjedoke za koje je saznao tek nakon podizanja optužnice, a zbog razloga da nije poštovao izrečene mjere zabrane, s obzirom na činjenicu da su ti svjedoci saslušani i od njih uzeti iskazi (radi se o dokazima koji su obezbijeđeni), te da nije utvrđeno

da je kršeći mjere zabrane ometao krivični postupak na način da je pokušao ili ostvario uticaj na svjedoke koji su mu već tad bili poznati ili eventualno na ostale osumnjičene u to vrijeme, ne može se prihvatiti kao naročita okolnost u smislu razloga relevantnih za produženje pritvora apelantu prema članu 132. stav 1. tačka b) ZKPBiH. Ustavni sud je takođe zaključio da u obrazloženjima rješenja Suda BiH nisu ponuđeni ni razlozi niti obrazloženja koji bi ukazali na postojanje naročitih okolnosti u kontekstu pritvorskog razloga ponavljanje krivičnog djela.

Komentar

Postoji povreda prava iz člana II/3.d) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 5. stav 1. tačka c) i stav 3. Evropske konvencije kada su redovni sudovi propustili da u odluci o određivanju mjere pritvora apelantu, uz postojanje osnovane sumnje kao općeg uvjeta za produženje mjere pritvora, daju relevantne i dovoljne razloge u pogledu postojanja posebnih razloga za određivanje mjere pritvora.

Povodom istih rješenja Suda BiH Ustavni sud je iz istih razloga utvrdio povredu i u **Odluci broj AP 4873/18** od 10. januara 2019. godine.

Zapažanja o praksi redovnih sudova i poštovanju standarda iz člana 5. Evropske konvencije

Budući da je Ustavni sud, u okviru svoje ustavne apelacione nadležnosti, konačna instanca u pogledu supsidijarne zaštite osnovnih ljudskih prava i sloboda, nekoliko statističkih podataka iz njegove prakse u vezi s pravom na slobodu i bezbjednost mogu biti korisni kao ilustracija odgovarajuće prakse redovnih sudova. Kada je u pitanju primjena standarda iz člana 5. Evropske konvencije, ključno pitanje jeste različito tumačenje iste norme u okviru redovnih sudova raznih nivoa i/ili redovnih sudova istog nivoa u pravosudnim sistemima u BiH. To i pred Ustavni sud stavlja zadatak da stavovi izneseni u njegovim odlukama uvijek daju dosljedan i jasan odgovor na pitanja u vezi s primjenom tih standarda. Ustavni sud je u posljednjih pet godina, odlučujući o apelacijama podnesenim protiv odluka redovnih sudova o pritvoru i mjerama zabrane, u oko 30% slučajeva utvrdio kršenje prava na slobodu i bezbjednost. Prilikom odlučivanja o svim ostalim apelacijama, Ustavni sud je utvrdio kršenje nekog od ustavnih prava u oko 5% slučajeva. Dakle, broj slučajeva u kojima je Ustavni sud utvrdio kršenje prava na slobodu i bezbjednost u odlukama redovnih sudova o pritvoru je izuzetno veliki u odnosu na sve ostale. Istina, u posljednje vrijeme, statistički podaci pokazuju trend smanjivanja ovakvih slučajeva kršenja prava na slobodu i bezbjednost uz konstantan broj podnesenih apelacija. To pokazuje da redovni sudovi usklađuju svoju praksu sa standardima prava na slobodu i bezbjednost, ali još uvijek postoji značajan prostor i obaveza za daljnju harmonizaciju.

Analiza prakse Ustavnog suda u okviru apelacione nadležnosti u odlučivanju o apelacijama podnesenim protiv odluka redovnih sudova o pritvoru i mjerama zabrane ukazuje na slučajeve u kojima redovni sudovi donose odluke u skladu sa standardima prava na slobodu i bezbjednost.

U pogledu postojanja osnovane sumnje odluka sadrži argumentirano obrazloženje da je osumnjičeni počinio krivično djelo. U odluci su navedeni svi dokazi i obrazložena njihova ocjena u pogledu postojanja osnovane sumnje. Sud je dao jasne i dovoljne razloge za određivanje

mjere pritvora, zbog čega nije arbitraran zaključak da **primjena blažih mjera** ne bi bila adekvatna. Iz odluke jasno proizlazi da je ova mogućnost razmotrena, ali, prema ocjeni suda, nije bilo mjesta za izricanje blažih mjera. Redovni sud je dao detaljne i konkretne razloge koji u svojoj sveukupnosti opravdavaju zaključak da su ispunjeni zakonski uvjeti da se osumnjičenim za krivično djelo odredi pritvor jer postoji **opasnost od bjekstva**. U rješenju o određivanju pritvora osumnjičenim sud se nije pozvao samo na apstraktne razloge, već je za svoj zaključak da postoji realna opasnost da bi osumnjičeni, ako bi bili pušteni na slobodu, mogli **uticati na postupak** (koji je u fazi istrage) i dovesti u pitanje istragu dao dovoljne i relevantne razloge za postojanje posebnog pritvorskog razloga. Opravdano je korišten poseban pritvorski osnov kada postoji stvarna **opasnost od ponavljanja teške krivične radnje**. Uzeta je u obzir relevantna kriminalna prošlost, ličnost osumnjičenog/optuženog. Takođe su uzeti u obzir broj i karakter krivičnih djela, kao i otvorena istraga za druga djela. Vodi se računa o tome da moraju biti zadovoljeni uvjet visine zapriječene kazne, objektivna ocjena ozbiljnosti i trajnosti prijetnje, tužilac i sudija su imali pristup evidencijama o prethodnim krivičnim djelima. Prilikom razmatranja ovog pritvorskog razloga redovni sudovi su dali dovoljno jasna obrazloženja koja se ne čine proizvoljnim, te okolnosti konkretnog slučaja upućuju na postojanje važnog i značajnog općeg interesa koji preteže nad principom poštovanja prava na slobodu pojedinca. Prilikom **kontrole i produženja pritvora** nadležni sud je detaljno ispitao apelantove navode i ocijenio ih neosnovanim, dovodeći u uzajamnu vezu konkretne okolnosti koje govore u prilog ispunjenosti zakonom propisanog uvjeta na osnovu kojeg je apelantu produžen pritvor.

Međutim, postoje i slučajevi u kojima redovni sudovi ne donose odluke u skladu sa standardima prava na slobodu i bezbjednost.

Redovni sud nije istinski i uvjerljivo verificirao sve činjenice i informacije na kojima je zasnovao svoj zaključak da postoji **osnovana sumnja** da je osumnjičeni počinio krivična djela koja su mu stavljena na teret. Razlozi na koje se sud pozvao u obrazloženjima rješenja nisu per se bili dovoljni da se donese zaključak da postoji osnovana sumnja. Sud koji je pravosnažno odlučio o mjeri pritvora nije obrazložio razloge zbog kojih je zaključio da postoji osnovana sumnja, odnosno nije dao odgovor na apelantove žalbene prigovore u odnosu na postojanje osnovane sumnje kao *sine qua non* uvjeta za određivanje ili produženje pritvora. Drugostepeni sud je potpuno ignorirao žalbene navode osumnjičenog u vezi s postojanjem osnovane sumnje. Iz obrazloženja odluka redovnih sudova o određivanju pritvora ne može se zaključiti da je zadovoljen standard postojanja osnovane sumnje, kako je to definirano zakonskim odredbama, niti da postoje činjenice ili informacije na osnovu kojih će objektivni posmatrač zaključiti da je lice u pitanju moglo počiniti krivično djelo za koje se tereti. Iz obrazloženja rješenja ne proizlazi da je redovni sud uopće razmatrao mogućnost izricanja drugih mjera umjesto pritvora. Obrazloženje redovnih sudova u vezi s primjenom alternativnih mjera, koje se bazira na obrazloženju postojanja posebnih pritvorskih razloga, paušalno je i arbitrarno. U odnosu na **poseban pritvorski razlog opasnost od bjekstva**, odluka o određivanju pritvora ne sadrži dovoljne i razumne razloge za zaključak da je apelantu opravdano odrediti pritvor prema navedenom pritvorskom osnovu. Sama činjenica posjedovanja državljanstva još neke države ne upućuje *a priori* na opasnost od bjekstva i sama za sebe, bez daljnjeg obrazloženja i ispitivanja relevantnih okolnosti u odnosu na to lice, nije dovoljan razlog za zadržavanje lica u pritvoru. Isto se odnosi i na činjenicu da neko ima bliske srodnike u inostranstvu jer je zaista sigurno mali broj lica u Bosni i Hercegovini koji nemaju srodnike u inostranstvu, što sasvim sigurno, samo po sebi, nije razlog za određivanje pritvora, odnosno ne ukazuje, samo po sebi, na opasnost od bjekstva. Sud nije argumentirao naročite okolnosti koje ukazuju da

bi osumnjičeni zaista mogao ometati krivični postupak uticajem na svjedoke. Iz obrazloženja rješenja nije vidljivo šta u okolnostima konkretnog slučaja predstavljaju naročite okolnosti koje ukazuju da bi osumnjičeni zaista mogao ometati krivični postupak uticajem na svjedoke, a drugostepeni sud je propustio razmotriti osnovanost prigovora u vezi s ovim pitanjem. Bojazan da će biti **ponovljeno krivično djelo** nije potkrijepljena naročitim i konkretnim, nego paušalnim navodom koji se jedino zasniva na činjenici da se apelant sumnjiči za određeno krivično djelo. Samo pretpostavka da će doći do **narušavanja javnog reda**, sama po sebi, nije dovoljna za određivanje pritvora iz ovog pritvorskog razloga. Redovni sudovi su propustili da navedu konkretne okolnosti koje opravdavaju zaključak da bi puštanje osumnjičenog na slobodu rezultiralo vanrednim okolnostima usljed stvarne (ne apstraktne) prijetnje narušavanju javnog reda. U pogledu postojanja posebnih razloga za produženje mjere pritvora, sud ponavlja iste razloge, odnosno stereotipna obrazloženja bez uvažavanja specifičnih okolnosti konkretnog slučaja, odnosno konkretizacije i individualizacije u odnosu na osumnjičenog. Redovni sud nije izvršio **kontrolu opravdanosti pritvora** u zakonskom roku.

Na kraju, **prilikom odlučivanja o pritvoru potrebno je tokom cijelog postupka voditi računa o svrsi pritvora uvažavajući principe presumpcije nevinosti, iznimnosti i srazmjernosti pritvora. Pritvor mora uvijek biti izuzetak, te ne smije postati kazna prije kazne.**

Tokom cijelog postupka potrebno je razmatrati mogućnost primjene alternativnih mjera za obezbjeđenje prisustva optuženog, posebno u slučajevima dugotrajnih krivičnih postupaka.

Statistički podaci o odlukama Ustavnog suda BiH 2015-2019. godine

Član 5. Evropske konvencije

Godina	Kršenje	Nema kršenja	Ukupno doneseno
2015.	7-21,88%	25	32
2016.	17- 21,52%	62	79
2017.	16-18,82%	69	85
2018.	16-24,24%	50	66
2019.	10-15,38%	55	65

